

Iveta Marševska, Svetlana Neilande

LATVIEŠU VALODA

mazākumtautību skolā

8. klase

Skolotāja grāmata
*Apstiprinājusi Latvijas Republikas
Izglītības un zinātnes ministrija
2012. gadā*

UDK 811.174 (072)
La 802

Iveta Marševska, Svetlana Neilande
LATVIEŠU VALODA MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLĀ
8. klase
Skolotāja grāmata

Projekta vadītāja *Vineta Vaivade*
Konsultantes *Ērika Pičukāne, Liene Valdmane*
Māksliniece *Anita Ozoliņa*
Redaktore *Gunta Lejniece*
Tehniskā redaktore *Ilga Klotiņa*
Maketētājs *Edgars Švanks*
Korektore *Santa Kazāka*
Recenzentes *Zenta Anspoka, Anita Švežika*

Darba autortiesības ir aizsargātas saskaņā ar LR likumu „Par autortiesībām un blakustiesībām”. Darba publicēšana jebkurā drukātā vai elektroniskā formā, kopumā vai pa daļām, tā izdošana, izplatīšana masu saziņas līdzekļos, kā arī kopēšana ir stingri aizliegta bez LVA rakstiskas piekrišanas.

© 2012, LVA
ISBN 978-9984-815-64-0

Saturs

Priekšvārds	4
1. Latviešu valodas mācību līdzekļu komplekta 8. klasei vispārīgs raksturojums un izvēlētās pieejas pamatojums	7
2. Latviešu valodas mācību satura apguves metodiskais nodrošinājums . . .	14
2.1. Latviešu valodas mācību priekšmeta programma	14
2.1.1. Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi	14
2.1.2. Mācību priekšmeta programma 8. klasei	18
2.1.3. Latviešu valodas mācību sasniegumu vērtēšanas sistēma . . .	24
2.2. Mācību satura tematu plānojums un metodiskie ieteikumi skolotājam	26
1. nodaļa. Es pasaulē, pasaule manī	26
2. nodaļa. Tu tāds pats kā es, bet citādāks	36
3. nodaļa. Māksla ap mums	45
4. nodaļa. Esmu filozofs...	68
5. nodaļa. Svētki – svešie un mūsējie.	81
6. nodaļa. Emociju valoda	92
7. nodaļa. Valodas pasaulē	96
8. nodaļa. Es – rakstītājs	103
2.3. Mācību stundas plānojuma paraugs.	114
2.4. Pārskats par biežāk izmantotajiem metodiskajiem paņēmieniem. .	117
Pārskats par izmantoto literatūru un citiem resursiem	123

Priekšvārds

Labdien, latviešu valodas skolotāji!

Jūs esat saņēmuši LAT2 mācību komplektu 8. klasei skolām, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas. Mācību līdzekļu komplekta izveidi noteica vairāki faktori:

- pētījumi par latviešu valodas apguves kvalitāti, ietekmējošiem faktoriem un mediju kompetenci;
- virzība uz integratīvu pieeju otrās valodas apguvē;
- 4., 5., 6. un 7. klases LAT2 mācību līdzekļu komplektu didaktiskā pieeja un tematiskais saturs pēctecības nodrošināšanai.

2008.–2011. gadā projektā „Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai” tika veikti trīs pētījumi. Pētījumā „Valsts valodas apguves kvalitāte mazākumtautību skolās” (www.bilingvals.lv) tika transkribēti, marķēti un analizēti 9. klases eksāmena mutvārdu daļas ieraksti un rakstu daļas darbi. Pētījumā tika secināts:

- skolēnu runas apguves līmeņi ir salīdzināmi ar Eiropas kopīgajām pamatnostādņēm valodu apguvei, un skolēnu valodas apguves kvalitāti var analizēt, izmantojot četrus (A1–B2) valodas apguves līmeņus;
- A1 līmeni sasniegušo skolēnu sintaktiskā kompetence tikai veidojas: valodas apguvēji izmanto frāzes un lieto ierobežotu vārdu krājumu ar izteiktām nepilnībām vārdu morfoloģisko formu veidošanā, valodas plūdots runātajos tekstos ir nevienmērīgs;
- analizēto tekstu lielāko daļu veido B1 līmeņa teksti, kuri liecina, ka ir apgūta leksika ikdienas saziņai un sintakses pamati;
- skolēnu runā un rakstos vērojams pārmērīgi garu saliktu sakārtotu un jauktu saliktu teikumu lietojums. Skolotājiem jāpievērš uzmanība precīzai saikļu un citu pakārtojuma vārdu lietošanai, radot skaidras jēdzieniskās attiecības starp teikuma daļām. Kā norādīts Eiropas Padomes dokumentā „Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana”, spēja veidot teikumus, kas precīzi izsaka jēgu, ir galvenais komunikatīvās kompetences aspekts rakstveida saziņā;
- skolēniem ir nepietiekama izpratne par rakstu un runātās valodas atšķirībām. Tie ir divi patstāvīgi saziņas veidi ar dažādu vārdu izvēli, sintaktiskām konstrukcijām un tekstveides principiem. Valodas korpusā

vērojams, ka valodas apguvēju tekstos ir pārāk daudz sarunvalodas iezīmju.

Pamatojoties uz pētījuma secinājumiem, mācību līdzekļu komplektizdevumā

- lielāka uzmanība pievērsta uzdevumiem, kas orientēti uz zināšanu lietojumu un produktīvo darbību (sintēzi un izvērtēšanu);
- latviešu valodas apguve saistīta ar nepieciešamajām valodas prasmēm citos mācību priekšmetos;
- uzdevumi veidoti un mācību process plānots tā, lai precīzāk varētu novērtēt skolēnu valodas prasmes un to piemērotību tālākai izglītībai;
- pievērsta lielāka vērība rakstītprasmes attīstībai.

Veidojot **mācību līdzekļu komplektizdevumu**, ņemti vērā arī **pētījuma** „Latviešu valodas apguvi ietekmējošie faktori un lietojuma vide” (www.bilingvals.lv) rezultāti, kuri apliecina, ka lielākajai daļai mazākumtautību skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir pozitīva. 38% skolēnu ir pārliecināti, ka viņu attieksme pēdējā gada laikā ir uzlabojusies. 61% mazākumtautību skolu skolēnu uzskata, ka viņu latviešu valodas zināšanas ir drīzāk labas vai ļoti labas. Vērtējot dažādus faktoros, kas var ietekmēt latviešu valodas apguvi, skolēni kā visbūtiskākos min: latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā, skolotāju un sabiedrības attieksmi pret latviešu valodu, augstākās izglītības pieejamību latviešu valodā, kā arī mācību līdzekļu kvalitāti.

Pētījuma „Mediju lietošanas kompetence skolēnu un skolotāju mērķa grupā” rezultāti mācību līdzekļu komplektizdevuma autorēm lika saprast, ka mācību procesā internets un citi mediji joprojām tiek izmantoti nepietiekami. **Tāpēc, veidojot mācību līdzekļus, jāveicina mediju izmantošana mācību procesā, konkrēti – latviešu valodas apguvē.**

Mācību līdzekļu komplekts ir izstrādāts tā, lai valodas apguve balstītos uz

- teksta izpratni un sava teksta veidošanu saziņā;
- visu četru runas darbības veidu apguvi mijiedarbībā;
- pareizrūnas un pareizrakstības normu apguvi, to lietošanu savā tekstā;
- mācīšanās prasmju pilnveidi un patstāvīgu mācību darbību.

Mācību līdzekļu komplekts „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 8. klase” veidots, pamatojoties uz mācību priekšmeta „Latviešu valoda un literatūra mazākumtautību izglītības programmās” standartā noteiktajiem tematiskajiem lokiem un saturiski turpina iepriekšējo mācību līdzekļu komplektu tematiskās ievirzes. Latviešu valodas mācību saturs ir saistīts ar sociālo zinību, pasaules un Latvijas vēstures, ģeogrāfijas, literatūras, vizuālās mākslas, mūzikas mācību priekšmetu saturu un dažādām aktuālām sabiedriskām norisēm.

Lai nodrošinātu vienotu didaktisko un metodisko pieeju un palīdzētu latviešu valodas skolotājiem plānot, organizēt un izvērtēt mācību procesu, kā arī sekmētu skolotāja radošo darbību, ir izveidots metodiskais izdevums „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 8. klase. Skolotāja grāmata”.

Metodiskajā izdevumā ir mācību komplektizdevuma „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 8. klase” vispārīgs raksturojums, mācību satura apguves programma, mācību satura apguves plānojums un metodiskie ieteikumi skolotājam (papildmateriāli, stundu konspekts, pārbaudes darbi), kā arī ieteikumi skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanā latviešu valodas apgūvē.

Autores

1. Latviešu valodas mācību līdzekļu komplekta 8. klasei vispārīgs raksturojums un izvēlētās pieejas pamatojums

Mācību līdzekļu komplektizdevums „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 8. klase. Mācību grāmata” un „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 8. klase. Darba burtnīca” ir komunikatīvi orientēti mācību līdzekļi, kuros

- mērķi, uzdevumi un sasniedzamais rezultāts vērsts uz valodas, komunikatīvās, sociokultūras un mācību kompetences pilnveidi to mijiedarbībā;
 - saturā īstenota tematiskā pieeja, kas nodrošina motivāciju un iespēju lietot valodu daudzveidīgās saziņas situācijās;
 - valodas likumības pakārtotas saziņas prasmju apguvei;
 - paredzamais rezultāts aptver visu četru runas darbības veidus – klausīšanās, runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas – apguvi;
 - ir nodrošināta starppriekšmetu saikne ar literatūru, ģeogrāfiju, sociālajām zinībām un dzimto valodu;
 - ir nodrošinātas iespējas pašvērtējumam un patstāvīgai skolēnu darbībai.
- Jaunajā mācību līdzekļu komplektizdevumā ir īstenoti komunikatīvās pieejas pamatprincipi:

- uz darbību orientēta pieeja;
- runas darbības prasmju apguve;
- dažādu kompetenču (kompetences veidu) attīstīšana;
- komunikatīvās gramatikas apguve;
- autentiska saziņa, runas situācijas un runas likumību izpratne;
- mērķtiecīga saziņa;
- daudzveidīgu saziņas stratēģiju izmantošana;
- valodas jaunatklāsmes un jaunrade;
- aktīva sadarbība, risinot noteiktus saziņas uzdevumus.

*(Šalme A. Latviešu valodas kā svešvalodas apguves pamatjautājumi,
R.: LVA. 2011, 109. lpp.)*

Valodas apguve notiek vienlaikus ar apkārtējās pasaules izziņu. Valoda ir gan mērķis, gan līdzeklis apkārtējās pasaules izzināšanai. Otrās valodas lietošanas iespējas ir ļoti plašas, tāpēc, izmantojot galvenokārt komunikatīvās pieejas principus, mācību līdzekli iekļautas arī strukturālās un funkcionālās pieejas iezīmes. Katra no pieejām piedāvā risinājumu efektīvākai valodas apguvei. Ir svarīgi sasaistīt individuālos un sociālos, lingvistiskos, socioloģiskos un psiholoģiskos valodas apguves aspektus.

Īpaša vērība 8. klasē tiek pievērsta valodas komunikatīvajām funkcijām, jo sevišķi informācijas apmaiņai, attieksmju un emociju izteikšanai, iztēlei. Jaukais komplektizdevums sekmē integrētu izpratni par valodu, kurā gramatikas jautājumi ir aplūkoti kontekstā ar saziņas situāciju, veicinot valodas sistēmas veidošanos skolēnu apziņā.

Latviešu valodas mācību līdzekļu komplektizdevumā akcentēta valodas kā domu un emociju izteikšanas līdzekļa un saziņas instrumenta loma. Skolēni pilnveido prasmi izteikt un argumentēt savas domas, sniegt un iegūt informāciju, pārliecināt, lūgt, aicināt, sadarboties, izteikt pieņēmumus un priekšlikumus, paust dažāda veida emocijas un jūtas.

Lai nodrošinātu minēto prasmju pilnveidi, mācību līdzekļu komplektā ir izvēlēti temati, kas sekmē domu apmaiņu un vēlēšanos izteikt viedokli un emocijas. Piedāvātās situācijas balstās skolēnu iepriekšējā pieredzē un valodas zināšanās, paplašina esošo pieredzi par apkārtējo pasauli un pilnveido valodas prasmes.

Mācību līdzekļu komplektā ir astoņas nodaļas.

1. nodaļa. Es pasaulē, pasaule manī

- Mana pozitīvā programma
- Es gribu ar tevi vienā solā sēdēt

2. nodaļa. Tu tāds pats kā es, bet citādāks

- Lai dzīvo īpatņi!
- Dviņu noslēpums

3. nodaļa. Māksla ap mums

- Mūzikas skaņas
- Burvju otas

4. nodaļa. Esmu filozofs...

- Kas ir nauda?
- Esošais un neesošais

5. nodaļa. Svētki – svešie un mūsējie

- Mātes diena
- Mīlestības svētki

6. nodaļa. Emociju valoda

- Esmu emocionāls!
- Es rakstu emocionāli...

7. nodaļa. Valodas pasaulē

- Kā radusies valoda?
- Es runāju, lai...

8. nodaļa. Es – rakstītājs

- Kā radusies rakstība?
- Esmu rakstnieks...

Izvēlētie dažādu žanru un stilu teksti sekmē lasītprasmi un teksta interpretācijas prasmes, kā arī veicina leksikas apguvi. Tekstos sastopama gan emocionāli un stilistiski neitrāla, gan emocionāli un stilistiski ekspresīva leksika, kā arī dažādi leksikas slāņi. Tādējādi skolēns iepazīst latviešu valodu visā tās daudzveidībā. Pamatojoties uz atziņu, ka skolēnam nedrīkst likt lasīt to, ko viņš nesaprot, autori ir akcentējuši darbu ar vārdu krājumu – vārdu nozīmju skaidrošana kontekstā, vārdu un vārdu savienojumu aizvietošana ar sinonīmiem vai antonīmiem, vārda nozīmju meklēšana vārdnīcās u. tml.

8. klasē tiek atkārtota vārdšķiru sistēma latviešu valodā un atsevišķu vārdšķiru gramatiskās kategorijas, un skolēnam ir iespēja strādāt ar vārdu arī morfoloģiskā aspektā.

Dažādu žanru un stilu teksti sekmē daudzveidīgu valodas konstrukciju apguvi. 8. klases grāmata piedāvā dažādus valodas modeļus izteikumu veidošanai, tomēr liela vēriba tiek pievērsta arī valodas sistēmas izpratnei. Valodas likumības ir sniegtas jaunas informācijas veidā. Tas ir uzziņu materiāls, kas palīdz lietot valodu un ir atbalsts mācību procesā. Skolotājs kopā ar skolēnu vienojas, kā labāk un mērķtiecīgāk izmantot šo informāciju.

Piedāvātie teksti sniedz kultūrvēsturisku informāciju par latviešu valodas attīstību, latviešu kultūras tradīcijām, valodu kā personības identitātes paudēju, Latvijai nozīmīgiem vēstures notikumiem, ievērojamiem Latvijas cilvēkiem un tādējādi veicina sociokultūras kompetences veidošanos.

Dažos tekstos (MG 4., 31., 98., 114. uzdevums) ir izmantoti žargonismi un barbarismi. Tas ir darīts tādēļ, lai skolēni, analizējot tekstu un izsakot savu viedokli, paši nonāktu līdz secinājumam par literārās valodas nozīmi cilvēka personības tapšanā. Mācību tekstos ir attēlotas dažādas dzīves situācijas (MG 15., 59., 86., 89., 90. uzdevums), lai skolēni varētu paust savu attieksmi pret tām.

Lai pilnveidotu pareizrakstības prasmes, skolēniem darba burtnīcā tiek piedāvāti gramatiski vingrinājumi un tekstveides uzdevumi, tomēr skolēnu zināšanas par valodas sistēmu un pareizrakstības normu ievērošanu ir vērtējamas kontekstā ar valodas funkciju apguvi dažādās saziņas situācijās.

Izmantojot mācību komplektu, iespējams nodrošināt individualizācijas un socializācijas principus. Mācību satura apguvei paredzētie uzdevumi ļauj individualizēt mācību procesu, piedāvājot

- atšķirīgus resursus uzdevumu veikšanai;
- diferencētu apjomu;
- dažādu, skolēnu vajadzībām atbilstošu skolotāja atbalstu;
- dažādus, skolēnu vajadzībām atbilstošus metodiskos paņēmienus.

Skolotāja grāmatā ir papildu materiāli mācību procesa individualizācijai – diktāti, atstāstījumi, klausīšanās un lasīšanas teksti.

Mācību komplekts ir orientēts uz patstāvīgu izziņas darbību un skolēnu motivācijas un intereses sekmēšanu. Skolēniem tiek piedāvāti problēmjautājumi un saziņas situācijas, par kurām jāizsaka savs viedoklis. Tāpat tiek piedāvāta iespēja meklēt informāciju dažādos uzziņu avotos, kā arī mācīties un atkārtot mācību saturu patstāvīgi.

Lai nodrošinātu skolēnu saziņas un socializācijas vajadzības, daudzi uzdevumi jāveic pāri vai grupā. Nosacījumus, kā veikt uzdevumus, var mainīt gan skolotājs, gan skolēns, izsakot un pamatojot savu viedokli un vēlmes.

Tā kā mācību procesā svarīgs ir ne tikai rezultāts, bet arī darba process, mācību grāmatā ir daudz paraugu, atgādņu, vārdu skaidrojumu, instrukciju un tabulu. Šis papildmateriāls ir atbalsts skolēnam, un tas sekmē mācīšanās prasmju attīstību. Mācību uzdevumu nosacījumi veicina nepieciešamību izmantot vārdnīcas, enciklopēdijas, internetu, motivējot mācīties latviešu valodu un izmantot to citu priekšmetu apgūvē. Lai rosinātu skolēnu meklēt

nepieciešamo informāciju, mācību grāmatā ir norādīti uzziņu resursi papildu informācijas iegūšanai.

Lai veicinātu skolēnu pašvērtēšanas un vērtēšanas prasmju veidošanos, uzdevumi piedāvā paša padarīto salīdzināt ar klasesbiedru paveikto, mācīties un vērtēt rezultātu pēc noteiktiem kritērijiem, vērtēt savu un citu skolēnu darbu.

Skolēniem tiek piedāvāti arī dažādi radoši uzdevumi: dialogu izveide, vēstījumu, aprakstu un pārspriedumu rakstīšana, pasaku, miniatūru sacerēšana, projektu plānošana un īstenošana.

Valodas apguvi un motivāciju patstāvīgi mācīties sekmē arī grāmatas struktūra. Mācību grāmatā katra temata apguves sākumā tiek piedāvāti sasniedzamie rezultāti, par kuriem skolēns var pārliecināties temata apguves beigās. Gan mācību grāmatā, gan darba burtnīcā ir jautājumi, testi, uzdevumi konkrētā mācību satura izpratnei un apguvei. Arī skolotājam ir iespēja izmantot daudzveidīgus metodiskos paņēmienus, lai veicinātu audzēkņu mācību rezultātu apzināšanos un vēlēšanos tos uzlabot.

Mācību saturā ir nodrošināts kopveselums. To iespējams saglabāt arī mācību stundā, jo, strādājot ar mācību līdzekļu komplektizdevumu, skolēniem tiek piedāvāta kritiskajā domāšanā ieteiktā stundas uzbūve: ierosināšanas fāze, apjēgšana un refleksija – kopsavilkums, izvērtēšana. Tāpēc skolotājam rūpīgi jāpārdomā katras stundas struktūra, lai varētu īstenot visas trīs fāzes.

Stunda vai stundu kopums tiek nodalīts ar īpašu atzīmi,

tādējādi saturs kļūst pārskatāmāks un strukturēts. Katram tematam ir atšķirīgs stundu skaits, jo atšķiras tematā ietvertais latviešu valodas mācību saturs. Skolotājs var mainīt tematam vai apakštematam paredzēto stundu skaitu.

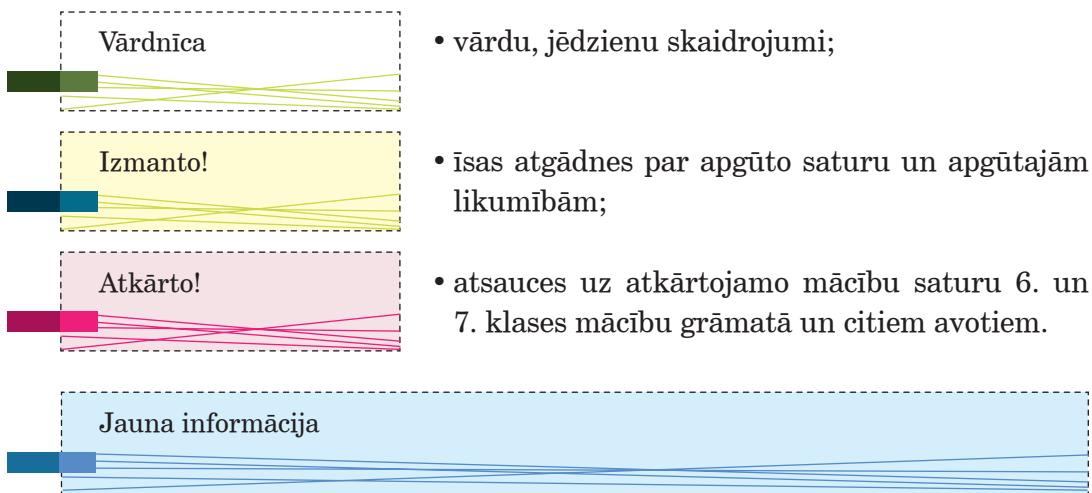
Uzdevumu skaits mācību grāmatā un darba burtnīcā katrai stundai ir apstiprināts.

Gandrīz katram uzdevumam ir apakšuzdevumi, tāpēc skolotājs kopā ar skolēniem izvēlas, kā tos veikt:

- a) strādāt grupā un veikt dažus no apakšuzdevumiem, pēc darba izpildes pārrunājot tos klasē;
- b) uzdevumus veikt mutvārdu formā vai rakstiski;
- c) mainīt darba apjomu, piemēram, sešu teikumu vietā izdomāt un uzrakstīt tikai trīs teikumus.

Apzinoties, ka dažkārt skolēnam būs grūti veikt kādu uzdevumu, jo izpratne par valodas sistēmu vēl nav izveidojusies, skolēns tiek rosināts meklēt atbildes dažādās rokasgrāmatās vai arī jautāt skolotājam. Tas tiek darīts ar nolūku mācību procesā nodrošināt saziņu un pilnveidot runu.

Mācību grāmatas lappušu malās ir šādas norādes:

Valodas likumības ir sadaļā „Jauna informācija”.

Šī sadaļa ir nepieciešama, lai

- skolēni varētu veikt praktiskos uzdevumus;
- nodrošinātu iespēju skolēniem strādāt patstāvīgi, izmantojot pārskatus, tabulas, skaidrojumus;
- salīdzinātu valodas likumības latviešu valodā un skolēnu dzimtajā valodā;
- skolēniem veidotos izpratne par latviešu valodas sistēmu.

Mācību procesā gan skolotājs, gan skolēni var izmantot Latviešu valodas aģentūras izdotos LAT2 mācību līdzekļu komplektus:

Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 5. klase. R.: LVA, 2009.,

Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 6. klase. R.: LVA, 2009.,

Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 7. klase. R.: LVA, 2011.

Mācību līdzekļu komplektā ir ietverti arī literatūras mācību satura jautājumi. Skolēniem ir iespēja

- iepazīties ar dažādiem literatūras žanriem;
- noteikt literāra darba tematu, ideju, saskatīt literārajā darbā izvirzītās problēmas;

- formulēt un argumentēt savas domas par literārā darbā izteiktajām problēmām;
- raksturot literārā darba varoņus;
- izprast literāra darba valodas tēlainību, saskatīt mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus un raksturot to lomu tekstā;
- rakstīt recenziju par filmu;
- sacerēt daiļliteratūras tekstu.

Mācību procesā skolotājs papildus var izmantot interaktīvos mācību materiālus 8. klasei mazākumtautību skolā, kas tematiski un saturiski ir saistīti ar piedāvāto mācību līdzekļu komplektizdevumu. Interaktīvie mācību materiāli ir izveidoti ESF projektā „Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai”, un tie ir pieejami visās Latvijas skolās. Interaktīvo mācību materiālu izmantošanai ir nepieciešama programmatūras „ActivInspire 1.4” bezmaksas versija „Activinspire Personal”, kuru var lejupielādēt no interneta vietnes www.promtheanplanet.com.

Literatūras mācību satura apguvei skolotājs var izmantot LVA izdotos mācību līdzekļus:

- Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 8. klase. Lasāmā grāmata. R.: LVAVA, 2005;
- Kalve A., Stikāne I. Literatūra 8. klasei. Spēle. R.: LVA, 2011.

Mācību līdzekļu komplekts 8. klasei sniedz iespēju sistemātiski lietot valodu un vingrināties klausīšanās, runāšanas, lasīšanas, rakstīšanas prasmju pilnveidē un kopā ar citiem mācību priekšmetiem, kurus māca bilingvāli vai latviski, nodrošina latviešu valodas vidi mācību procesā.

Metodiskais līdzeklis „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 8. klase. Skolotāja grāmata” ir pieejams vietnē www.valoda.lv.

2. Latviešu valodas mācību satura apgaves metodiskais nodrošinājums

2.1. Latviešu valodas mācību programma

Latviešu valodas mācību priekšmeta programma 8. klasei skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, izstrādāta saskaņā ar Latvijas Republikas Izglītības likumu, „Noteikumiem par Valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem” (Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumi Nr. 1027) u.c. normatīvajiem aktiem.

2.1.1. Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Attīstīt skolēna kompetenci latviešu valodā, lai veicinātu viņa integrāciju Latvijas sabiedrībā un veidotu pamatu izglītības ieguvei.

Mācību priekšmeta uzdevumi

- palīdzēt pilnvērtīgi un vispusīgi realizēt valodu kā saziņas līdzekli runā un rakstos;
- attīstīt runāšanas, klausīšanās, rakstīšanas un lasīšanas prasmi dažādu specifisku valodas uzdevumu un funkciju izpildei;
- veidot sistematizētu izpratni par latviešu valodas uzbūvi un funkcijām (formāli lingvistiskajiem jautājumiem); mācīt mutvārdos un rakstveidā apzināties valodas kultūras normas;
- attīstīt skolēnu sadarbības prasmes, lai iegūtu un sniegtu daudzveidīgu informāciju un radoši to izmantotu dažādiem mērķiem;
- veidot prasmi lietot valodu jaunu zināšanu un pieredzes ieguvei, izmantojot dažādus informācijas avotus un tehnoloģijas;
- sniegt izpratni par latviešu valodas lomu un nozīmi skolēnu turpmākajā dzīvē (izglītībā, profesionālajā darbībā, sociālajā sfērā u.c.).

Starppriekšmetu saikne

Mācību līdzekļu komplektizdevums „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 8. klase” nodrošina sarppriekšmetu saikni ar citiem mācību priekšmetiem gan mācību saturā, gan sasniedzamajos rezultātos.

Mazākumtautības valoda (valodas kompetence)

- 14.14. raksturo un ievēro teikuma pazīmes;
- 14.15. savā runā apzināti un mērķtiecīgi lieto pēc izteikuma mērķa un emocionālās nokrāsas dažādus teikumus;
- 14.16. nosaka vārdu sintaktiskos sakarus vienkāršā un saliktā teikumā, savrupinātos teikuma locekļus, kā arī vārdus un vārdu savienojumus, kuri nav teikuma locekļi;
- 14.17. veido un raksta dažādu veidu teikumus, ievērojot sintakses un interpunkcijas normas;
- 14.18. raksturo teikumus pēc uzbūves;
- 14.19. skaidro dažādu veidu teikumu stilistisko nozīmi teksta veidošanā; mērķtiecīgi izmanto dažādu veidu teikumus mutvārdos un rakstos;
- 14.20. ievēro ortoēpijas un ortogrāfijas normas, pamana un labo kļūdas;
- 14.21. skaidro vārdu, frazeoloģismu, sakāmvārdu un parunu leksisko nozīmi, izmantojot dažādus paņēmienus un dažādus uzziņas avotus;
- 14.22. mērķtiecīgi izmanto savā runā dažādu slāņu leksiku, ņemot vērā tās iederīgumu un māksliniecisko izteiksmīgumu;
- 14.23. nosaka vārda, vārdformas morfēmisko sastāvu un to veidošanas paņēmienus;
- 14.24. zina vārdšķiru sistēmu, raksturo vārda piederību vārdšķirai, ņemot vērā tā gramatiskās pazīmes;
- 14.25. mērķtiecīgi izmanto savā runā valodas zīmes kā tēlainās izteiksmes līdzekļus.

Sociālās zinības

- 15.2. pauž savu viedokli vai piedāvā problēmas risinājumu un uzklausa citu viedokli kopīgo mācību un sociālo mērķu sasniegšanai;
- 15.3. prot saskaņot savas un citu vajadzības, meklējot problēmu risinājumus;
- 15.5. mācību un sociālo mērķu sasniegšanai sniedz atbalstu citiem grupas biedriem;

- 15.6. pārvalda savas emocijas saskarsmē un sadarbībā;
- 15.7. pieņem un ciena citus grupas biedrus (tolerance);
- 15.8. sadarbojas ar citiem, piedaloties vietējai sabiedrībai nozīmīgos projektos;
- 15.13. prot plānot mācību darba secību, mācīšanās gaitā vērtēt savu mācīšanos un veikt nepieciešamās korekcijas mācību uzdevuma veikšanas secībā;
- 15.14. ir atradis sev piemērotāko veidu, kā organizēt mācīšanos, un spēj pastāstīt par to citiem;
- 15.15. prot kopā ar grupas biedriem formulēt mācību sasniegumu kritērijus un vērtēt savu un citu skolēnu veikumu atbilstoši kritērijiem;
- 15.16. izmanto mērķtiecīgu jautājumu uzdošanu kā personības un sabiedrības pētīšanas instrumentu;
- 15.18. atbilstoši mācību mērķim patstāvīgi izvēlas un lieto piemērotus informācijas avotus;
- 15.19. kritiski novērtē, izvēlas un izmanto mācību uzdevumam atbilstošu informācijas ieguves veidu;
- 15.20. prot dažādos veidos sistematizēt un apkopot informāciju, arī izmantojot grafiskās formas (tabulas, shēmas, domu kartes);
- 15.23. prot analizēt dažādus viedokļus, izvērtējot faktus, un argumentēti aizstāvēt savu viedokli;
- 15.24. prot atbilstoši mērķim analizēt, novērtēt un izmantot intervijā iegūto informāciju;
- 15.25. prot atbilstoši uzdevumam sastādīt anketu, apkopot un analizēt aptaujas rezultātus;
- 16.9. ir apguvis lietišķās saskarsmes pamatus;
- 16.10. izprot pozitīvu savstarpējo attiecību veidošanas principus.

Vizuālā māksla

- 7.6. prot pastāstīt par sava radošā darba ieceri un procesu;
- 7.7. prot plānot idejas īstenošanai paredzēto laiku mācību stundas ietvaros;
- 7.8. prot pastāstīt par mākslas darba saturu un izteiksmes līdzekļiem;
- 7.9. prot atrast un saprot informāciju, kas pievienota mākslas darbam.

Mūzika

- 16.14. uztver mūziku emocionāli, stāsta par dzirdēto mūziku, apraksta to, attēlo mūzikas noskaņu, tēlus un izteiksmes līdzekļus vizuāli.

- 17.3. saprot, ka mūzika ir nozīmīgs faktors nacionālās identitātes un kultūras saglabāšanā; ir toleranta attieksme pret citu tautu mūziku;
- 17.4. raksturo nozīmīgākos pasākumus Latvijas mūzikas dzīvē;
- 17.5. zina ievērojamākos mūsdienu Latvijas solistus, diriģentus un mūziķu kolektīvus, var par tiem pastāstīt;
- 17.6. zina nozīmīgākos džeza, populārās un rokmūzikas virzienus; var nosaukt Latvijā nozīmīgākos izpildītājmāksliniekus;
- 17.7. spēj argumentēti paust savu viedokli par dažādu veidu mūziku;
- 17.8. izprot mūzikai un citiem mākslas veidiem kopīgo un atšķirīgo.

2.1.2. Mācību priekšmetu programma 8. klasei

Temati un apakštemati		Stundas (t.sk. pārbaudes darbi PD)	8. klase				Starppriekšmetu saikne
			Valodas kompetence	Komunikatīvā kompetence	Sociokultūras kompetence	Mācšanās kompetence	
1. Es pasaulē, pasaule mani							
Mana pozitīvā programma		5					
Es gribu ar tevi vienā solā sēdēt		6					
		PD 2					
<p>1. Ir izpratne par lietvārdu, īpašības vārdu, skaitļa vārdu, vietniekvārdu, darbības vārdu, apstākļa vārdu, saikli, prievārdu, izsaukmes vārdu, partikulu un to gramatiskajām kategorijām.</p> <p>2. Ir izpratne par darbības vārda īstenības, atstāstījuma, pavēles, vēlējuma un vajadzības izteiksmes formām un to lietošanu.</p> <p>3. Ir izpratne par vienkāršu un saliktu teikumu.</p> <p>4. Izmanto sinonimus un antonimus vārdu krājuma paplašināšanai.</p> <p>5. Ievēro mācītās interpunkcijas normas teikumos ar uzrunu, tiešo runu, vienlīdzīgajiem teikuma locekļiem, kā arī salikto teikumos.</p> <p>6. Ievēro mācītās ortogrāfijas normas.</p> <p>7. Raksta pārsrieduma tipa darbu.</p>			<p>1. Izprot saziņas situācijas būtību.</p> <p>2. Jautā un atbild, iesāk un pabeidz sarunu.</p> <p>3. Izsaka pamudinājumu, padomu, pateicību, lūgumu.</p> <p>4. Pamato savas domas saziņas procesā.</p> <p>5. Saklause, atrod un apkopo sev nepieciešamo informāciju dažāda stila un veida tekstos.</p> <p>6. Lasa, izvēloties lasīšanas mērķim atbilstīgu veidu.</p> <p>7. Mācās izmantot detalizētās lasīšanas un caurskatīšanas stratēģijas.</p> <p>8. Ir izpratne par diskusiju.</p> <p>9. Piedalās diskusijā.</p> <p>10. Stāsta par izvēlētu tematu.</p> <p>11. Raksta savas darbības programmu.</p>	<p>1. Pilnveido izpratni par latviešu valodā pieņemtajiem valodas modeļiem lūguma un pateicības izteikšanai.</p> <p>2. Salīdzina dzimtās valodas un latviešu valodas sistēmas.</p>	<p>1. Izmanto atbalsta informāciju mācību uzdevumu veikšanai.</p> <p>2. Aizpilda tabulas pēc instrukcijas un atbilstīgi mācību uzdevumam.</p> <p>3. Strādā individuāli, pāri vai grupā.</p> <p>4. Veic savu zināšanu un prasmi pasvērtēšanu.</p>	<p>Sociālās zinības, dzimtā valoda, literatūra: galvenās domas formulēšana literārā darbā, literāra darba tēlu raksturojums, liriskā es izjūtu raksturojums, metafora dzejā.</p>	

2. Tu tāds pats kā es, bet citādāks	Lai dzīvo īpatņi!	5	<p>1. Pilnveido prasmes darināt lietvārdus un īpašības vārdus, izmantot tos tekstveidē personas raksturošanai.</p> <p>2. Pilnveido prasmes izmantot darbības un apstākļa vārdus personas darbības raksturošanai.</p> <p>3. Pilnveido prasmes izmantot tekstveidē sinonīmus, antonīmus, salīdzinājumus.</p> <p>4. Pilnveido prasmes veidot salīdzinājumus ar vārdiem <i>kā, nekā</i>.</p> <p>5. Lieto konstrukcijas <i>lielāks par..., mazāks nekā..., lielāks nekā...</i></p> <p>6. Pilnveido pareizrakstības prasmes konstrukcijās ar <i>kā, nekā</i>.</p> <p>7. Pareizi raksta vārdus ar izskaņām <i>-ība, -ums, -nieks, -tājs, -isks, -īgs</i>.</p> <p>8. Lieto vienlīdzīgus teikuma locekļus ar saikļiem <i>bet, tomēr, taču</i> un liek pieturzīmes atbilstīgi pareizrakstības nosacījumiem.</p> <p>9. Veido saliktus pretstata teikumus un liek pieturzīmes atbilstīgi pareizrakstības nosacījumiem.</p> <p>10. Pilnveido pārsprieduma rakstīšanas prasmes.</p>	<p>1. Klausās informāciju, uztver to kopumā un detalizēti.</p> <p>2. Raksturo cilvēka izskatu, viņa personību, darbību.</p> <p>3. Izsaka savu attieksmi pret personu un tās darbību.</p> <p>4. Izrāda interesi, neticību, šaubas.</p> <p>5. Piedalās diskusijā par atbilstīgu tematu.</p> <p>6. Lasa informatīvus tekstus atbilstīgi tematam, nosaka teksta tematu, galveno domu, atbild uz jautājumiem.</p> <p>7. Paplašina un pārveido tekstu.</p>	<p>1. Iepazīstas ar latviešu autoru dzeju.</p> <p>2. Mācās toleranti izturēties pret citādo.</p>	<p>1. Strādā individuāli, pāri un grupā.</p> <p>2. Izmanto atbalsta informāciju uzdevumu veikšanai.</p> <p>3. Pilnveido prasmi diskutēt un izvērtēt savu sniegumu diskusijā.</p> <p>4. Mācās salīdzināt un raksturot.</p>	<p>Sociālās zinības, literatūra: emociju paušana dzejoli, salīdzinājums kā tēlainās izteiksmes līdzeklis.</p>
	Dviņu noslēpums	5 PD 2					

3. Māksla ap mums	Mūzikas skaņas	7	<p>1. Pilnveidojas izpratne par vienkārša teikuma uzbūvi.</p> <p>2. Ir izpratne par teikuma locekļiem kā teikuma struktūras elementiem.</p> <p>3. Izmanto daudzveidīgus vārdu savienojumus vienkāršu teikumu veidošanā.</p> <p>4. Lieto sintaktiskās konstrukcijas vienkāršā teikumā: uzrunu, vienlīdzīgus teikuma locekļus, vienlīdzīgus teikuma locekļus ar vispārinošo vārdu, savrupinātu apzīmētāju, apstākli, pielikumu, divdabja teicienu un liek pieturzīmes atbilstīgi pareizrakstības nosacījumiem.</p> <p>5. Pilnveido izpratni par atgriezeniskajiem lietvārdiem (<i>-šanās</i>) un tiešajiem un atgriezeniskajiem darbības vārdiem.</p> <p>6. Lieto īpašības vārdus un divdabjus teksta precizēšanai un attieksmes paušanai.</p> <p>7. Pilnveido izpratni par svešvārdiem un izmanto tos teksta veidošanā.</p> <p>8. Raksta pārspriedumu „Mūzikas loma manā dzīvē”, kā arī pārdomas par elkiem un pielūdzējiem, sava ķermeņa izdaiļošanu.</p> <p>9. Raksta aprakstu par gleznu.</p>	Iepazīstas ar Latvijas kultūras dzīvi un tās norisēm.	<p>1. Strādā individuāli, pāri un grupā.</p> <p>2. Izmanto atbalsta informāciju uzdevumu veikšanai.</p> <p>3. Mācību darbā izmanto vārdnīcas.</p> <p>4. Veido secinājumus, izklāsta un argumentē tos.</p> <p>5. Mācās uzstāties.</p>	<p>Vizuālā māksla, mūzika, literatūra: latviešu autoru dzeja; tēlainās izteiksmes līdzekļu raksturojums.</p>
	Burvju otas	8 PD 2				

4. Esmu filozofs...	Kas ir nauda?	7	<p>1. Pilnveido izpratni par vienkārša un salikta teikuma atšķirībām.</p> <p>2. Ir izpratne par sintaktiskajiem sakariem (sakārtojums un pakārtojums) saliktā teikumā un to nozīmi satura izteikšanā.</p> <p>3. Pilnveido izpratni par saliktu sakārtotu teikumu.</p> <p>4. Pilnveido izpratni par sakārtojuma saikņiem un prot lietot pieturzīmes pirms tiem.</p> <p>5. Liek pieturzīmes teikumos ar <i>un, vai, jeb</i> (pirms vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un saliktos teikumos).</p> <p>6. Pilnveido izpratni par vārda nozīmi, nosaka vārda nozīmi kontekstā.</p> <p>7. Pilnveido izpratni par frazeoloģismu nozīmi tekstā.</p> <p>Raksta radošu, filozofisku darbu par izvēlētu tematu.</p>	Sadarbojoties pilnveido savas latviešu valodas zināšanas un prasmes.	<p>1. Prot iegūt un strukturēt informāciju, saskatīt tajā galveno.</p> <p>2. Strādā individuāli vai pāri.</p> <p>3. Veido piemērus likumiem.</p> <p>4. Vērtē savu un citu mācību darbību.</p>	Sociālās zinības, literatūra: filozofiskā eseja.
	Esošais un neesošais	2				
		PD 2	<p>1. Klausās informāciju un uztver to kopumā un detalizēti.</p> <p>2. Iesaistās dialogā un izsaka savu attieksmi un viedokli par tematu.</p> <p>3. Lasa izziņošus tekstus: veido jautājumus par tekstu, atbild uz jautājumiem, iesaistās diskusijā, izvērtē savu un klasesbiedru lomu diskusijā.</p> <p>4. Mācās raksturot parādības, procesus, idejas, argumentēt savu attieksmi pret tiem.</p> <p>5. Pilnveido prasmes noteikt teksta ideju un galveno domu.</p>			

5. Svētki – svešie un mūsējie	Mātes diena	7	<p>1. Ir izpratne par saliktu pakārtotu teikumu.</p> <p>2. Ir izpratne par dažādu vārdsķiru vārdiem, kas ievada palīgteikumu.</p> <p>3. Pilnveido izpratni par vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.</p> <p>4. Ir izpratne par vienlīdzīgiem palīgteikumiem.</p> <p>5. Pilnveido izpratni par skaitļa vārdu.</p> <p>6. Prot saīsināt mērvienību nosaukumus.</p> <p>7. Ievēro interpunkcijas normas teikumos ar uzrunu un uzrunas grupu, vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.</p> <p>8. Ievēro interpunkcijas normas saliktos pakārtotos teikumos.</p>	<p>1. Klausās informāciju un uztver to kopumā un detalizēti.</p> <p>2. Iesaistās dialogā un izsaka savu attieksmi un viedokli par tematu.</p> <p>3. Stāsta par svētku svinēšanas tradīcijām.</p> <p>4. Stāsta par ēdiena gatavošanu.</p> <p>5. Lasa izziņošus un daijliteratūras tekstus; veido jautājumus par tekstu, atbild uz jautājumiem, iesaistās diskusijā, izvērtē savu un klasesbiedru lomu diskusijā.</p> <p>6. Plāno un raksta scenāriju svētkiem.</p> <p>7. Raksta afišu, apsveikumu, ielūgumu, vēstuli.</p>	<p>1. Pilnveido izpratni par latviešu valodā pieņemtajiem valodas modeļiem apsveikuma, ielūguma un vēstules rakstīšanā.</p> <p>2. Pilnveido izpratni par tradīcijām un veido toleranci pret tām.</p>	<p>1. Prot strādāt ar vārdnīcu.</p> <p>2. Prot iegūt un strukturēt informāciju.</p> <p>3. Strādā individuāli, pāri vai grupā.</p>	<p>Matemātika, sociālās zinības, mājturība un tehnoloģijas.</p>
	Mīlestības svētki	5 PD 2					
6. Emociju valoda	Esmu emocionāls!	7	<p>1. Pilnveido izpratni par emocionāli ekspresīvo leksiku.</p> <p>2. Pilnveidojas izpratne par paaugstināta un pazemināta stila vārdiem.</p> <p>3. Pilnveido leksiku.</p> <p>4. Lieto partikulas un izsaukmes vārdus emocionālās attieksmes izteikšanai.</p> <p>5. Nostiprina pareizrūnas un pareizrakstības prasmes.</p>	<p>1. Izsaka emocijas: prieku, sajūsmu, savīļojumu, skumjas, dusmas, neapmierinātību, višanos.</p> <p>2. Mācās just līdzī, atbalstīt, iedrošināt, nomierināt.</p> <p>3. Jautā un stāsta par savām emocijām.</p> <p>4. Raksturo sajūtas un izjūtas.</p> <p>5. Saskata emociju izteikšanas līdzekļus daijliteratūrā.</p> <p>6. Raksturo savu emocionālo attieksmi pret lasīto, dzirdēto un redzēto.</p> <p>7. Iestudē dialogus.</p>	<p>Veido izpratni par kultūralu emociju izteikšanas nozīmi sabiedrībā.</p>	<p>1. Iegūst, apkopo un strukturē informāciju.</p> <p>2. Strādā ar vārdnīcu.</p> <p>3. Mācās secināt.</p> <p>4. Strādā individuāli, pāri, grupā.</p> <p>5. Mācās uzstāties.</p>	<p>Sociālās zinības, literatūra: emociju izteikšana literārā tekstā, teksta emocionālitate, tēlainās izteiksmes līdzekļi.</p>
	Es rakstu emocionāli...	3 PD 2					

7. Valodas pasaule	Kā radusies valoda?	7	PD2	<p>1. Pilnveido izpratni par darbības vārda īstenības izteiksmes saliktajiem laikiem un ciešamo kārtu.</p> <p>2. Pilnveido izpratni par darbības vārda pavēles, vēlējuma un vajadzības izteiksmes formām un to lietošanu.</p> <p>3. Ir izpratne par saliktu teikumu ar nolūka apstākļa, pieļāvuma un pamatojuma paligteikumiem.</p> <p>4. Pilnveido izpratni par valodniecības nozarēm.</p> <p>5. Pilnveido izpratni par starppersonu un masu saziņu, komunikatīvo nolūku saziņā un valodas komunikatīvajām funkcijām.</p> <p>6. Ievēro mācītās ortoēpijas, ortogrāfijas un interpunkcijas normas.</p> <p>7. Plāno, raksta un pilnveido pārspriedumu.</p>	<p>1. Strādā ar vēsturisku, zinātnisku, kulturoloģisku informāciju.</p> <p>2. Klausās, atrod un uztver skaitļus un faktus, pieraksta skaitļus un faktus. Stāsta, minot faktus un skaitļus.</p> <p>3. Iesaistās komunikatīvā situācijā, prot to novērtēt, koriģē savu runu.</p> <p>4. Saklusa, atrod un apkopo sev nepieciešamo informāciju dažāda stila un veida tekstos.</p> <p>5. Mācās izmantot detalizētās lasīšanas un caurskatīšanas stratēģijas.</p> <p>6. Piedalās diskusijā.</p> <p>7. Stāsta par izvēlētu tematu.</p> <p>8. Izsaka hipotēzes, argumentē viedokli.</p> <p>9. Pilnveido priekšstatu par valodas komunikatīvajām funkcijām.</p>	<p>1. Sadarbojoties pilnveido savas latviešu valodas zināšanas un prasmes.</p> <p>2. Ir priekšstats par latviešu valodas izcelšanos.</p> <p>3. Izprot latviešu valodas nozīmi mūsdienu daudz kultūru sabiedrībā.</p>	<p>1. Struktūrē, analizē un vispārina informāciju.</p> <p>2. Strādā individuāli un grupā.</p> <p>3. Mācās izvirzīt hipotēzi un argumentēt apgalvojumus.</p> <p>4. Vērtē savu un citu mācību darbību.</p> <p>5. Strādā ar kulturoloģisku informāciju.</p>	<p>Dzimtā valoda, matemātika, vēsture, literatūra: liriskais es, epitets, salīdzinājums.</p>
	Es runāju, lai...	5						
8. Es – rakstītājs	Kā radusies rakstība?	7	5	<p>1. Ir izpratne par mutvārdu un rakstveida saziņu.</p> <p>2. Ir izpratne par funkcionālajiem valodas stiliem.</p> <p>3. Zina tēlainās izteiksmes līdzekļus un saskata tos tekstā.</p> <p>4. Ievēro savā darbā rakstīšanas procesa posmus.</p> <p>5. Lieto pieturzīmes atbilstoši latviešu valodas gramatikas normām.</p> <p>6. Ievēro valodas normas runā un rakstos.</p> <p>7. Plāno rakstu darbu.</p> <p>8. Raksta miniatūru un literāro pasaku.</p>	<p>1. Lieto valodu atbilstoši sabiedrībā pieņemtajām normām.</p> <p>2. Lasa un analizē mūsdienu latviešu autoru darbus.</p> <p>3. Sadarbojoties pilnveido savas latviešu valodas zināšanas un prasmes.</p>	<p>1. Prot strukturēt informāciju.</p> <p>2. Strādā individuāli, pāri vai grupā.</p> <p>3. Mācās vērtēt pēc noteiktajiem kritērijiem.</p> <p>4. Izvērtē savu un citu darbus.</p>	<p>Dzimtā valoda, literatūra: miniatūra un literārā pasaka, literāra teksta sacerēšana.</p>	
	Projekts „Esmu rakstnieks”	5						

2.1.3. Latviešu valodas mācību sasniegumu vērtēšanas sistēma

Skolēna mācību sasniegumu vērtēšana ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa, tā ietver pārbaudes mērķu un uzdevumu apzināšanos, formu un metodisko paņēmieni izvēli atbilstoši vērtēšanas mērķim un vecumposmam, pārbaudes darbu veidošanu, labošanu, iegūto rezultātu analīzi, skolēna pašvērtējuma veidošanu. Mācību sasniegumu vērtēšana ir integrēta mācību procesa sastāvdaļa izglītojamā zināšanu, prasmju, attieksmju, kā arī mācību sasniegumu attīstības dinamikas noteikšanai.

Vērtējums ir nozīmīga filozofijas un psiholoģijas kategorija, kas sekmē izziņas un pašapziņas veidošanos, veido cilvēka attieksmi pret apkārtējo pasauli un pašam pret sevi. Vērtēšanas un pašvērtēšanas procesā vērtējums sekmē darbību, regulē attieksmes, vērtību orientāciju un uzvedību.

Komunikatīvā mācību procesā īpaša nozīme ir arī komunikācijai vērtēšanas procesā. Tā realizējas atzinības, pateicības, uzmundrinājuma, kā arī ieteikuma un aizrādījuma vārdos. Vērtējot skolēna mācību sasniegumus latviešu valodā, ir būtiski pastāvīgi sekot mācību procesam un vērtēt ne tikai temata vai tā loģiskās daļas nobeigumā, semestra vai mācību gada noslēgumā, bet arī katrā mācību stundā, pēc katra uzdevuma izpildes, ja iespējams – arī mācību uzdevuma izpildes laikā. Tāpēc, plānojot un īstenojot mācību stundu, skolotājam ir jāapzinās, ka vērtēšana prasa laiku, bet bez tās nav iedomājams veiksmīgs mācību process.

Mācību sasniegumu vērtēšanai latviešu valodas apgūvē tiek piedāvāti trīs vērtēšanas veidi.

- Ievadvērtēšana mācību procesa sākumā pirms temata vai mācību priekšmeta apgūves, nosakot izglītojamā zināšanu un prasmju līmeni, lai pieņemtu lēmumu par turpmāko mācību procesu. Tā var notikt, piemēram, pārrunu, diagnosticējoša darba vai pašpārbaudes testu veidā. Skolēnam jābūt pārliecinātam, ka iegūtie rezultāti nepieciešami, lai plānotu un īstenotu mācību procesu. Katras nodaļas sākumā ir atsauce uz to, ko skolēns pilnveidos, atkārtos, attīstīs. Arī šo materiālu skolotājs var izmantot ievadvērtēšanai, kopīgi pārrunājot jau iemācīto un konstatējot katra skolēna pieredzi valodas apgūvē.
- Kārtējā vērtēšana mācību procesa laikā, nosakot izglītojamā mācību sasniegumus, lai tos uzlabotu un saskaņotu mācību procesa norises,

mācību mērķa un izmantoto mācību metožu atbilstību, kā arī veicinātu izglītojamā pašnovērtēšanas prasmes un atbildību. Kārtējā vērtēšana notiek, gan analizējot atsevišķu mācību uzdevumu izpildi, gan vērtējot skolēna darbību un tās rezultātus mācību stundā vai atsevišķas tēmas apguves laikā. Kārtējās vērtēšanas laikā skolotājs un skolēns iegūst un apkopo informāciju savai tālākajai darbībai. Tāpēc arī mācību līdzeklī liela vērība ir pievērsta refleksijai par savu mācību darbību. Skolotāja grāmatā savukārt ir daudzi mācību diktāti, atstāstījumi, darba lapas, kas izmantojamas kārtējai vērtēšanai.

- Nobeiguma vērtēšana nosaka izglītojamā zināšanu un prasmju apguves līmeni, kā arī izglītojamā produktīvās darbības prasmes temata, semestra vai mācību gada noslēgumā.

Plānojot vērtēšanu, skolotājs pārdomā diagnosticējošās, formatīvās un summātīvās vērtēšanas saistību.

Diagnosticējošai vērtēšanai ir iespējams izmantot 10. uzdevumu DB un 3. pielikumu SG.

Formatīvajai vērtēšanai ir iespējams izmantot

1. pielikumu 27. lpp.,	1. pielikumu 83. lpp.,
1. pielikumu 28. lpp.,	2. pielikumu 84. lpp.,
2. pielikumu 38. lpp.,	1. pielikumu (4. punktu) 93. lpp.
2. pielikumu 50. lpp.,	2. pielikumu 94. lpp.,
4. pielikumu 51. lpp.,	5. pielikumu 101. lpp.
11. pielikumu 63. lpp.,	72. uzdevumu DB
1. pielikumu 71. lpp.,	

Skolotāja grāmatā ir astoņi pārbaudes darbu paraugi, kas aptver 8. klasē apgūto mācību saturu. Skolotājs var izmantot šos darbus pilnībā vai arī atsevišķus uzdevumus. Ir iespējams Skolotāja grāmatā ietvertos pārbaudes darbu paraugus izmantot kā sagatavošanās uzdevumus pirms pārbaudes darbu veikšanas.

2.2. Mācību satura tematu plānojums un metodiskie ieteikumi skolotājam

1. nodaļa

Es pasaulē, pasaule mani

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)
MANA POZITĪVĀ PROGRAMMA		
1. stunda. Pozitīvās izjūtas vasarā. Dialoga veidošana. Dialogā izteikto domu apkopošana. Pārdomu darbs „Pozitīvās izjūtas manā dzīvē”. Darbības vārda lietojums pagātnes formā.	1. uzd.	1., 2., 3. uzd.
2., 3. stunda. Mana programma mācību gadam. Dialoga veidošana. Rakstu darba plānošana. Darbības vārda lietojums pagātnes un nākotnes formā. Mācīto vārdu pareizrakstības normu ievērošana.	2., 3. uzd.	4. uzd.
4., 5. stunda. Laba garastāvokļa priekšnosacījumi. Ieteikumu un padomu veidošana. Pavēles un vajadzības izteiksmes lietošana ieteikumu un padomu veidošanā. Darbs ar tekstu.	4., 5. uzd.	5. uzd.
ES GRIBU AR TEVI VIENĀ SOLĀ SĒDĒT		
6. stunda. Meitenes un zēni. Sava viedokļa izteikšana. Dažādu teikuma modeļu izmantošana sava teksta veidošanā. Vienkāršs un salikts teikums. Mācīto interpunkcijas normu ievērošana.	6. uzd.	6. uzd.
7. stunda. Abstraktas nozīmes vārdi. Izvēle un tās pamatošana. Izskaņu <i>-ība, -ums, -isks, -īgs</i> lietošana un pareizrakstība.	7. uzd.	7. uzd.
8. stunda. Darbs ar literāru tekstu. I. Ziedoņa dzejoļa galvenās domas un izjūtu formulēšana.	8. uzd.	
9. stunda. Kā dot padomu un ieteikt kaut ko? Pavēles un vajadzības izteiksmes lietošana ieteikumu un padomu veidošanā. Pateicības un lūguma izteikšana.	9. uzd.	8., 9. uzd.
10., 11. stunda. Darbs ar literāru tekstu. Galvenās domas formulēšana. Galveno varoņu raksturojums. Teksta valodas analīze.	10., 11. uzd.	10. uzd.
12. stunda. Pārbaudes darbs. Diktāts ar turpinājumu.		

MG 1. nodaļā skolēni atkārtoti 7. klases mācību saturu, nostiprina zināšanas par vārdšķirām un pilnveido pareizrakstības prasmes. Tāpēc skolotājam jāgatavo atkārtojamais materiāls vai arī jānodrošina vajadzīgā informācija par atkārtojamo vielu.

Summatīvi vērtēt ir paredzēti trīs darbus: pārdomu darbus „Pozitīvās izjūtas manā dzīvē” un „Kas ir mīlestība?”, kā arī kombinēto pārbaudes darbu. Lai pilnveidotu izpratni par vērtēšanu, skolotājs var izmantot „Rokasgrāmatu latviešu valodas un literatūras skolotājam par formatīvo un summatīvo vērtēšanu” (Skalberga A. u.c., LVA, 2011).

MG 1.3. uzdev. skolotājs palīdz skolēniem izveidot vismaz 10–12 vārdu sarakstu, jo skolēni var nezināt retāk lietojamus vārdus.

MG 3.1. uzdev. skolotājs jau iepriekš paredz, ka jāatkārto vārdšķiras. Tāpat, gatavojoties stundai, jāparedz atkārtojums par vienkāršu un saliktu teikumu.

MG 5. uzdev. teksts ir ļoti apjomīgs, tāpēc ieteicams plānot diferencētu darbu, piemēram, skolēnu grupa var strādāt tikai ar vienu fragmentu, arī katrs grupas dalībnieks var veikt tikai vienu nosacījumu.

MG 10. uzdev. var izvēlēties apspriešanai citu jautājumu, ja skolotājs konkrētajā klasē kaut kādu iemeslu dēļ nevar runāt par mīlestību.

MG 11.2. uzdev. var sadalīt, un katra skolēnu grupa veic vienu vai divus nosacījumus.

MG 11.3. uzdev. var veikt arī individuāli.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Dzirdes mācību diktāts ar uzdevumu

1. Klausies un raksti vārdus vīriešu dzimtes vienskaitļa nominatīvā!

garlaicīgu, laiku, veiksmīgam, satriecoša, gudri, cieti, zaigojoša, izbrīnīta, savādu, pārsteidzošai, mundrai, smaidam, uzskati

2. Nosaki katram vārdam vārdšķiru!

3. Paskaidro pareizrakstības nosacījumus!

Darbs ar tekstu

Darba lapa

1. Noklausies tekstu un atzīmē, kurš apgalvojums pareizs, kurš – nepareizs!

Tētis bija drūms cilvēks.

Es piedzimu kā otrā meita.

Es piedzimu Reņģes stacijā pie Igaunijas robežas.

Tēvs bija dzelzceļnieks.

Es mīlēju zirgus.

Māmuļa krāja vecus žurnālus un avīzes.

Man bija laba balss.

Jaunākā māsa piedzima 4 gadus pēc manis.

2. Noklausies tekstu un sakārto tā daļas atbilstošā secībā!

Es stāstu par sevi...

Piedzimu kā savu vecāku trešā meita nelielajā Reņģes stacijā (pie Lietuvas robežas), kur mans tēvs bija pārzinis (agrāk sacīja – dežurants). Es mīlu vilcienus. To jauko aijājošo dunēšanu, šūpošanu un iespēju **aizbraukt no ikdienas** visos ceļos. Tādēļ arī nekad neesmu interesējies par tāliem lidojumiem universā. Man šķiet, ka zvaigznēs jālūkojas, stāvēt uz šīs pašas vecās, mīlās zemes!

Esmu priecīgs cilvēks. Tas man mantojumā no tēva, kas ne tikai **raksturā bija gaišs** un ar humoru, bet arī viņa uzvārds bija Priecīgs.

Mūsu jaunākā māsiņa Rasma piedzima sešus gadus pēc manis. Tad jau mēs dzīvojām Kalna Dzirkantos un strādājām visus lauku darbus, kas nebija viegli un jauki vienmēr. Bet kurnēt un sūdzēties nebija parasts, un prieku vajadzēja atrast pašām.

Mana māmuļa mīlēja un krāja grāmatas. Viņas grāmatu skapis mums **bija kā medus krātuve**, kurai drīkstēja pieiet tikai ar īpašu atļauju.

Es mīlu arī zirgus. Diezgan daudz manos stāstos var sastapt šo skaisto kustomi. Kad augām vēlāk vectēva mājās Kalna Dzirkantos, tad biju tēvam kā zirgu puisis, un par to jutos gluži lepna.

Mēs – visa ģimene – bijām arī lieli dziedātāji ar labām balsīm. Bijām iesauktas (mēs, meitenes) – par „Dzirkantu lakstīgalām”. Žēl, ka manām abām vecākajām māsām līdzekļu trūkuma dēļ neizdevās skaistās balsis izskolot...

Tas izklausās jocīgi, un es bērnībā diezgan bieži saņēmu klases zobgaļu ievēribu. Bet – kas par to! Man bija diezgan daudz par ko priecāties, un tagad zinu, ka humors un gaiša noskaņa palīdz **pārlēkt pāri dzīves ieplakām**.

3. Atrodi atbilstīgus vārdus tekstā un pasvītros tos!

darījām, vaidēt, varēja, jāskatās, izsmējējs

4. Skaidro izceltos vārdu savienojumus saviem vārdiem!

SKOLOTĀJAM

Klausīšanās teksts

Es stāstu par sevi...

Esmu priecīgs cilvēks. Tas man mantojumā no tēva, kas ne tikai raksturā bija gaišs un ar humoru, bet arī viņa uzvārds bija Priecīgs.

Tas izklausās jocīgi, un es bērnībā diezgan bieži saņēmu klases zobgaļu ievēribu. Bet – kas par to! Man bija diezgan daudz par ko priecāties, un tagad zinu, ka humors un gaiša noskaņa palīdz pārlēkt pāri dzīves ieplakām.

Piedzimu kā savu vecāku trešā meita nelielajā Reņģes stacijā (pie Lietuvas robežas), kur mans tēvs bija pārzinis (agrāk sacīja – dežurants). Es mīlu vilcie-

nus. To jauko aijājošo dunēšanu, šūpošanu un iespēju aizbraukt no ikdienas visos ceļos. Tādēļ arī nekad neesmu interesējusies par tāliem lidojumiem universā. Man šķiet, ka zvaigznēs jālūkojas, stāvot uz šīs pašas vecās, mīļās zemes!

Es mīlu arī zirgus. Diezgan daudz manos stāstos var sastapt šo skaisto kustoni. Kad augām vēlāk vectēva mājās Kalna Dzirkantos, tad biju tēvam kā zirgu puisis, un par to jutos gluži lepna.

Mana māmuļa mīlēja un krāja grāmatas. Viņas grāmatu skapis mums bija kā medus krātuve, kurai drīkstēja pieiet tikai ar īpašu atļauju.

Mēs – visa ģimene – bijām arī lieli dziedātāji ar labām balsīm. Bijām iesauktas (mēs, meitenes) – par „Dzirkantu lakstīgalām”. Žēl, ka manām abām vecākajām māsām līdzekļu trūkuma dēļ neizdevās skaistās balsis izskolot...

Mūsu jaunākā māsiņa Rasma piedzima sešus gadus pēc manis. Tad jau mēs dzīvojām Kalna Dzirkantos un strādājām visus lauku darbus, kas nebija viegli un jauki vienmēr. Bet kurnēt un sūdzēties nebija parasts, un prieku vajadzēja atrast pašām.

(Pēc I. Grebzdes)

3. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Darba lapa

1. Izlasi Irmās Grebzdes stāsta „Tikai meitene” ievada fragmentu! Pastāsti, ko tu uzzināji par rakstnieci!

Es stāstu par sevi...

Esmu priecīgs cilvēks. Tas man mantojumā no tēva, kas ne tikai raksturā bija gaišs un ar humoru, bet arī viņa uzvārds bija Priecīgs.

Tas izklausās jocīgi, un es bērnībā diezgan bieži saņēmu klases zobgaļu ievēribu. Bet – kas par to! Man bija diezgan daudz par ko priecāties, un tagad zinu, ka humors un gaiša noskaņa palīdz pārlēkt pāri dzīves ieplakām.

Piedzimu kā savu vecāku trešā meita nelielajā Reņģes stacijā (pie Lietuvas robežas), kur mans tēvs bija pārzinis (agrāk sacīja – dežurants). Es mīlu vilcienus. To jauko aijājošo dunēšanu, šūpošanu un iespēju aizbraukt no ikdienas visos ceļos. Tādēļ arī nekad neesmu interesējusies par tāliem lidojumiem universā. Man šķiet, ka zvaigznēs jālūkojas, stāvot uz šīs pašas vecās, mīļās zemes!

Es mīlu arī zirgus. Diezgan daudz manos stāstos var sastapt šo skaisto kustoni. **Kad augām vēlāk vectēva mājās Kalna Dzirkantos, tad biju tēvam kā zirgu puisis, un par to jutos gluži lepna.**

Mana māmuļa milēja un krāja grāmatas. Viņas grāmatu skapis mums bija kā medus krātuve, kurai drīkstēja pieiet tikai ar īpašu atļauju.

Mēs – visa ģimene – bijām arī lieli dziedātāji ar labām balsīm. Bijām iesauktas (mēs, meitenes) – par „Dzirkantu lakstīgalām”. Žēl, ka manām abām vecākajām māsām līdzekļu trūkuma dēļ neizdevās skaistās balsis izskolot...

Mūsu jaunākā māsiņa Rasma piedzima sešus gadus pēc manis. Tad jau mēs dzīvojām Kalna Dzirkantos un strādājām visus lauku darbus, kas nebija viegli un jauki vienmēr. Bet kurnēt un sūdzēties nebija parasts, un prieku vajadzēja atrast pašām.

Sākām mājās izdot savu žurnāliņu. Sašuvām kopā pelēkās lapiņas un žurnāliņu piepildījām ar dzejām, stāstiem un bildēm. Tas bija prieks!

Vecākā māsa rakstīja spoku un kriminālstāstus. Tā tik mums lasot bija izsmiešanās un šausmināšanās!

Skolā es nebiju izcila skolniece. Sevišķi mani nomocīja matemātika, tādēļ laikam vēl šodien neprotu aprēķināt, kā „man būtu labāk...”

Toties ar domrakstiem es klasē varēju „spīdēt”, un vēsture man bija īsta dimantu krātuve. Kas tur gan brīnišķīgu stāstu! Kas nebija īsti pasacīts, to piefantazēju klāt.

Rakstīšana man nav darbs, bet gan jauka nodarbošanās, kurā var atvieglot pārslogoto fantāziju, liekot iedomu tēliem darboties uz „papīra”. Un – es mīlu cilvēkus ar visām vainām.

2. Uzraksti, ko tu domā par rakstnieces atzīšanos „Un – es mīlu cilvēkus ar visām vainām”!

3. Strādājiet grupā! Sadaliet uzdevumus un veiciet tos:

- izskaidrojiet pieturzīmju lietojumu teikumos ar *un*;
- izceltajiem teikumiem uzzīmējiet uzbūves shēmas un nosakiet teikumus pēc uzbūves!

Diktāts

Katram no mums dažreiz mēdz būt slikts garastāvoklis, taču svarīgi pamanīt brīdi, kad iedomātas problēmas kļūst svarīgākas par reālajām. Ikviens no pieredzes zina, ka pacilātā garastāvoklī arī darbi labi veicas. Apkārtējie šķiet miļāki, dažādi kaitinoši sīkumi kļūst nemanāmi.

Vai var izdarīt tā, lai laba oma kļūtu par ikdienas normu? Var! Nepieciešams vien ieviest dažus vērtīgus paradumus un pārskatīt savus priekšstatus.

Diemžēl ir pierādīts, ka slikts garastāvoklis ietekmē veselību, tas novājina organismu, stress rada depresiju, āda kļūst blāva. Savukārt labs garastāvoklis ir kā jauns enerģijas lādiņš, kas palīdz sasniegt izvirzītos mērķus.

Ikvienam ir sava rīcības programma, kā iegūt un saglabāt labu garastāvokli. Arī man.

VĒRTĒŠANA

Par diktātu

10 p. – bez kļūdām

9 p. – 1 kļūda

8 p. – 2 kļūdas

7 p. – 3 vai 4 kļūdas

6 p. – 5 vai 6 kļūdas

5 p. – 7 kļūdas

4 p. – 8 vai 9 kļūdas

3 p. – 10 kļūdas

2 p. – 11 vai 12 kļūdas

1 p. – vairāk par 12 kļūdām

Par diktāta turpinājumu

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve (organizācija)	Valodas plūdums	Vārdu krājums	Ortogrāfija, interpunkcija
6	Temats atklāts, visi uzdevuma nosacījumi izpildīti, viedoklis argumentēts.	Teksts strukturēts. Domas izklāsts mērķtiecīgs. Stils izvēlēts atbilstoši uzdevuma nosacījumiem.	Dažādu konstrukciju teikumi un gramatiskās formas lietotas pareizi.	Plašs vārdu krājums, kas ļauj precīzi, skaidri un tēlaini izteikt domu.	Ne vairāk kā 2 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve (organizācija)	Valodas plūdums	Vārdu krājums	Ortogrāfija, interpunkcija
5	Temats atklāts, dažkārt nepietiekami argumentēts, uzdevuma nosacījumi izpildīti.	Teksts strukturēts. Domas izklāsts mērķtiecīgs.	Pareizi lietoti dažādu konstrukciju teikumi. Ir 1 vai 2 kļūdas gramatisko formu lietojumā.	Pietiekams vārdu krājums, lai skaidri formulētu domu.	Ir 3–5 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
4	Temats daļēji atklāts, nav izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Teksts pamatā strukturēts. Kāds no teksta struktūras elementiem ir nepilnīgi izteikts.	Pārsvārā pareizi lietoti vienkārši teikumi. 3–5 kļūdas gramatisko formu lietojumā.	Leksikas izvēle atbilst uzdevuma saturam. 3–5 neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ir 6–8 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
3	Temats atklāts virspusēji, ir atkāpes no temata. Nav izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Ir mēģināts strukturēt tekstu. Trūkst mērķtiecīguma domas izklāstā.	Pārsvārā lietoti vienkārši teikumi. Kļūdas gramatisko formu lietojumā un teikumu uzbūvē netraucē uztvert saturu.	Ierobežots vārdu krājums. Kļūdas vārdu izvēlē (6–9) reizēm traucē uztvert teksta saturu.	Ir 9–11 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
2	Temats izklāstīts bezpersoniski, lietotas vispārīgas frāzes. Ir izpildīts tikai viens uzdevuma nosacījums. Vārdu skaits 80–99.	Trūkst kāda no teksta struktūras elementiem. Loģiskais saistījums starp teksta daļām vāji izteikts.	Lietoti vienkārši teikumi. Kļūdas teikumu uzbūvē un gramatiskajās formās rada grūtības uztvert saturu.	Nabadzīgs vārdu krājums, kas traucē uztvert tekstā izteikto domu.	Ir 12–16 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve (organizācija)	Valodas plūdums	Vārdu krājums	Ortogrāfija, interpunkcija
1	Temata saturs ir ieskicēts. Nav izpildīti uzdevuma nosacījumi. Vārdu skaits 40–79.	Teksts nav strukturēts.	Vienveidīgi teikumi, kļūdas to uzbūvē. Kļūdaini veidotas gramatiskās formas. Teksts ir grūti saprotams.	Ļoti nabadzīgs vārdu krājums. Lai uztvertu domu, teksts jāpārlasa.	Ir 17–20 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
0	Saturs neatbilst tematam, apjoms – mazāk par 40 vārdiem.	Teksts nav loģiski saistīts.	Teksts ir nesaprotams.	Ļoti nabadzīgs vārdu krājums. Teksts ir nesaprotams.	Ir vairāk nekā 20 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdu.

(Pēc http://visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/uzdevumi/2009/9klase/valsts_val_9kl_2009.pdf)

Vērtējuma skala

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1–9	10–11	12–14	15–19	20–26	27–31	32, 33	34, 35	36, 37	38–40

2. nodaļa

Tu tāds pats kā es, bet citādāks

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)
LAI DZĪVO ĪPATŅI!		
1., 2. stunda. Lietvārdi ar izskaņām <i>-ība, -ums, -nieks</i> , īpašības vārdi ar izskaņām <i>-isks, -īgs</i> . Salikti sakārtoti pretstata teikumi. Vārdu krājuma paplašināšana.	12.,13., 14. uzd.	11. uzd.
3. stunda. Informācijas strukturēšana. Tēlu raksturojums. Konstruktijas <i>lielāks par, mazāks nekā, nav lielāks kā</i> . Darbs ar tekstu.	15. uzd.	12. uzd.
4., 5. stunda. Pieturzīmju lietojums teikumos ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem. Apraksta veidošana „Dārzeni – īpatņi”. Dzejoļa izteiksmīga lasīšana un interpretācija. Klasesbiedra darba vērtēšana.	16., 17. uzd.	13., 14., 15. uzd.
DVĪŅU NOSLĒPUMS		
6.,7. stunda. Stāstījums par dvīņiem. Vārda „dvīņi” nozīmju skaidrojums. Salīdzinājuma konstrukcijas ar <i>kā</i> . Stāstījums par attēlu, salīdzināšana. Pārsprīdums „Ja man būtu dvīņubrālis/dvīņumāsa”.	18., 19. uzd.	16. uzd.
8. stunda. Teksta paplašināšana. Saikļi <i>bet, tomēr, taču</i> , kas saista vienlīdzīgus teikuma locekļus. Ziņojums. Dialogs par tematu „Pazīstamie dvīņi”.	20. uzd.	17., 18. uzd.
9. stunda. Teksta analīze. Teksta atstāsts. Teksta klausīšanās un uzdevumu veikšana.	21., 22., 23. uzd.	19. uzd.
10. stunda. Diskusija „Vai ir labi, ja blakus ir otrs „es”?”.	24. uzd.	
11., 12. stunda. Pārbaudes darbs.		

Apgūstot 2. nodaļu „Tu tāds pats kā es, bet citādāks”, ieteicams atkārtot 7. klasē mācīto.

7. klase	Saikļi – 97. lpp. Salikts sakārtots teikums – 111. lpp. Palīgteikums saliktā pakārtotā teikumā – 113. lpp. Pārsprīdums – 118. lpp.
----------	---

Summatīvi var vērtēt darbu „Ja man būtu dvīņubrālis/dvīņumāsa” un pārbaudes darbu – pārsprīdumu.

1. stundas ievadā skolotājs var izmantot jebkuras fotogrāfijas no žurnāliem vai interneta vietnēm, lai atspoguļotu īpatņus, savdabīgus cilvēkus.

MG 13.2. uzd. veikšanai ieteicams izdalīt skolēniem līmlapiņas 2 krāsās. Lai uzdevumu varētu izpildīt, jāpaskaidro, kā ekskursija jāvada, pie katra objekta jāizlozē, kurš skolēns par to stāstīs.

3. stundā ieteikums veidot izstādi ar Stefānijas Meieres „Krēslas” sērijas grāmatām un filmu materiāliem, kā arī folkloras materiāliem par vilkačiem.

Informāciju var iegūt www.kresla.lv

<http://www.liis.lv/folklor/mitol/origin/vilkacis.htm>

Pirms MG 18.1. uzd. veikšanas, uzsākot sarunu par dvīņiem, ieteicams pievērst skolēnu uzmanību salikteņu un salīdzinājumu veidošanai, kā arī atgādināt, kā veido divdabja teicienu.

Pirms MG 19.3. uzd. veikšanas ar skolēniem jāpārrunā iespējamais rakstu darba plānojums un saturs.

1. Mana dvīņubrāļa/dvīņumāsas izskats.

2. Mana dvīņubrāļa/dvīņumāsas raksturs:

- rakstura īpašības;

- kādas īpašības ir man, bet ko es nevēlētos dvīņubrālim/dvīņumāsai.

3. Es un mans dvīņubrālis/dvīņumāsa – mūsu attiecības, sadzīve.

4. Es un mans dvīņubrālis/dvīņumāsa – iespējamie pārpratumi.

Pirms MG 21. uzd. veikšanas var uzrakstīt atstāstījumu (sk. 2. pielikumu).

Pēc MG 21. uzd. veikšanas var lūgt skolēnus pastāstīt interesantus pārpratumus ar viņiem zināmiem dvīņiem, kā arī pievērst uzmanību tam, ka pasaulē ir dvīņu pilsētas, piemēram, Valka Latvijā un Valga Igaunijā, Buda un Pešta Ungārijā.

Pēc MG 24. uzd. skolēniem var piedāvāt apspriest savus secinājumus grupās, veikt pašnovērtējumu un/vai savstarpējo novērtējumu.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Dzirdes mācību diktāts

Kā kļūt par vilkaci?

Vilkacis latviešu mitoloģijā ir par vilku pārtapis cilvēks. Folklorā tiek minēts, ka vilkačiem ir cilvēka acis.

Par vilkaci var pārtapt gan sieviete, gan vīrietis. Mežā jāatrod koks, ko pērkons nospēris un kam galotne iedzīta zemē, bet stumbrs vēl turas pie celma. Cilvēkam jānogērbjas plikam un jāizlien caur koka apakšu. Lienot klusi jāsaka: „Es gribu būt vilks!”

Turpretim, ja vilkacis grib pārvērsties atpakaļ par cilvēku, tad tam vēlreiz jālien caur koka apakšu. Šoreiz jāsaka: „Es gribu būt cilvēks!”

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms diktāta jāpārrunā vārdu *mitoloģija*, *folklorā* nozīme.
2. Pēc diktāta skolotājs var dot uzdevumus:
 - pasvītrot saikļus;
 - atzīmēt vienkāršus/saliktus teikumus;
 - pasvītrot darbības vārdus un noteikt to izteiksmi.

2. PIELIKUMS

Atstāstījums tuvu tekstam

Dviņu bums Holivudā

Pēdējā laikā Latvijā un citās pasaules valstīs bieži dzimst dvīnīši un trīnīši. Arī Holivudas pazīstamākās māmiņas ir tikušas pie dvīnīšiem. Dziedātāja Meraija Kerija ir māmiņa diviem burvīgiem bērneļiem – Monro un Merokenai, kas tā nosaukti par godu Merilinai Monro. Arī Selīna Diona auklē dvīnīšus Nelsonu un Ediju.

Amerikas Savienoto Valstu prezidenta Džordža Buša sieva Lora Buša ir skaistu un jaunu dvīņumāsu Barbaras un Džennas māmiņa, bet Lielbritānijas ilggadējā premjerministre Margareta Tečere, ko pasaulē pazīst kā „dzelzs lēdiju”, ir dvīņu Marka un Kerolas māte. Dviņu māmiņas ir arī aktrises Dženifera Lopesa un Džūlija Robertsas. Pašlaik visslavenākā un visnoslēpumainākā dvī-

ņu Noksa Leona un Vivjenas Marselīnas māmiņa ir aktrise Andželīna Džolija. Aktrisei ir seši bērni, trīs – savi un trīs – adoptēti.

Arī Latvijā populāriem cilvēkiem dzimst dvīņi. Dvīņu vecāki ir Dailes teātra aktieru pāris Artūrs Skrastiņš un Ilze Ķuzule. Arī Latvijā pazīstamās politiķes Solvitas Āboltiņas ģimenē aug dvīņi – Anna un Artūrs.

(Pēc interneta materiāliem)

Metodiskie ieteikumi

1. Pēc atstāstījuma teksta nolasīšanas nepieciešams pārrunāt un uzrakstīt visus personvārdus.
2. Atstāstījuma teksts jālasa trīs reizes. Kopā var sastādīt arī plānu.
3. Jālūdz, lai skolēni īpaši pievērs uzmanību personvārdu un citu īpašvārdu rakstībai.

3. PIELIKUMS

Klausīšanās teksts (DB 19. uzd.)

Valka un Valga ir pilsētas, kuras atrodas divās valstīs. Senatnē tā bija viena pilsēta *Walk*, ko divās daļās sadalīja Varžupīte. No 1920. gada Igaunijas un Latvijas valsts robeža sadala pilsētu divās daļās – Latvijas Valkā un Igaunijas Valgā, padarot tās par pilsētām dvīnēm.

Senatnē *Walk* atradās Livonijas valsts lielo karu un tirdzniecības ceļu krustpunktā. Pašlaik Latvijas pilsēta Valka ir Valkas novada centrs Latvijas ziemeļos, pie Igaunijas robežas. Novada vēsture ir bijusi raiba. Pirmo reizi Valkas vārds ir minēts 1286. gadā Rīgas parādu grāmatā. Ar Valkas apkārtni saistās daudz vēsturisku notikumu. 1560. gadā Krievijas armija izcīnīja izšķirošo uzvaru pār Livonijas ordeni kaujā pie Ērgemes.

Valkas pilsētā ir apskatāmi dažādi dabas, vēstures un arhitektūras pieminekļi, tostarp Valkas–Lugažu luteriskā baznīca, kas pirmo reizi rakstos minēta 1477. gadā un vairākkārt atjaunota pēc daudzajiem kariem un ugunsgrēkiem. 1924. gadā ir uzcelts Valkas pilsētas kultūras nams.

62% Valkas novada teritorijas aizņem meži, tāpēc mežsaimniecība ir viena no svarīgākajām nozarēm novadā. Vietējie uzņēmumi ir pazīstami gan Latvijā, gan arī ārpus tās.

(Pēc interneta materiāliem)

Papildu materiāls skolotājam darbam ar tekstu**Pasauleslavenais īpatnis jeb savādnieks
Alberts Einšteins****a**

Alberts Einšteins dzimis 1879. gada 14. martā, miris 1955. gada 18. aprīlī. Viņš ir fiziķis, kuru uzskata par vienu no 20. gadsimta ievērojamākajiem zinātniekiem. Izgudrojis žiroskopisko kompasu, ledusskapi, dzirdes aparātu. Nozīmīgākais ieguldījums fizikā – relativitātes teorijas izveide. 1921. gadā viņam tika piešķirta Nobela prēmija fizikā. Viņa vārdā ir nosaukts asteroīds, kā arī ķīmiskais elements einšteinijs.

b

Alberts Einšteins piedzima Ulmā, Vācijā. No piecu gadu vecuma ar viņu nodarbojies matemātikas privātskolotājs. 1885. gadā sācis mācīties Minhēnes katoļu pamatskolā, kur uzreiz ticis pārcelts uz 2. klasi. Esot bijis apdāvināts, taču ļoti slinks skolnieks. Nepadevās svešvalodas. Tika uzskatīts, ka viņš visu apgūst ļoti lēni.

15 gadu vecumā Einšteins uzrakstīja savu pirmo zinātnisko darbu „Pētījums par ētera stāvokli magnētiskajos laukos”. 16 gadu vecumā viņš skolu pameta, nepasakot to vecākiem. Tikai pēc gada viņš atsāka mācības un skolu pabeidza.

c

1902. gadā Einšteins sāka strādāt Patentu birojā. Viņa darba pienākums bija novērtēt tos patentu pieteikumus, kuru saprašānai bija nepieciešamas zināšanas fizikā. 1904. gadā Einšteins kopā ar filozofijas studentu Morisu Solovinu un matemātiķi Konradu Habichtu izveidoja neformālo „Olimpisko akadēmiju”, kurā Einšteinam bija „Akadēmijas prezidenta un Asteskaula bruņinieka” tituls.

1905. gadā Einšteins ieguva doktora grādu ar darbu „Jauns molekulāro dimensiju novērtējums”. Tajā pašā gadā viņš uzrakstīja četrus zinātniskus rakstus, kas uzskatāmi par modernās fizikas sākumu. Par vienu no tiem (fotoelektrisko efektu) viņš vēlāk ieguva Nobela prēmiju.

d

1915. gada novembrī Einšteins Prūsijas Zinātņu akadēmijā nolasīja lekciju sēriju par vispārīgo relativitātes teoriju. Sākotnēji zinātnieki uz šo teoriju

raudzījās skeptiski, jo tā izrietēja no matemātiskas domāšanas un racionālas analīzes, nevis eksperimentiem vai novērojumiem, taču 1919. gadā apstiprinājās relativitātes teorijas paredzējumi. Artūrs Edingtons saules aptumsuma laikā izmērija, cik ļoti zvaigznes gaismu izliec Saules gravitācija. 1921. gadā Einšteins devās uz Ņujorku, kur nolasīja lekciju par savu teoriju. Tajā pašā gadā viņam tika piešķirta Nobela prēmija par fotoelektriskā efekta izpēti.

e

Einšteins bija kaislīgs pīpes smēķētājs, viņam patika burāt ar jahtu. Viņš ģērbās profesoram neatbilstoši – džemperos, sandalēs, ap kaklu tina biezas šalles un nevalkāja zeķes. Einšteina kolēģis un draugs Leopolds Infelds ir teicis: „Ierobežodams savas vajadzības līdz minimumam, viņš vēlējās paplašināt savu brīvību. Mēs esam miljonu priekšmetu vergi, Einšteins centās šo atkarību samazināt līdz minimumam.”

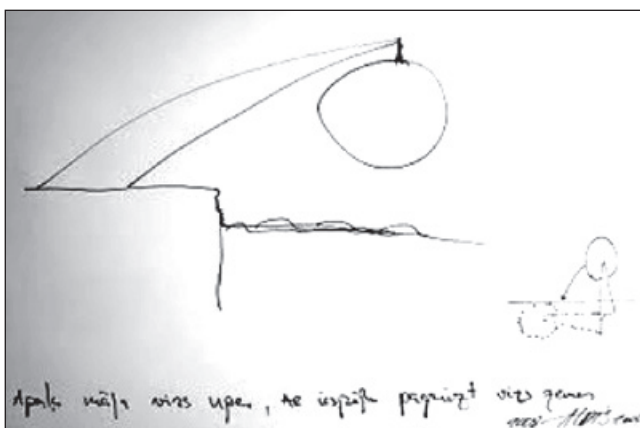
Pēc nāves Einšteinu kremēja un pelnus izkaisīja nevienam nezināmā vietā. Bet smadzenes tika nodotas izpētei, kas atklāja, ka viņam nav vienas smadzeņu daļas, bet tā daļa, kas atbildīga par matemātisko domu, vizuāli telpisko izziņu un kustības iztēli, ir par 15% lielāka nekā parastiem cilvēkiem.

Citādā māja

Materiālu kā ierosinošu tekstu var izmantot, ja skolēni un skolotāji nevēlas runāt par dārzeņiem (MG 16. uzd.).

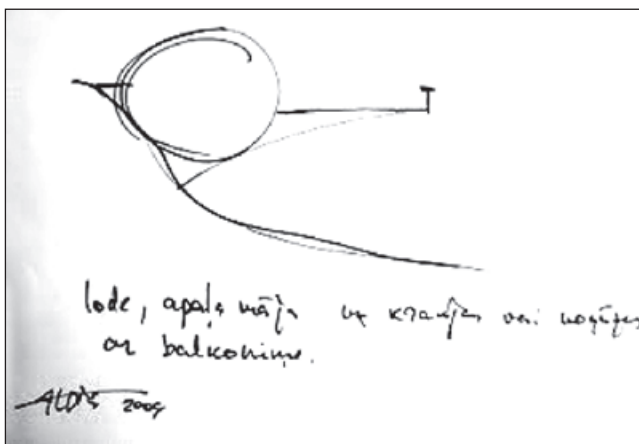
„Mani apaļās mājas ideja neliek mierā jau sen, apnicis dzīvot ierastā vidē, kur viss ir vienāds un mainās tikai logu augstums, mājas krāsa. Jau šogad izdomāju šādu māju:

Tātad apaļa, virs upes iekārta māja, ar iespēju pagriezt to arī virs zemes. Izmantotie būvniecības materiāli – stikls un koks, bet karkass tiek veidots no metāla. Komunikācijas pienāk „no augšas” – pa cauruli, kurā ieslēpti visi nepieciešamie vadi.

Esmu izdomājis vēl vienu apaļo māju:

Ja mājai uzliek jumtu un apakšā piemontē klāt kādu pamatu, iznāk tāds citplanētieša smaids. Šādu māju iespējams izvietot jebkurā vietā, tai nav nepieciešama līdzena virsma.”

5. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

Pārspriedums „Planēta Zeme un tās dvīņu planēta X”

Iedomājies, ka tu atrodies kosmosa kuģī un dodies Zemes dvīņu planētas meklējumos. Pēc vairāku gaismas gadu ilga lidojuma kosmosa kuģis pietuvojas planētai X, kura ir ļoti līdzīga Zemei, tomēr...

Pārspriedumā (150–200 vārdi) uzraksti,

- 1) kāda bija planēta Zeme pirms tavas aizlidošanas;
- 2) kā izskatās dvīņu planēta X no kosmosa, salīdzini to ar Zemi;
- 3) kā, tavuprāt, izskatās planētas X virsma, kas tajā ir līdzīgs Zemei, kas atšķirīgs (daba, klimats, resursi, dzīvas būtnes);
- 4) kāpēc Zemes iedzīvotājiem vajadzētu vai nevajadzētu turp doties!

VĒRTĒŠANA

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve (organizācija)	Valodas plūdums	Vārdu krājums	Ortogrāfija, interpunkcija
6	Temats atklāts, visi uzdevuma nosacījumi izpildīti, viedoklis argumentēts.	Teksts strukturēts. Domas izklāsts mērķtiecīgs. Stils izvēlēts atbilstoši uzdevuma nosacījumiem.	Dažādu konstrukciju teikumi un gramatiskās formas lietotas pareizi.	Plašs vārdu krājums, kas ļauj precīzi, skaidri un tēlaini izteikt domu.	Ne vairāk kā 2 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
5	Temats atklāts, uzdevuma nosacījumi izpildīti. Dažkārt nepietiekami argumentēts.	Teksts strukturēts. Domas izklāsts mērķtiecīgs. Stils reizēm nav izturēts. Ir 1-2 stila kļūdas.	Pareizi lietoti dažādu konstrukciju teikumi. Ir 1 vai 2 kļūdas gramatisko formu lietojumā.	Pietiekams vārdu krājums, lai skaidri formulētu domu.	Ir 3-5 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
4	Temats daļēji atklāts, nav izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Teksts pamatā strukturēts. Kāds no teksta struktūras elementiem ir nepilnīgi izteikts.	Pārsvarā pareizi lietoti vienkārši teikumi. 3-5 kļūdas gramatisko formu lietojumā.	Leksikas izvēle atbilst uzdevuma saturam. 3-5 neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ir 6-8 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
3	Temats atklāts virspusēji, ir atkāpes no temata. Nav izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Ir mēģināts strukturēt tekstu. Trūkst mērķtiecīguma domas izklāstā.	Pārsvarā lietoti vienkārši teikumi. Kļūdas gramatisko formu lietojumā un teikumu uzbūvē netraucē uztvert saturu.	Ierobežots vārdu krājums. Kļūdas vārdu izvēlē (6-9) reizēm traucē uztvert teksta saturu.	Ir 9-11 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve (organizācija)	Valodas plūdots	Vārdu krājums	Ortogrāfija, interpunkcija
2	Temats izklāstīts bezpersoniski, lietotas vispārīgas frāzes. Ir izpildīts tikai viens uzdevuma nosacījums. Vārdu skaits 100–130.	Trūkst kāda no teksta struktūras elementiem. Loģiskais saistījums starp teksta daļām vāji izteikts.	Lietoti vienkārši teikumi. Kļūdas teikumu uzbūvē un gramatiskajās formās rada grūtības uztvert saturu.	Nabadzīgs vārdu krājums, kas traucē uztvert tekstā izteikto domu.	Ir 12–16 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
1	Temata saturs ir ieskicēts. Nav izpildīti uzdevuma nosacījumi. Vārdu skaits 30–99.	Teksts nav strukturēts.	Vienveidīgi teikumi, kļūdas to uzbūvē. Kļūdaini veidotas gramatiskās formas. Teksts ir grūti saprotams.	Ļoti nabadzīgs vārdu krājums. Lai uztvertu domu, teksts jāpārlasa.	Ir 17–20 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdas.
0	Saturs neatbilst tematam, apjoms – mazāk par 30 vārdiem.	Teksts nav loģiski saistīts.	Teksts ir nesaprotams.	Ļoti nabadzīgs vārdu krājums. Teksts ir nesaprotams.	Ir vairāk nekā 20 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdu.

Vērtējuma skala

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1–3	4–6	7–9	10–13	14–17	18–20	21–23	24–26	27, 28	29, 30

3. nodaļa

Māksla ap mums

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)
MŪZIKAS SKAŅAS		
1., 2. stunda. Jauniešu mūzika. Stāstījums par attēlu. Darbs ar tekstu (savietošana, frāžu izskaidrošana). Internacionālismi. Ziņojums. Vārdu savienojumu veidošana. Teikuma locekļi. Vienkāršs un salikts teikums.	25., 26., 27., 28., 29. uzd.	20., 21. uzd.
3., 4. stunda. Elki un pielūdzēji. Vai viegli būt elkam? Aptauja. Viedokļa komentēšana. Uzrunas konstrukcijas. Vienlīdzīgi teikuma locekļi. Vārda leksiskā nozīme.	30., 31. uzd.	22. uzd.
5., 6. stunda. Vasarā Latvijā valda mūzika. Mūzikas festivāli vasarā. Stāstījums. Dialogs. Pieturzīmes teikumos ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un vispārinošo vārdu. Pārsriedums.	32., 33., 34. uzd.	23. uzd.
7. stunda. Mūzika un māksla – iztēle un fantāzija. Pieturzīmes teikumos ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un vispārinošo vārdu. Stāstījums par pasaku.	35. uzd.	24. uzd.
BURVJU OTAS		
8. stunda. Māksla ap mums. Darbs ar vārdu <i>klasisks</i> , <i>avangards</i> un <i>laikmetīgs</i> nozīmēm. Vārdu savienojumu veidošana. Savrupināti apzīmētāji. Teikumu veidošana.	36., 37., 38. uzd.	25. uzd.
9., 10. stunda. Kā strādā mākslinieki? Viedokļa izteikšana. Darbs ar O. Vācieša dzejoli „Sapnis”. Tēlainās izteiksmes līdzekļi. Savrupināts pielikums. Savrupināts apstāklis. Apraksts.	39., 40., 41., 42. uzd.	26., 27. uzd.
11. stunda. Savrupināts apstāklis. Gleznas apraksts.	43. uzd.	
12., 13. stunda. Māksla pilsētas ielās. Grafi. Stāstījums pēc plāna. Aptauja. Emociju izteikšana. Darbs ar tekstu. Svešvārdi, to latviskie sinonīmi. Divdabja teiciens.	44., 45., 46. uzd.	28., 29. uzd.
14., 15. stunda. Ķermeņa izdaiļošana – māksla vai iegriba? Aptauja. Dialogs. Lietvārdi ar izskaņām <i>-šana</i> un <i>-šanās</i> .	47., 48., 49. uzd.	30. uzd.
16., 17. stunda. Pārbaudes darbs.		

3. nodaļā skolēni, iepazīstoties ar dažādiem mūzikas stiliem, klausoties skaņdarbus, sarunājoties par dažādiem mūzikas festivāliem, sagatavojot stāstījumus un projektus par mūziku un mākslu, pilnveido valodas kompetenci. Skolēni apgūst jaunas zināšanas par savrupinājumiem un vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.

Jauna informācija par savrupinātu apzīmētāju, apstākli, pielikumu un vienlīdzīgiem teikuma locekļiem ar vispārinošo vārdu ir dota, lai skolēns labāk varētu izprast šīs gramatiskās kategorijas.

Skolēns pilnveido stāstīšanas un diskutēšanas prasmes. Pirms nodaļas tematu apgūšanas ieteicams pārrunāt tos ar mūzikas un vizuālās mākslas skolotājiem. Apgūstot 3. nodaļu, ieteicams atkārtot 5., 6. un 7. klases mācību saturu.

Temats	5. klases MG	6. klases MG	7. klases MG
Uzruna, uzrunas grupa		22. lpp.	
Vienkāršs teikums	25. lpp.	66. lpp.	10. lpp.
Salikts teikums		66., 69. lpp.	109., 110., 111. lpp.
Teikuma gramatiskais centrs	67., 71. lpp.		104. lpp.
Teikuma palīglocekļi	67. lpp.		70. lpp., 105. lpp.
Vienlīdzīgi teikuma locekļi			107. lpp.
Divdabja teiciens			64., 65. lpp.
Diskusija			22. lpp.
Ziņojums			56. lpp.
Pārsriedums			118. lpp.

Summatīvi var vērtēt pārdomas par mūziku, ko klausās vienaudži, pārdomas par elkiem un pielūdžējiem, par sava ķermeņa izdaiļošanu (pēc skolēna izvēles), pārsriedumu „Mūzika manā dzīvē” un pārbaudes darbu.

Temata apguves sākumā, lai ierosinātu sarunu par mūziku, skolēniem tiek piedāvāts raksturot mūziku, ko viņi klausās ikdienā, aktualizējot un akcentējot prasmi veidot vārdu savienojumus īpašības vārds + lietvārds, lokāmais divdabis + lietvārds.

Veicot MG 25.1. uzd., var piedāvāt apkopojuma tabulu (sk. 5. pielikumu). Skolēns pēc izvēles aptaujā trīs četrus klasesbiedrus, atzīmē atbildes tabulā un pēc tam pastāsta, ko uzzinājis.

Veicot MG 26.2. uzd., lai rosinātu skolēnos vēlmi uz klausīt citam citu, var piedāvāt savstarpējo novērtējumu. Savstarpējā novērtējuma piemērs:

Klasesbiedra vārds	Stāstījuma apjoms, plānojums (1 p.)	Pareizrūna (1 p.)	Attēla raksturojums (norises vieta, laiks, dalībnieki, klausītāji) (8 p.)				Kopā (10 p.)
Igors	1	1	2	2	1	1	8
...							

Stāstījuma apjoms:

4–6 teikumi – 1 punkts;
mazāk par 4 teikumiem – 0 punktu;

Pareizrūna:

runātajā tekstā ir 1–3 kļūdas – 1 punkts;
runātajā tekstā ir vairāk par 3 kļūdām – 0 punktu.

Attēla raksturojums:

kritērijs (piem., norises vieta) raksturots plaši un precīzi – 2 punkti;
kritērijs raksturots daļēji – 1 punkts;
kritērijs nav raksturots – 0 punktu.

DB 21. uzd. var būt gan mājas, gan klases kopdarbs, jo ir diezgan laikietilpīgs. Būs nepieciešama skolotāja konsultācija un palīdzība. 21. uzd. var pārveidot arī par klausīšanās uzdevumu.

DB 21. uzd. atbildes:

1. Jau 26. gadu Kurzemes pilsētā Saldū notiek vasaras festivāls „Saldus saule”.
2. 2011. gadā festivāla pirmās dienas īpašie viesi bija somu šokroka grupa „Lordi”, kas uzstājās uz festivāla lielās skatuves.
3. Tā bija iespaidīgākā uzstāšanās festivāla „Saldus saule” vēsturē.
4. „Lordi” pārsteidza skatītājus ne tikai ar saviem skatuves kostīmiem un dziesmām, bet arī ar iespaidīgu ugunsšovu un pirotehnikajiem efektiem.
5. Par „Lordu” ugunsšovu rūpējās viena no lielākajām pirotehnikas kompānijām Skandināvijā „Pyroman”, kas nodrošināja ugunsšovus Eiropas konkursu laikā Belgradā un Maskavā.
6. Grupas pavadošā komanda ierīkoja skatuvi Kalnsētas estrādē jau divas dienas pirms festivāla atklāšanas.
7. Koncertā skatītāji bija patīkami pārsteigti par šova augsto līmeni.

Pirms MG 30.2. uzd. veikšanas var piedāvāt idejas sarunai par elkiem un viņu likteņiem.

1. Piedāvājiet skolēniem atrast materiālus par pāragri mirušiem aktieriem un dziedātājiem un diskusijā noskaidrojiet, vai viņu liktenis ir viegls (sk. 6. pielikumu).
2. Skolēniem papildu var piedāvāt grupu darbu.

Uzrakstīt nelielu stāstījumu (60–80 vārdi) par tematu „Ko nozīmē būt elkam?”.

Šo uzdevumu var pārbaudīt, strādājot grupā.

Piemērs

Veiciet uzdevumus:

- Nolasiet cits citam savus rakstu darbus;
- Apspriediet, kādas priekšrocības un trūkumi piemīt elkiem;
- Izveidojiet plakātu „Ko nozīmē būt elkam?”;
- Sarīkojiet klasē plakātu izstādi!

MG 34. uzd. pārsprieduma vērtēšanai var izmantot vērtēšanas tabulu 43. lpp.

Veicot MG 35. uzd., papildus var izmantot spēli „Pasaku rulete” (sk. LAT2 mācību metodikas izdevumu sērija „Mūsdienu metodikas rokasgrāmata skolotājiem” (R.: LVAVP, 2001, 174., 175. lpp.)).

Veicot 43.2. uzd., ir ieteicams kopīgi pārrunāt kādas izvēlētas gleznas saturu un to, kā raksturot gleznu, lai skolēni aprakstā izmantotu ne tikai redzamo, bet censtos atainot arī gleznā apslēpto zemtekstu.

MG 45.1. uzd. atbildes:

1. Liepājas grafiti pionieris
2. Cukurfabrikas žogs – starta punkts
3. Māksla ar vārdu
4. Izstādes un darbi
5. Nevar zīmēt pa labi un pa kreisi

Lai jauniešus iesaistītu dzejas lasījumos, var piedāvāt viņiem nolasīt šo dzejoli repojot – atslodzei un priekam.

Grafiti meitene

Visa Eiropa ir mūsu spēļlaukums
man grūti tevi uzzīmēt jo tu eksistē
tikai manā sakarsētā iztēlē
Tu lepni dzīvo mana krītiņa galā
kamēr tas beržas gar īsbiksēm

No krāsu flakoniņa strūklas
tu noraujies kā lidaka no spinninga
Uzspēlēsim ar dzīvi riču raču
tikai manā vaļā ir tev radīt siluetu
tikai mana iekšējā kultūra

radīs tev pārlicinošus vaibstus
Tu esi grafiti meitene
kas priecēs garāmgājējus
līdz tilta estakādes remontam
Kafija no Narvesen
un šķietamā milas sapratne

mūsu starpā ir labākas
ja tās ir karstas
kā jūlija peļķes
apšļācot grafiti meitenes
krāsainām krellitēm
dekorētās potītes

(Pēc A. Deģa)

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Dzirdes mācību diktāts

Raibā Amerika

Viena no lielākajām un spēcīgākajām valstīm pasaulē ir Amerikas Savienotās Valstis. Amerikāņu nācija ir veidojusies, dažādu tautu un rasu cilvēkiem mijiedarbojoties ilgā laika posmā.

Kad Kristofors Kolumbs atklāja eiropiešiem ceļu uz Ameriku, turp sāka doties spāņu un portugāļu, franču, holandiešu un angļu kolonisti. Nemitīgajos karos indiāņi tika iznīcināti un bija spiesti dzīvot neauglīgos kalnu rajonos, bet ieceļotāji ieguva lielus zemes īpašumus un ievada no Āfrikas vergus. Tā Amerikā izveidojās ļoti atšķirīgas tautu un mūzikas tradīcijas.

Ilgu laiku Amerikā pastāvēja spilgta un savdabīga sadzīves muzicēšanas tradīcija. Tās rezultātā pasaulē radās dažādi mūzikas stili un virzieni.

(Pēc I. Grauzdiņas, I. Vasmaņa „Mūzika 8. klasei”)

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms diktāta rakstīšanas ieteicams atkārtot īpašvārdu pareizrakstību (*Amerikas Savienotās Valstis, Kristofors Kolumbs, Amerika*), kā arī atgādināt skolēniem, kā rakstāmi nāciju pārstāvju nosaukumi.
2. Skolēniem var dot papildu uzdevumu, piemēram, pasvītrot vienlīdzīgus teikuma locekļus u.c.

Dzirdes mācību diktāts

Mūzikas festivālu vēsture

Mūzikas festivāli pasaulē pazīstami jau sen. Tie radās, kad cilvēki sāka plaši iesaistīties kopīgā darbībā: kora dziedāšanā, muzicēšanā un dejošanā.

Par mūzikas festivālu Latvijas teritorijā ir uzskatāms arī tāds kultūras notikums kā I Vispārējie latviešu dziedāšanas svētki 1873. gadā. Šajos svētkos latviešu tauta parādīja savu nacionālo bagātību: tautasdziesmas un mūziku.

Kopš tā laika ir pagājis gandrīz pusotrs gadsimts. Mūsdienās Eiropā notiek dažādi folkloras pasākumi: koru sadziedāšanās un starptautiskie folkloras festivāli. Šie festivāli notiek Eiropas valstīs – Lietuvā, Igaunijā, Vācijā, Francijā, Šveicē – un citur pasaulē.

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms diktāta rakstīšanas ieteicams uz tāfeles uzrakstīt nosaukumu *I Vispārējie latviešu dziedāšanas svētki*.
2. Kad diktāts uzrakstīts, skolēniem ir jāļauj pārbaudīt pieturzīmju lietojumu pēc mācību grāmatas (noteiktu laiku).

Atstāstījums tuvu tekstam

Populārā mūzika

Ikvienu mūsdienu skolēnu mobilā telefona atmiņā var atrast dažādas populāras dziesmas, kuras izpilda pazīstami dziedātāji un daudzu jauniešu elki: Lady Gaga, Britnija Spīrsa, Lauris Reiniks, Gustavo un citi.

Populārajā mūzikā jeb popmūzikā iekļaujas dažādi mūzikas stili un virzieni, tomēr tos vieno kopīgas īpašības: tā ir viegli uztverama un lielākoties izklaidējoša. Popmūzikas daudzveidība atspoguļo dažādu sabiedrības slāņu un vecuma grupu, laika posmu un tajā dzīvojošo ļaužu vēlmes.

Kopš 19. gadsimta beigām Eiropas pilsētnieku izklaide un atpūta ir saistīta ar kafejnīcu mūziku. Šajā vidē radās franču šansons, solista dziedāta dziesma akordeona pavadījumā, un šlageris – sentimentāli jūtīgs, tematiski šablonisks un vienkāršs.

20. gadsimtā popmūzika kļūst daudzveidīgāka. 70. gados muzicē

pasaulslavenā zviēdru grupa „ABBA”, tās līdziniece Latvijā ir grupa „Eolika”. Vēlāk, 80. gados, plašu popularitāti gūst amerikāņu dziedātājs Maikls Džeksons, kura dziesma „Trilleris” kļūst par pasaulslavenu hitu.

Skatītāju un klausītāju ievēribu ir guvušas tādas mūzikas grupas un dziedātāji kā angļu grupa „The Beatles”, regeja meistars Bobs Mārlijs, mūsdienu jauniešu elks Džastins Bībers.

Ik dienu pasaulē rodas jaunas dziesmas, parādās un pazūd dziedātāji un izpildītāji, taču cilvēku interese par popmūziku neatslābst. Popmūzika aizvien vairāk tiek pirktā un pārdota, pārtopot par pieprasītu preci.

(Pēc I. Grauzdiņas, I. Vasmaņa „Mūzika 8. klasei”)

Metodiskie ieteikumi

1. Uz tāfeles ieteicams uzrakstīt grupu nosaukumus un dziedātāju vārdus.
2. Skolēniem jāskaidro vārda **hits** pareizrakstība.

Hits – populāra, daudz pieprasīta dziesma, skaņdarbs; grāvējs;

Hits –

1. Jāšanas, rikšošanas sacensības ar atkārtotu startu noteiktā distancē.
2. Riteņbraukšanā — sacensības par labāko laiku, kad dalībnieki veic distanci pa vienam (startējot no vietas vai gaitā).

(<http://www.tezaurs.lv>)

3. Skolēni klausās atstāstījuma tekstu trīs reizes un veido plānu/domu karti/ asociāciju virkni.
4. Jānoskaidro vārda *epifānija* nozīme.

4. PIELIKUMS

Darba lapa

1. Izlasi I. Ziedoņa epifāniju!

Bērniņ, neēd, kad dziesmu dzied! Bērniņ, nekad neēd, kad dziesmu dzied, bērniņ mans! Tur dziesmā maza dvēselīte lūdzas, varbūt viņa ir izsalkusi šai brīdī. Bērniņ, neēd, kad dziesmu dzied.

Bērniņ, nedzer, kad dziesmu dzied. Tur vālodze dzied, lūdzas lietu, nabago rasu no lapām. Tur vālodze lūdzas, neēdusi dzied, nedzērusi.

Bērniņ, mēs esam ēdēju tauta, bet noliec karoti bļodiņā, kad dziesmu dzied, bērniņ mans. Neskaties, bērniņ, ka tas onkulis ēd, no viņa nemācies. Viņš ir apēdis savas dziesmas, viņš neatšķir dziesmas no salātiem.

Vienas durvis ir karotei un dziesmai. Vai karote apstājas mutes priekšā, kad dziesma nāk dziedādama? Bērniņ, paņem karoti pie rokas un paved malā, palaid dziesmu pirmo, bērniņ mans...

2. Atbildi uz jautājumiem!

Kāpēc epifānijā ir lūgums, lai bērniņš neēd dziesmas laikā?

Kā tu saproti izteicienu „Mēs esam ēdēju tauta”?

3. Paskaidro, kā tu saproti šos izteikumus!

Dziesmā maza dvēselīte lūdzas.

Viņš [onkulis] ir apēdis savas dziesmas.

Vienas durvis ir karotei un dziesmai.

Apkopojuma tabula MG 25.1. uzd.

Vārds	Kāda mūzika patīk?														
	klusā	agresīva	emocionāla	melodiska	smagnēja	nomierinoša	apdullinoša	iemidzinoša	ekspresīva	lipīga	kaitinoša	skaļa	grandioza	pārdomu pilna	iedvesmojoša

Darbs ar tekstu

Darba lapa

1. uzdevums.

1. Iepazīsties ar M. Freimaņa dziesmas „Satīties, sapīties” tekstu!
Padomā, kādus vārdus var ievietot tukšajās vietās!

Satīties, sapīties
 Un pēc tam _____.
 Nav vairs kur paglābties,
 Nav par ko _____.
 _____ vai nobeigums.

Sāpes vai _____.
 Kas gan tur bija starp mums,
 Kāds bija _____.

Un saku sev vēl,
 _____ vēl.
 Nesaplēs vēl.

Bet, tiklīdz es _____,
 Es pakļaušos,
 Kā _____, lai savas
 Lomas _____ – ES PATS.

Atļauties _____,
 Nozagt un _____.
 Kabatām piebāztām,
 Sirdīm un _____.

Rokas uz acīm un,
 _____, nezināt.
 Tāds nu ir _____,
 Laiks varbūt pieder _____.

Un saku sev vēl,
Neaizej vēl.
_____ vēl.

Bet, tiklīdz es apstāšos,
Es _____,
Kā gribētu, _____ savas
Lomas iestudētu – _____
PATS.

(Pēc interneta materiāliem)

2. Noklausies dziesmu „Satīties, sapīties” un uzraksti sadzirdētos vārdus!

3. Uzraksti, par ko ir šī dziesma! (50–80 vārdi)

2. uzdevums.

1. Izlasi tekstu!

Milēts un vientuļš. Mārtiņš Freimanis

„Viņš vienmēr teica to, ko domāja, un tāpēc daudziem bija neērts, bet tajā pašā laikā interesants. Tāpēc ap viņu pulcējās tik daudz cilvēku. Viņš bija gatavs atdot visu, lai citiem būtu labi,” par bijušo kolēģi un draugu Mārtiņu Freimani stāsta raidījuma „Sems” producente Sanita Auškāpa.

„Daudzi saka, ka tikai tagad apjautuši, cik daudz Mārtiņš devis un darījis. Daudziem dziesminiekiem būs problēmas ar latviskajiem tekstiem,” „Tumsas” līdera aiziešanas sekas prognozē muzikoloģe Daiga Mazvērsīte. Ar Mārtiņa tekstiem ceļu uz klausītāju sirdīm brūģēja Lauris Reiniks, grupa „Putnu balle” un daudzi citi mūziķi. Uz „Jauno vilni” viņš aizveda grupu „PER”, bērnu Eirovīzijā palīdzēja Smiltenes rokgrupai „Kids 4 Rock”. Skolotāja talants, tāpat kā muzicēšana, dzejošana un aktierspēle, viņam bija Dieva dota dāvana.

Grupa „Tumsa” izdevusi sešus albumus, taču ne reizi nav saņēmusi Latvijas Mūzikas ierakstu gada balvu kā labākā albuma autore. Tas Mārtiņam palicis nepiepildīts sapnis. Atzinību par radio hitu „Un pirms mēs aizmigām” mūziķis neņēma par pilnu. Mārtiņš tikai pasmaidīja par savu otro vietu, kaut daudzas reizes, nenoliedzami, viņš bija labākais. Pēc muzikoloģes D. Mazvērsītes domām, pēdējos desmit gados izklaides jomā nav parādījies neviens tik spēcīgs un spilgts tēls kā Mārtiņš Freimanis, kā viņš pats teica – izklaidētājs.

Uldis Dumpis, kas seriālā „Ugunsgrēks” tēloja Mārtiņa tēvu, viņu atceras kā cilvēku – brīvo putnu. Aktieris atzīst, ka dažkārt Mārtiņš mēdzis uzvesties kā liels bērns. Tomēr dusmas ātri apdzisušas. „Viņš bija cilvēks, kas dzīvoja ātri, varbūt juta savu likteni. Mēs, aktieri, kas pieraduši pie dzelžainas disciplīnas, reizēm pukojamies uz viņu, tomēr viņš bija kolektīvā ļoti milēts. Tik smaidīgs, ka ilgi uz viņu dusmoties nemaz nevarēja,” atceras U. Dumpis.

Visi, kas Mārtiņu pazina, viņu raksturo kā sirsniņu un vienmēr smaidīgu, tomēr atzīst, ka dziļi sirdī viņš bija ļoti vientuļš un pa īstam nevienu sev klāt nepielaida. „Mārtiņa neviltotā mīlestība pret dzīvniekiem, iespējams, radās tieši no šīs vientuļības cilvēku vidū,” saka „Mikrofona ierakstu” valdes priekšsēdētāja Elita Mīlgrāve.

(Pēc interneta materiāliem)

2. Aizpildi tabulu!

Mārtiņš Freimanis bija...	
Sanita Auškāpa	
Elita Milgrāve	
Daiga Mazvērsīte	
Uldis Dumpis	
Kopīgais viedoklis	

3. Skaidro vārdu savienojumus!

daudziem bija neērts _____
ceļu uz sirdīm bruģēja _____
Dieva dota dāvana _____
neņēma par pilnu _____
dusmas ātri apdzisušas _____

4. Izraksti no teksta teikumus, kuros ir vienlīdzīgi teikuma locekļi!

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms uzdevumu veikšanas skolotājam būtu jāizstāsta par Mārtiņu Freimani. Informācija ir iegūstama:

http://lv.wikipedia.org/wiki/Mārtiņš_Freimanis,

<http://www.youtube.com>,

<http://tumsa.lv/>

2. Dziesmas „Satīties, sapīties” pilnais teksts:

Satīties, sapīties

Nav vairs kur paglābties,

Un pēc tam atzīties.

Nav par ko izlikties.

Sākums vai nobeigums.
Sāpes vai pārsteigums.
Kas gan tur bija starp mums,
Kāds bija jautājums.

Un saku sev vēl,
Neaizej vēl.
Nesaplēs vēl.
Bet, tiklīdz es apstāšos,
Es pakļaušos,
Kā gribētu, lai savas
Lomas iestudētu – ES PATS.

Atļauties nobīties,
Nozagt un aizlaisties.

(http://www.dziesmas.lv/d/Satities_sapities_-_Martins_Freimanis_Ella_-_Martins_Freimanis/13716)

Kabatām piebāztām,
Sirdīm un lamatām.
Rokas uz acīm, un
Neredzēt, nezināt.
Tāds nu ir iznākums,
Laiks varbūt pieder mums.

Un saku sev vēl,
Neaizej vēl.
Nesaplēs vēl.
Bet, tiklīdz es apstāšos,
Es pakļaušos,
Kā gribētu, lai savas
Lomas iestudētu – ES PATS.

3. Ir iespējama saruna par slavu un popularitāti. Skolēniem var piedāvāt izteikt viedokli par to, kas, viņuprāt, ir slavens mūziķis un kas – populārs izpildītājs.

7. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Darba lapa

Mūzikas festivāli Latvijā

1. Iepazīstieties ar tabulu! Pastāstiet, kuri mūzikas festivāli notiek Latvijā vasarā!

Nosaukums	Norises laiks	Norises vieta	Mājaslapa
Rīgas Operas festivāls	jūnijs	Latvijas Nacionālā opera	www.opera.lv
„Rīgas ritmi”	jūnijs, jūlijs	dažādas Rīgas koncertzāles	www.rigasritmi.lv
Senās mūzikas festivāls	jūlijs	Rīga un Rundāle	www.latvijaskoncerti.lv
Bauskas kantrī mūzikas festivāls	jūlijs	Bauskas pilskalna estrāde	www.countrymusic.lv

„Kremerata Baltica”	jūlijs	Sigulda, Rīga, Lielā gilde	www.kremeratabaltica.lv
„Saldus saule”	jūlijs	Saldus	www.saldusaule.com
„Positivus”	jūlijs	Salacgrīva	www.positivusfestival.com
Saulkrastu džeza festivāls	jūlijs	Saulkrasti	www.saulkrastijazz.lv
„ZZ Baltic Beach Party”	jūlijs	Liepājas pludmale	www.beachparty.lv

2. Izvēlieties vienu festivālu un atrodiet pēc iespējas vairāk informācijas par to!

3. Sagatavojiet plakātu kādam mūzikas festivālam!

4. Pastāstiet par šo festivālu saviem klasesbiedriem!

8. PIELIKUMS

Darbs ar tekstu

Darba lapa

Kā strādā mākslinieki

1. uzdevums.

1. Lasi fragmentus no A. Eglīša romāna „Homo novus”!

I

Salautaura darbnīca atradās vienā no vislepnākajām Rīgas ielām bulvāru rajonā. Pilārotās ieejas lieliskums un kāpņu greznība Upenāju gluži nomāca. Ar atvieglojumu viņš redzēja, ka pēc pēdējā dzīvokļa stāva kāpnes pēkšņi sarūk šauras un netīras, uzvijas bēniņos, nobeidgamās pie nobružātām durvtelem.

Pieklauvējot tikai pievērtās durvis atsprāga, atklādamas garu, siltumnīcai līdzīgu telpu, kurai viena garā siena un griesti laistījās vienos stiklos. Upenājs nesaprašanā apstājās pie sliekšņa. – Vai šī bija apdzīvota telpa? – Nobružātas mēbeles, audeklu, papīra ruļļu, drānu, visādu krāmu blāķi atradās tik jucekliģā nekārtībā. [...]

„Kā iespējams strādāt tik spalgā un nenoregulētā gaismā?” prātoja Upenājs, ar acīm meklēdams aizkarus. Bet to vietā plandījās tikai zirnekļu tīkli. [...]

Darbnīcas dziļāko galu novērotājam aizsedza divi milzīgi, iegleznoti audekli, iestiprināti divos varenos glezturos, īstos daudzkļoķainos ceļamos krānos.

Turpat uz pussalauztiem krēsliem un kāpnēm, kas bija nepieciešamas, strādājot pie tik lielām gleznām, mētājās paletes, otas un krāsas tādā stāvoklī, it kā meistars nupat bija piecēlies no darba. Jau pa gabalu varēja redzēt, ka rīkus, tāpat kā visu, kas atradās šinī darbnīcā, klāja biezi putekļi kā silts peles kažociņš. [..]

II

Viņš [Upenājs] apstājās Pulkveža Brieža ielā nelielas divstāvu koka ēkas priekšā. Elīza Posa – bija rakstīts zem numura – tātad „paša nams”. Tas bija cienīgs, nopietns un pilsonisks, ar visām aristokrātiska savrupnama īpašībām – mazu, augstā sētā ieslēgtu dārziņu, pilārotu nojumi virs ieejas, ar plakanām koka viltus kolonnām garām abiem stāviem un grezniem jumtiņiem virs logiem. [..]

Upenājs iegāja lielā istabā. Svaigi vaskotais parkets spodri laistījās. Skaisti, kupli aizkari aizsedza logus. Uz palodām stāvēja sakārtotas, rūpīgi koptas puķes. Istabas vidū vairāki ērti, gaišzaļu zīdu pārvilkti atzveltni, un tieši tiem pretī smalks magoņkoka glezturis balstīja gleznu, zeltmirdzošu rāmi, kurā pagaidām vēl glezna nebija ielikta. Istabas viņā galā cieši viens pie otra rindojās trīs vienkāršāki glezturi, uz kuriem stāvēja trīs gluži vienāda lieluma audekli – arī zelta rāmjos. Pie tiem uz augsta izskrūvējama sēdekļa sēdēja pats Posa, gludi noskūts, glīti sasukājies, melnā mākslinieka samta vamzī, ar paleti un otām koptajās rokās.

(Pēc A. Eglīša)

2. Rūpīgi pārskati tekstu fragmentus un atrodi aprakstos kopīgo!

Salutators	Kopīgais	Posa

durvteles – mazas durvis;
drāna – audums;
krāmi – nevajadzīgi,
nederīgi, veci priekšmeti;
blāķis – nevērīgi salikta,
samesta kaudze;
spalgs – *šeit: pārņ.* ļoti
spilgts, spožs;
plandīties – vienmērīgi
lidināties;
glezturs – molberts,
gleznu turētājs;
daudzkleķains –
ar daudzām svirām.

pilārots – ar masīviem
balstiem;
paloda – palodze;
atzveltnis – atzveltnes
krēsls, neliels dīvāns;
glezns [rāmis] – *šeit:*
grezns;
vamzis – bieza auduma
jaka.

3. No 1. fragmenta izraksti trīs teikumus, kuros ir divdabja teiciens!

2. uzdevums.

1. Izlasi tekstu!

Paradis laikus celties, Upenājs pamodās ar gaismu un trūkās uzreiz augšā. [...] Dziļš miers valdīja namā un arī pilsētā. Mazais logs bija atvērts, bet pa to ieplūda tikai dzestrs rudens rīta gaiss. Upenājs ienāca virtuvē un pārbaudīja viltīgo krānu – ūdens tecēja. [...] **Nomazgājies paņēma vienu no audekliem, ko Bicēns bija atvēlējis.** [...] Audekls bija pārlīmēts un tā-tad trausls. [...]

Upenājs iestiprināja audeklu glezturī, atvēra savu krāsu kasti, izkravāja otas. Taisni nagi niezēja gleznot. Bet ko? Upenājs aplaida ātru skatu darbnīcai. **Bicēns smagi pūta savā dīvānā, aizlicis roku aiz pakauša.** Mute viņam bija vaļā, seja sārta, mati izpūruši. Īsts svētlaimīga miera un atpūtas iemiesojums. Upenājs daudz neprātoja, klusām pievilka glezturi tuvāk, saspieda krāsas uz paletes un ķērās pie darba. Iemērcis otu krāsā, viņš uz mirkli sastinga. [...] Upenājs nodomāja – tā-tad ar Dieva palīgu pirmais otas vilciens Rīgā – un ar slaidu likumojumu izvilka Bicēna apaļās sejas kontūru. Mirkli vēlāk viņš jau bija visu aizmirsis un aizgājis savā saskaņu, krāsu un veidu pasaulē. [...] Viņš nedzirdēja, ka lejā uz ielas sāka spalgi rībēt piena rati, dārdēt tramvaji, kā pamazām sāka vārīties un kūsat pilsētas dienas kņada. Viņu netraucēja pat zvirbuļi, kas uz saulē iesilušā jumta sāka skaļi čivināt pie paša loga. **Darbs jau bija gandrīz pusē, kad Bicēns, smagi tussnīdams, apgriezās un ar seju ierakās spilvenā.** [...]

(Pēc A. Eglīša)

2. Uzraksti teikumus par Upenāja darbošanos no rīta!

1. Upenājs pamodās ļoti agri.

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

3. Atsauc atmiņā, kā strādā mākslinieki Salutaurs un Posa! Uzraksti, kā glezno Upenājs, kādas līdzības vai atšķirības esi saskatījis(-usi) viņu darba stilā!

4. Uzzīmē izcelto teikumu shēmas!

1.

2.

3.

4.

5. Uzraksti teikumus, izmantojot 1. un 3. teikuma uzbūves shēmu!

3. uzdevums.

1. Pastāsti, kura mākslinieka darba stils tev ir tuvs! Pamato savu viedokli!

2. Iedomājies, ka tu esi mākslinieks! Uzraksti, kā tu strādā! (80–100 vārdi)

Darbs ar tekstu**Darba lapa****Diskusija par grafīti****1. Izlasi viedokļus!**

Kaspars (14): Man patīk grafīti. Pastaigādamies pa pilsētas ielām, es labprāt tos aplūkoju un apbrīnoju. Man patīk asas izjūtas, tāpēc arī es reizēm staigāju ar krāsas baloniņu kabatā un uz kādas vienmuļas sienas uzzīmēju kaut ko. Siena uzreiz kļūst priecīgāka un acij ir kur pieķerties...

Jānis (60): Nesen pārkrāsoju savu mazo mājeli pilsētas nomalē. Apkārt daudzstāvu mājas, mana mājiņa kā neliela zaļa saliņa, taču, par nelaimi, viena siena ir ielas pusē. Tā nu uzreiz pēc pārkrāsošanas naktī šī siena pārvērtās līdz nepazīšanai. Puišēli ar krāsas baloniņiem tā izķēpāja svaigi krāsoto sienu, ka neviena dzīva vieta nav palikusi. Sirds sāp un raudāt gribas, aplūkojot sava vērtīgā darba augļus. Ja būtu noķēris, pindzeles rokās un lai krāso veseli, kamēr visu neaizkrāsos.

Imants (35): Man vienalga, kas uzzīmēts uz sienas, ja tik tas nav lamuvārds. Man dienas aizrit strādājot, reizēm nemanu, ka vakars klāt un gulēt jāiet. Kāda tur ielas māksla!

2. Diskutē par tematu „Grafīti – māksla vai vandālisms?”!

- Izvēlies vienu viedokli un uzraksti komentāru par to!
- Atrodi domubiedrus un grupā sagatavojiet argumentus sava viedokļa pierādīšanai!
- Sagatavo divus vai trīs jautājumus citu viedokļu aizstāvjiem!
- Diskutējiet!
- Apkopojiet rezultātus!

Darba lapa**Strādājiet pāri! Izlasiet situācijas aprakstu! Veidojiet dialogu!**

Jūsu draugs Artis ir aizrāvies ar grafīti – zīmē to gan skolā, stundās, gan mājās, uz šķūniša sienas. Reiz, tumsas aizsegā, viņš uzzīmēja grafīti uz skolas sienas.

Izvēlieties situāciju:

- Arta un skolotāja saruna par zīmēšanu;
- mātes/tēva saruna ar Arti par šķūnīša apzīmēšanu;
- policista un Arta saruna par likuma pārkāpumu;
- Arta saruna ar skolas direktoru par skolas iekšējās kārtības noteikumu pārkāpumu!

11. PIELIKUMS

PROJEKTS

1. Izvēlieties grupā (trīs četri klasesbiedri) projekta tematu:

...mākslas muzejs;
Jauniešu mūzikas gaume;
Mans mīļākais mākslinieks/mūziķis;
Mūsdienīgā klasika;
Ķermeņa izdaiļošanas plusi un mīnusi;
Kas ir skaisti, kas – neglīti?!

2. Sameklējiet skolas bibliotēkā, internetā vai citos informācijas avotos pēc iespējas vairāk materiālu par izvēlēto tematu!

3. Konsultējieties ar vizuālās mākslas un mūzikas skolotājiem!

4. Apkopojiet iegūtos materiālus un sagatavojiet prezentāciju!

5. Iepazīstiniet klasesbiedrus ar sava darba rezultātiem!

12. PIELIKUMS

PĀRBAUDES DARBS

1. uzdevums. (17 p.)

1. Raksti diktātu! (10 p.)

2. Pasvītro diktātā vienlīdzīgus teikuma locekļus! (5 p.)

3. Izraksti teikumu, kurā ir vienlīdzīgi teikuma locekļi ar vispārinošo vārdu! (2 p.)

2. uzdevums. (8 p.)

1. Izlasi tekstu un uzraksti, kāda ir tā galvenā doma! (3 p.)

Sākotnēji jēdziens „māksla” tika lietots, lai apzīmētu jebkādu prasmi vai meistarību. Pašlaik uzskata, ka māksla ir daudzveidīga cilvēka rīcība, kuras rezultātā tiek radītas **materiālas** un nemateriālas lietas. Šīs lietas spēj **pozitīvi** iedarboties uz citu cilvēku **psihi**, sajūtām un **emocijām**. Vārds „māksla” tiek attiecināts uz dažādiem radošās izpausmes veidiem, piemēram, **mūziku, literatūru, deju, teātri**. Māksla spēj atainot **abstraktu** domu, un tās izpausmes var izvilināt mākslas baudītājā iepriekš neapzinātas vai slēptas emocijas. Piemēram, krūzīte, kas radīta ar nolūku kalpot par tvertni, var tikt uztverta par mākslas darbu, ja uz tās ir kāds zīmējums, savukārt gleznojumi var tikt uzskatīti par praktiskiem priekšmetiem, ja tie radīti masveidā.

2. Skaidro izcelto vārdu nozīmi! (5 p.)

3. uzdevums. (11 p.)

1. Izlasi teikumus un pasvītro tajos apzīmētājus! (3 p.)

1. Ik dienu daudziem jauniešiem austiņās un mobilajos tālruņos skan skaļa, agresīva un apdullinoša mūzika.
2. Visās pasaules valstīs par elitāru un izcilu augsto mākslu tiek uzskatīti opera un balets.
3. No gleznas raudzījās nopietna, nedaudz skumja un ļoti skaista dāma krāšņā viduslaiku tērpā.

2. Noraksti vienu teikumu! Savrupini tajā apzīmētājus! (2 p.)

3. Uzraksti vienu teikumu ar savrupinātu apzīmētāju, vienu teikumu ar savrupinātu apstākli un vienu teikumu ar savrupinātu pielikumu! (6 p.)

Diktāts

Bērnībā ikviens ir skatījies animācijas filmas: mīļas, labestīgas, skaistas, jautras un nedaudz skumjas. Mūsdienās, kad plašāk ir pazīstamas Holivudā ražotās filmas, retais atceras, ka tās tiek uzņemtas arī Latvijā. Animācijas filmu studija „Dauka” atrodas Rīgas kinostudijas teritorijā, un tās vadītāja ir kinorežisore Roze Stiebra.

Rozes Stiebras filmu pamatā ir folklorā, latviešu klasiskā un bērnu literatūra, kā arī mūsdienu latviešu autoru sacerējumi. Tādas filmas kā „Pieci kaķi”, „Zelta sietiņš”, „Kabata”, „Zaķišu pirtiņa” un daudzas citas ir izcila latviešu kultūras parādība. Šīs filmas ir unikālas, tās apmīļo, noglāsta un ļauj bērnam ieiet pasaulē, kur dzīve atklājas kā brīnums, kā patīkams un harmonizējošs piedzīvojums.

Animācijas filmu studijā „Dauka” ir tapušas arī sociāli nozīmīgas un izglītojošas dokumentālas filmas.

VĒRTĒŠANA

1. uzdevums.

Nav kļūdu	10 p.
1 vai 2 kļūdas	9 p.
3 vai 4 kļūdas	8 p.
5 vai 6 kļūdas	7 p.
7 vai 8 kļūdas	6 p.
9 kļūdas	5 p.
10 kļūdas	4 p.
11 kļūdas	3 p.
12 kļūdas	2 p.
Vairāk par 12 kļūdām	1 p.

Par katrā teikumā pareizi pasvītrotiem teikuma locekļiem – 1 p., kopā 5 p.

Par pareizi izrakstītu teikumu – 2 p.

2. uzdevums.

Par precīzi formulētu, bez kļūdām uzrakstītu teksta galveno domu – 3 p.

Par pareizi formulētu, ar 1 vai 2 kļūdām uzrakstītu teksta galveno domu – 2 p.

Par precīzi formulētu, bet kļūdaini uzrakstītu teksta galveno domu – 1 p.

Par katru pareizi skaidrotu vārdu – 1 p., kopā 5 p.

3. uzdevums.

1. Teikumā pareizi pasvītroti apzīmētāji – 1 p., kopā 3 p.
2. Teikums uzrakstīts bez kļūdām, tajā savrupināti apzīmētāji – 2 p.
Teikums uzrakstīts ar 1 vai 2 kļūdām, tajā savrupināti apzīmētāji – 1 p.
3. Teikumi uzrakstīti atbilstīgi uzdevuma nosacījumiem, bez kļūdām – 2 p.
par katru, kopā 6 p.
Teikumi uzrakstīti atbilstīgi uzdevuma nosacījumiem, bet tajos ir kļūdas – 1 p. par katru, kopā 3 p.

Vērtējuma skala

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0–4	5–7	8–11	12–16	17–21	22–24	25–27	28–30	31–33	34–36

4. nodaļa

Esmu filozofs...

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)
KAS IR NAUDA?		
1., 2. stunda. Teksta ideja un galvenā doma. Frazeoloģismi ar vārdu „nauda”. Atkārtojums par vienkāršu un saliktu teikumu. Salikts sakārtots, salikts pakārtots teikums. Skaitļa vārdu pareizrakstība.	50., 51., 52., 53. uzd.	31., 32., 33. uzd.
3. stunda. Salikts sakārtots un salikts pakārtots teikums, pieturzīmju lietojums tajos. Saikļu <i>ka, bet, taču, tomēr</i> lietojums.	54., 55., 56. uzd.	34. uzd.
4., 5. stunda. Saruna par kabatas naudu. Pieturzīmju lietojums saliktos sakārtotos teikumos ar saikļiem un bez saikļiem. Sakārtojuma saikļi.	57., 58., 59. uzd.	35., 36. uzd.
6., 7. stunda. Stāstījums par attēliem. Saikļu <i>un, vai, jeb</i> lietojums, pareizrakstības nosacījumi. Dialoga veidošana pēc plāna, savstarpējā vērtēšana.	60., 61., 62. uzd.	37. uzd.
ESOŠAIS UN NEESOŠAIS		
8., 9. stunda. Viedokļa izteikšana. Piekrišanas vai nolieguma izteikšana. Piemēru meklēšana argumentācijai. Radošs darbs.	63., 64., 65. uzd.	38. uzd.
10. stunda. Pārbaudes darbs.		

Apgūstot 4. nodaļu, ieteicams atkārtot 7. klasē mācīto:

7. klase 109.–113. lpp.	Salikts teikums
-------------------------	-----------------

Nodaļa ir veltīta salikta sakārtota teikuma detalizētai apguvei, kā arī diskusijas, argumentu un jautājumu veidošanas prasmju attīstīšanai skolēnos. Temats „Kas ir nauda?” ir emocionāli uzrunājošs, tāpēc skolotājam jācenšas radīt klasē drošības un atbalsta atmosfēra, kas ļauj visiem skolēniem brīvi izteikt savu viedokli.

Summatīvi var novērtēt radošo darbu (65. uzdevums) un pārbaudes darbu.

Pirms MG 50. uzd. izpildes ieteicams skolēniem parādīt A. Lauas, A. Ezeriņas, S. Veinbergas „Latviešu frazeoloģijas vārdnīcu”.

Lai atvieglotu MG 51.1. uzd. lasāmā teksta uztveri, pēc teksta izlasīšanas jāpalīdz skolēniem formulēt tā ideju, minot piemērus. Paraugam tiek dotas konstrukcijas:

Teksta doma ir...

Galvenā teksta ideja ir...

Tekstā tiek atspoguļots...

MG 51.2. uzd. atbildes:

Ieceri – iecere. Domās apsvērtais darbības plāns, nodoms.

Nogatavojušies – nogatavojies. Gatavs lietošanai, ēšanai.

Piebriedušas – piebriest. Briestot ievērojami palielināties apjomā (par augiem, to daļām); nogatavojoties ievērojami palielināties apjomā.

Stublājus – stublājs. Stumbrs (lakstaugiem), kas nepārkoksnējas.

Izdālājis – izdālāt. Izdalīt (daudz vai visu), atdot daudziem.

(www.tezaurs.lv)

Pirms MG 53. uzd. veikšanas ieteicams atkārtot salikta teikuma uzbūves principus. Pēc uzdevuma uzrakstīšanas var nolasīt nobeigumu.

Lasāmais teksts

Un tad viņš sāka domāt, kas notiks, kad veikalos parādīsies naudas augu un koku sēklas un stādi. Ko cilvēki pirks? Vai kāds pirks redīsu, burkānu, gurķu vai asteru sēklas, ja būs nopērkamas naudas sēklas?

Nepirks! Un visi audzēs naudu. Rudenī viņi to novāks un atnāks uz tirgu iepirkties. Visi galdi būs tukši. Tie, kas agrāk audzēja tomātus, gurķus, zemesnes un sīpolus, tagad būs izaudzējuši tikai naudu un neko citu. Naudu audzēs arī autobusu šoferi, maizes cepēji, ugunsdzēsēji, policisti un ārsti. Pa ceļiem klaiņos izbadējušies, naudīgi cilvēki. Tas būs pasaules gals. Un tad viņš iznīcināja sēklas un pētījumu rezultātus.

Tas arī ir viss stāsts. Nekāda naudas koka vairs nav.

Pirms MG 54.1. uzd. veikšanas nepieciešamas sagatavot „Prāta vētras” dziesmas ierakstu. To var atrast www.youtube.com.

Skolotāja uzdevums ir radīt klasē tādu atmosfēru, lai skolēni vēlētos pabeigt teikumu un gribētu pateikt to skaļi. Skolotājs var rādīt piemēru, pirmais izpildot šo uzdevumu.

Pirms MG 57. uzd. izpildes skolotājs lūdz četrus skolēnus nolasīt vienu viedokli par kabatas naudu.

Tā ir smieklīga! Es varu nopirkt tikai vienu čipsu paku katru dienu! Ja gribu aiziet uz kino, jāprasa mammai.

Man pietiek. Cik mani vecāki var atļauties, tik arī iedod. Noteiktas summas nav.

Man mēnesī ir noteikta summa – Ls 25. Ar to man pietiek, lai paēstu un vēl nedaudz iekrātu.

Es vakaros palīdzu māšai veikalā un tā nopelnu. Mammai naudu prasu tikai lielākiem pirkumiem.

Satura nostiprināšanai pirms vai pēc MG 59. uzd. veikšanas var izmantot jautājumus:

Kā parasti atdala salikta sakārtota teikuma daļas?

Kas nosaka salikta sakārtota teikuma beigu pieturzīmi?

Kuru saikļu priekšā, ja tie saista salikta sakārtota teikuma daļas, vienmēr liekams komats?

Kā liekams komats, ja salikta sakārtota teikuma daļas saista divkāršie saikļi: *ne vien-bet arī, tiklab-kā arī* u.c.?

Kuri pieturzīmju lietošanas gadījumi jāzina, ja salikta sakārtota teikuma daļas saista saiklis *un*?

Mājās skolēniem ieteicams uzdot grupās izveidot anketu (3–5 jautājumi), lai noskaidrotu klasesbiedru, vecāku, skolotāju domas par kabatas naudu. Anketēšanas rezultāti jāattēlo diagrammā, tie tiks prezentēti pārējiem skolēniem.

Piemēri MG 65. uzdevuma virsrakstiem:

1. Neeksistē – brīnumnūjiņa, lidojošais paklājs, pūķi u.c.
2. Eksistē, bet var būt gan redzams, gan neredzams – gadalaiks, sals, prieks u.c.
3. Eksistē, bet nav redzams – zemes pievilksnās spēks, mīlestība, skumjas u.c.
4. Eksistē un ir redzams – māja, cilvēks, skola u.c.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Dzirdes mācību diktāts

Pasaka par vērdiņu

Pirtnieks Ansis visu dienu cītīgi berza bagāto vīru muguras, bet neviens viņam šodien nemaksāja. Taču Ansis nežēlojās un pacietīgi gaidīja savu Laimi.

Vakarā Ansis uz apsvīdušā spoguļa malas ieraudzīja zaļu vara vērdiņu.

Māte Ansim vienmēr bija teikusi: „Paņem līdzī visu, kas labāks par uti.”

Ansis iebāza vērdiņu kabatā un devās mājup. Pa ceļam Ansis iegāja pie maiznieka, jo viņam ļoti gribējās ēst. Uz letes stāvēja brūni kliņģerīši. Ansis atdeva savu vienīgo vērdiņu un pretim dabūja divus kliņģerus.

Ēst viņam gribējās tik ļoti, ka pirmo kliņģeri viņš apēda tūlīt. Otru viņš gribēja nest mātei, kas gaidīja mājās.

Bet roka tā vien sniedzās arī otram pakaļ, un puisis apēda arī to. Nu Ansis saprata, ka mājās jāiet tukšām rokām.

„Ak, būtu man vēl viens vērdiņš!” Ansis izsaucās.

Un to brīnumu! Kabatā tiešām bija vēl viens vērdiņš.

Vai tik tas nav laimes vērdiņš, kurš vienmēr paliek kabatā? Un Ansis nolēma iet izmēģināt.

Viņš aizgāja pie maiznieka un atdeva vērdiņu. Tad iebāza roku kabatā, un vērdiņš tur atkal bija.

Ansis priecīgi steidzās mājup un sauca mātei: „Nu mēs nekad vairs nesēdēsim bez maizes, es atradu laimes vērdiņu!”

(Pēc K. Skalbes)

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms diktāta nolasīšanas vēlams atkārtot pieturzīmju lietojumu teikumos ar tiešo runu.
2. Vispirms jānolasa viss teksts, pēc tam atsevišķi – pa teikumam.
3. Ja ir laiks, skolēni var uzrakstīt teksta turpinājumu.

Atstāstījums ar uzdevumu

Zelta zivtiņa

Reiz dzīvoja vecs, nabadzīgs zvejnieks ar ļoti negantu sievu. Viņiem bija tikai maza būdiņa.

Kādu dienu zvejnieks aizgāja zvejot un izzvejoja zelta zivtiņu, bet tā lūdzās, lai viņu palaižot vaļā, viņa darišot visu, ko vīrs vēloties, lai tik uzsaucot: „Zelta zivtiņ, palīdzi man!”

Vīrs pārgājis mājās bez nevienas zivs, un sieva gribējusi viņu izdzīt no mājām, bet viņš sācis stāstīt savus piedzīvojumus. Sieva atcirtusi: „Tad tūliņ ej atpakaļ un saki, ka es gribu būt saimniece!”

Nabaga vīrs arī aizgājis līdz jūras malai un saucis: „Zelta zivtiņ, palīdzi man!” Tūliņ izpeldējusi malā tā pati zivtiņa un jautājusi: „Ko vēlies?”

„Mana negantā sieva grib tikt par saimniecei.”

„To tu dabūsi, ej tik mājās.”

Zvejnieks jau par gabalu redz, kā pamazām ceļas liela saimnieku māja. Bet saimniece jau kliež: „Ej atpakaļ un gādā, lai man ir pils.”

Vecītis atkal aizgāja līdz jūrai un sauca: „Zelta zivtiņ, palīdzi man!” Izpeldēja tā pati zivtiņa un vaicāja: „Ko vēlies, vīriņ?”

„Mana negantā sieva grib pili.”

„Ej tik mājās,” sacīja zivtiņa, „to tu dabūsi.”

Vīriņš jau no tālienes redzēja greznu pili. Sulaini skraidīja no vienas vietas uz otru, un viņa sieva mirdzēja vienā zeltā. Vīriņš nebija vēl ne iekšā iegājis, kad pils valdniece skrien pretim un saka: „Gādā, ka es valdu pār visu pilsētu!” Vīriņš negribēja vairs iet, jo bija gauži nokusis. Nabadziņš aizvilkās uz jūrmalu, kur bija sacēlusies vētra, un sauca: „Zelta zivtiņ, palīdzi man!”

Bet zivtiņa neizpeldēja. Tad viņš sauca vēlreiz, šoreiz zivtiņa izpeldēja un prasīja, ko vēloties.

„Mana negantā sieva grib valdīt pār pilsētu.” Zivtiņa sacīja: „Ej mājās, to tu dabūsi.”

Vīriņš pārgāja mājās, un viņa sieva sēdēja jau tronī un valdīja pār pilsētu. Bet sieva vēl nebija mierā un sacīja: „Gādā, ka es valdu pār debesīm un zemi!” Vīriņš gan negribēja iet, bet sieva viņu piespieda. Nogājis pie jūras, viņš sauca tos pašus vārdus, bet zivtiņa nenāca, jo jūrā bija stipra vētra. Viņš sauca vēlreiz.

Ar trešo reizi zivtiņa tomēr izpeldēja un prasīja: „Ko vēlies, vīrs?”

„Negantā sieva grib valdīt pār debesīm un zemi!” Zivtiņa atbildēja: „Jūs, laudis, esat par daudz mantkārīgi. Tāpēc lai notiek viss tāpat, kā agrāk bijis!” To teikusi, zivtiņa pazuda.

Vīrs pārgāja mājā, un viņa sieva atkal sēdēja vecās, mazās būdiņas priekšā.

Diskusija pēc atstāstījuma uzrakstīšanas

Uzdevumi skolēniem

1. Pasaki, kādi jautājumi tev radās pēc teksta izlasīšanas!
2. Kopīgi sagrupējiet jautājumus (vienā grupā ir jautājumi, kas ir saistīti ar vienu tematu)! (Jautājumus ieteicams uzrakstīt uz tāfeles.)
3. Balstoties uz jautājumiem, vienojieties par diskusijas tematu!
4. Piedalies diskusijā, ievērojot noteiktus principus.
 - Diskusijas laikā turpini uzdot precizējošus jautājumus;
 - Izsaki savas domas skaidri un saprotami! Ja nesaproti klasesbiedru teikto, precizē to, izmantojot frāzes „Vai es pareizi sapratu, ka...”, „Vai tu domā, ka...”, „Vai tas, ko tu sacīji, nozīmē, ka...”!
 - Pamato savas domas, izmantojot frāzes „Es piekřītu teiktajam, tādēļ ka...” „Es domāju tā, jo...”, „Es uzskatu, ka tas ir tā, jo...”!
 - Ieklausies citos, nepārtrauc, neaizskar!
 - Nenovirzies no diskusijas temata!

3. PIELIKUMS

Spēle

Izdales materiāls skolēniem

1. Strādājiet pāri! Izveidojiet domino „Mūsu domas par naudu” pēc parauga!

Paraugs.

Lai veicas!	Par naudu mēs varam nopirkt kuģus un lidmašīnas, bet nevaram nopirkt patiesus draugus.
Salikts sakārtots teikums ar saikli <i>bet</i> .	
Salikts pakārtots teikums. Palīgteikumu ievada vietniekvārds <i>kurš</i> .	

Vienkāršs izsaukuma teikums.	
Salikts sakārtots teikums, saiklis <i>un</i> saista salikta sakārtota teikuma daļas.	
Salikts sakārtots teikums, salikta sakārtota teikuma daļas saista saikļi <i>gan-gan</i> .	
Salikts pakārtots teikums ar 2 palīgteikumiem.	
Salikts pakārtots teikums, palīgteikumu ievada saiklis <i>tādēļ ka</i> .	
Vienkāršs teikums.	
Salikts sakārtots teikums, salikta sakārtota teikuma daļas saista saiklis <i>bet arī</i> .	
Salikts sakārtots teikums, salikta sakārtota teikuma daļas saista saiklis <i>turpretī</i> .	
Vienkāršs jautājuma teikums.	
Vienkāršs stāstījuma teikums.	
Salikts sakārtots teikums, salikta sakārtota teikuma daļas saista saiklis <i>tomēr</i> .	
Salikts pakārtots teikums, palīgteikumu ievada saiklis <i>tādēļ ka</i> .	
Paldies par spēli!	Paldies par spēli!

2. Izgrieziet domino kartītes!

3. Apmainieties ar cita pāra izveidoto domino un spēlējiet to!

4. Pēc spēles pārrunājiet:

- vai visas spēles kartītes ir izveidotas pareizi;
- vai teikumi atbilst spēles tematam;
- vai ir kādi ieteikumi spēles kartīšu uzlabošanai!

Spēle

Izdales materiāls skolēniem

1. Strādājiet grupā! Ierakstiet spēles kārtīs prasīto lietu!

Lieta, kas eksistē un ir redzama.	Lieta, kas eksistē un ir redzama.	Lieta, kas eksistē un ir redzama.	Lieta, kas eksistē un ir redzama.
Lieta, kas eksistē, bet nav redzama.	Lieta, kas eksistē, bet nav redzama.	Lieta, kas eksistē, bet nav redzama.	Lieta, kas eksistē, bet nav redzama.
Lieta, kas eksistē, bet var būt gan redzama, gan neredzama.	Lieta, kas eksistē, bet var būt gan redzama, gan neredzama.	Lieta, kas eksistē, bet var būt gan redzama, gan neredzama.	Lieta, kas eksistē, bet var būt gan redzama, gan neredzama.
Lieta, kas neeksistē.	Lieta, kas neeksistē.	Lieta, kas neeksistē.	Lieta, kas neeksistē.

2. Nododiet spēles kārtīs skolotājam un saņemiet citas grupas izveidotās kārtīs!

3. Spēlējiet spēli, mainot pa vienai kārtij pulksteņrādītāja virzienā, cenšoties savākt vienas grupas vārdus – lieta, kas neeksistē; lieta, kas eksistē, bet var būt gan redzama, gan neredzama; lieta, kas eksistē, bet nav redzama; lieta, kas eksistē un ir redzama! Sev nederīgos vārdus mainiet ar grupas dalībniekiem! Uzvar dalībnieks, kurš pirmais savācis visus četrus vienas grupas vārdus.

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (18 p.)

1. Lasi teikumus un atzīmē tabulā pareizo atbildi!

Teikums	Salikts sakārtots teikums	Salikts pakārtots teikums	Neviens no minētajiem
Lats ir Latvijas Republikas nacionālā naudas vienība, kurā ir 100 santīmu.			
Pirmos latus cilvēki sāka lietot 1922. gadā, un tie kalpoja līdz 1940. gadam.			

Kad 1940. gadā Latvija tika iekļauta PSRS sastāvā, latus aizstāja PSRS rublis.			
20. gs. 90. gadu sākumā pastāvēja Latvijas rubļi, kopš 1993. gada pakāpeniski apritē atgriezās lati.			
5. martā apgrozībā tika laista pirmā atjaunotā Latvijas Bankas 5 latu banknote.			
Naudas reforma valstī tika pabeigta 1998. gada 20. jūlijā, kad apgrozībā laida 500 latu banknoti.			

2. Uzraksti skaitļus ar vārdiem atbilstīgā locījumā!

100 santīmu _____

1922. gadā _____

Līdz 1940. gadam _____

Kopš 1993. gada _____

5 latu banknote _____

20. jūlijā _____

3. Pabeidz teikumus!

Lats ir _____

Rublis ir _____

1998. gada 20. jūlijs ir ievērojams ar _____

2. uzdevums. (8 p.)

1. Uzraksti, kas ir salikts sakārtots teikums!

2. Uzzīmē salikta sakārtota teikuma shēmu!

3. Uzraksti vienu saliktu sakārtotu teikumu, kur neatkarīgās teikuma daļas nesaista saiklis!

4. Uzraksti četrus biežāk lietotos sakārtojuma saikļus!

5. Uzraksti vienu saliktu sakārtotu teikumu, kur neatkarīgās teikuma daļas saista saiklis!

3. uzdevums. (8 p.)

Izskaidro frazeologismus un vienu no tiem iesaisti teikumā!

par smiekla naudu

maksāt glītu naudiņu

svaidīties ar naudu

Atbildes

1. uzdevums.

Teikums	Salikts sakārtots teikums	Salikts pakārtots teikums	Vienkāršs paplašināts teikums
Lats ir Latvijas Republikas nacionālā naudas vienība, kurā ir 100 santīmu.		x	
Pirmos latus cilvēki sāka lietot 1922. gadā, un tie kalpoja līdz 1940. gadam.	x		
Kad 1940. gadā Latvija tika iekļauta PSRS sastāvā, latus aizstāja PSRS rublis.		x	
20. gs. 90. gadu sākumā pastāvēja Latvijas rubļi, kopš 1993. gada pakāpeniski aprītē atgriezās lati.	x		
5. martā apgrozībā tika laista pirmā atjaunotā Latvijas Bankas 5 latu banknote.			x
Naudas reforma valstī tika pabeigta 1998. gada 20. jūlijā, kad apgrozībā laida 500 latu banknoti.		x	

VĒRTĒŠANA

1. uzdevums. (18 p.)

1. Par katru pareizi atzīmētu atbildi – 1 p., $1 \times 6 = 6$ p.
2. Par katru pareizi uzrakstītu skaitļa vārdu – 1 p., $1 \times 6 = 6$ p.
3. Par katru saturiski pareizu teikumu – 1 p. Par katru gramatiski pareizu teikumu – 1 p., $3 \times 2 = 6$ p.

2. uzdevums. (10 p.)

1. Par pareizu atbildi – 1 p.
2. Par pareizu shēmu – 1 p.
3. Par pareizu salikta sakārtota bezsaikļa teikuma piemēru – 1 p. Par gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu 1 p., $1+1 = 2$ p.
4. Par katru pareizi uzrakstītu saikli – 1 p., $4 \times 1 = 4$ p.
5. Par pareizu salikta sakārtota teikuma ar saikli piemēru – 1 p. Par gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p., $1+1 = 2$ p.

3. uzdevums. (8 p.)

Par katru saturiski pareizi skaidrotu frazeoloģismu 1 p. Par katru gramatiski pareizi veidotu teikumu – 1 p., $3 \times 2 = 6$ p.

Par saturiski pareizi iesaistītu frazeoloģismu 1 p., par gramatiski pareizi veidotu teikumu – 1 p., $1+1 = 2$ p.

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1-4	5-8	9-12	13-16	17-20	21-24	25-27	28-31	32-34	35, 36

5. nodaļa

Svētki – svešie un mūsējie

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)
MĀTES DIENA		
1., 2. stunda. Mātes dienas svētku vēsture. Saruna par svētkiem. Vārdu savienojumu veidošana un lietojums teikumā. Vienlīdzīgie teikuma locekļi.	66., 67., 68. uzd.	39., 40. uzd.
3. stunda. Kas ir laba dāvana? Viedokļu izteikšana par dāvanām. Apsveikuma rakstīšana.	69. uzd.	41. uzd.
4., 5. stunda. Darbs ar tekstu „Idejas dāvanām Mātes dienā”. Vietniekvārdu <i>tu, tavs un jūs, jūsu</i> lietojums vēstulē. Uzrunas un uzrunas grupas lietojums teikumos.	70., 71., 72. uzd.	42. uzd.
6., 7. stunda. Svētku ēdiens. Saīsinājumu lietošana receptēs. Pamata skaitļa vārda lietojums gatavošanas aprakstā.	73., 74., 75., 76., 77. uzd.	43. uzd.
MĪLESTĪBAS SVĒTKI		
8.,9. stunda. Mīlestības svētki. Diskusija grupās, sava viedokļa izteikšana. Darbs ar tekstu. Pakārtojuma vārdi saliktā pakārtotā teikumā.	78., 79., 80. uzd.	44., 45. uzd.
10., 11. stunda. Kā mēs svinam Valentīna dienu? Salikts pakārtots teikums: palīgteikuma jautājumi. Vienlīdzīgi palīgteikumi.	81., 82. uzd.	46. uzd.
12. stunda. Neparastas dāvanas. Stāstījuma veidošana un vērtēšana.	83. uzd.	47. uzd.
13., 14. stunda. Projekts „Valentīna dienas pasākums” vai pārbaudes darbs.	84. uzd.	48. uzd.

5. nodaļā „Svētki – svešie un mūsējie” skolēni atkārtο un padziļina 6. un 7. klasē mācīto par uzrunu un uzrunas grupu, salikta pakārtota teikuma veidošanu, pilnveido vēstules, ielūguma, afišas rakstīšanas prasmi.

Apgūstot nodaļu, ieteicams atkārtot 5., 6. un 7. klasē mācīto:

7. klase 77. lpp.	Teikuma uzbūves shēma
6. klase 22. lpp.	Uzruna un uzrunas grupa
6. klase 97., 98. lpp.	Vajadzības izteiksme
7. klase 21., 22. lpp.	Diskusija
6. klase 68. lpp.	Salikts teikums
7. klase 97., 111., 113. lpp.	
6. klase 127. lpp.	Piederības vietniekvārds

5. klase 86., 87. lpp.	Ielūguma rakstīšana
6. klase 139. lpp.	Pārskats par skaitļa vārdu uzbūvi

1. stundā, lai palīdzētu skolēniem veikt MG 66. uzd., ieteicams atkārtot, kas ir vārdu savienojumi.

MG 68. uzd. atbildes:

Nr.p.k.	Apgalvojums	Jā	Nē	Tekstā nav minēts
1.	Senie romieši svinēja svētkus par godu dievietei Kibelai.	X		
2.	Lielā gavēņa laikā bērni apsveica ne tikai savu māti, bet arī vecmāti un māsu.			x
3.	Šī tradīcija pilnībā izzuda 19. gadsimtā.	x		
4.	Pirmo reizi Mātes dienu maija otrajā svētdienā sāka svinēt 20. gadsimta sākumā.	x		
5.	Mātes dienas svinēšanas tradīcijas izplatījās vairākos ASV štatos.		x	
6.	Latvijā oficiāli Mātes dienu sāka svinēt 1934. gadā.	x		
7.	Spānijā Mātes dienu svin decembra sākumā.	x		
8.	Somijā Mātes diena tiek svinēta otrajā maija svētdienā.			x

MG 70.2. uzd. atbildes:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
B	H	D	E	F	C	A	I	J	G

MG 71.2. uzd. vērtē ar i/ni.

Punkti	Saturs	Tekstveide	Ortogrāfija, interpunkcija
3	Izpildīts uzdevuma nosacījums. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski.	Dažādu konstrukciju teikumi. Viegli uztverams teksts.	1–3 kļūdas
2	Saturs atbilst tematam. Nav ievērotas atkāpes.	Vienveidīgi teikumi.	4–6 kļūdas
1	Domās izteiktas haotiski.	Kļūdaina teikumu uzbūve, daži nepabeigti teikumi.	7–10 kļūdas
0	Darbs neatbilst tematam. Izteiktā doma nav uztverama.	Teksts nav strukturēts, nepabeigti teikumi.	10 un vairāk kļūdu

Vērtēšanas skala

Punktu skaits	1–5	6–9
Rezultāts	ni	i

Skolotājs var veidot savu vērtēšanas skalu.

MG 80. uzd. atbildes:

14. februārī daudzviet atzīmē Svētā Valentīna dienu, ko mēdz dēvēt par visu mīlētāju dienu.

Tā ir diena, kad cilvēki viens otram saka mīļus vārdus, pasniedz ziedus, dāvaniņas, apsveikuma kartītes un cenšas būt bezgala mīļi.

Valentīna dienā vārda dienu svinēs kopskaitā 2919 Latvijā reģistrēti Valentīni, no kuriem 2857 dzīvo Latvijā, bet 62 savu dzīvesvietu reģistrējuši ārzemēs.

Visvairāk (1103) Valentīnu dzīvo Rīgā, visretāk šis vārds ir sastopams Saldu apkaimē, kur reģistrēti 14 Valentīni, Kuldīgas apkaimē – 10 un Ventspils apkaimē – 8.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Izlasses diktāts

1. „Māmiņ, iesim iekšā, redzēsim, kas tur dzīvo!” bērni aicināja.
2. Nē, Aldi. Šodien mēs nekur neiesim.
3. „Tēti, palīdzi atrisināt uzdevumu!”
4. Tu, Ilze, to esi nopelnījusi.
5. „Pacenties uzpost visu šo mantību, mīļo zēn!”
6. „Vai tu nevarētu atnest man savu mīļāko grāmatu?”
7. „Cik tu negodīgs, lielais rīma!” Anna turpināja.
8. Mīļie vecāki, tā ir Kristīne – mana klasesbiedrene.
9. „Kāpēc tev un taviem draugiem ir tik daudz ziedu?”
10. „Ko tu, draudziņ, tur darīsi?” jautāja skolotāja.

Uzdevums – izrakstīt uzrunas un uzrunas grupas.

Radošais diktāts**Daudzpunktes vietā ieraksti iederīgus palīgteikumus!**

Kad ..., visapkārt drūzmējās mani klasesbiedri. Visaktīvāk rosījās Jānis, Sveta, Anna, Miša un Leonīds, kas Ja ..., varēja vērot milzīgas sarkanas sirdis. Sienas rotāja fantastiski skaistas fotogrāfijas, ko

Līna ienāca klasē un apstājās, jo Viņai priekšā bija fotogrāfija, kurā „Kādi jūs esat malači,” Līna neskopojās ar uzslavām, lai gan Bet tūlīt tur, kur ... , atskanēja smiekli, jo Klasē, kas ... , valdīja liela jautrība.

Metodiskie ieteikumi

Diktējot tiek izlaisti palīgteikumi, skolēniem tie jāizdomā un jāuzraksta.

Rakstot radošo diktātu, skolēni vingrinās veidot saliktus pakārtotus teikumus. Radošais diktāts veicina vārdu krājuma paplašināšanu un pareizrakstības likumu apguvi.

Klausīšanās uzdevuma teksts (DB 43. uzd.)**Klausies divu ēdienu gatavošanas aprakstus! Ieraksti tabulā šo ēdienu sastāvdaļas!**

1.

Septiņus ābolus sagriež 4 daļās, izgriež serdi, pārlej ar pusglāzi ūdens un sautē uz lēnas uguns, līdz tie ir mīksti. Izberž ābolus caur sietu, sajauc ar 4 ēdamkarotēm cukura un vienu ēdamkaroti citrona sulas, uzliek vāku un liek ledusskapī. 100 g sviesta izkausē uz pannas. 2 ēdamkarotes cukura un 8 ēdamkarotes auzu pārslu, nepārtraukti maisot, apcep, līdz veidojas kraukšķīga karamele, pārkaisa ar kanēli, pēc tam masu liek uz šķīvja un atdzesē. 100 gramus saldā krējuma saputo stingrās putās.

Ābolu masu, putukrējumu un auzu pārslas liek traukā kārtām, pēdējai kārtai ir jābūt auzu pārslām. Rotā ar putukrējumu un 4 tējkarotēm jāņogu želejas.

2.

Piecus ābolus nomizo un sarīvē uz rupjās dārzenu rīves. 100 gramus sviesta samīca, tad pievieno 150 gramus cukura un labi sakuļ. 3 olas sakuļ un

pievieno sviesta masai. Mīklai pievieno ābolus, 250 gramus miltu un pustējkaroti sodas. Sajauc visu viendabīgā masā, ielej veidnē un cep cepeškrāsnī līdz gatavs. Atdzisušu kūksu pārkaisa ar pūdercukuru.

DB 43. uzd. atbildes:

Ābolu kārtojums	Ābolu kūkss
7 āboli	5 āboli
1/2 gl. ūdens	100 g sviesta
4 ēd.k. cukura	250 g miltu
1 ēd.k. citrona sulas	150 g cukura
8 ēd.k. auzu pārslu	3 olas
100 g saldā krējuma	1/2 tēj.k. sodas
100 g sviesta	
4 tēj.k. jāņogu žeļejas	

Metodiskie ieteikumi

Skolotājs tekstus lasa divas reizes.

Papildu uzdevums: skolēni pastāsta par ēdiena gatavošanu pēc pierakstītā.

4. PIELIKUMS

Lasīšanas teksts (DB 47. uzd).

Visu mīlētāju dienā Sanita Kubliņa kopā ar citām slavenībām – mūziķi Kārli Būmeistaru jeb Kažu, dziedošajām dvīņumāsām Anu un Katrīni Drozdovičām, kā arī dziedājo policistu Nikolaju Puzikovu un dziedātāju Eviju Sloku – ierakstīja savus sirdspukstus Latvijā pirmajā „Sirdspukstu ierakstu studijā”, ___ A 6 ___. Portālam www.kasjauns.lv Sanita atklāja, ___ B 3 ___, tāpēc viņas sirdsbalss skanējums bijis visskaļākais. „Vai nu biju noskrējusies, vai arī biju saviļņota par savu sirds skanējumu, bet mani sirdspuksti no visiem pasākuma dalībniekiem bija visskaļākie. Arī pati biju pārsteigta par savu skaļo sirdi,” priecājas Kubliņa, ___ C 1 ___. Viņas sirdspuksti tika ierakstīti diskā, un tos Sanita uzdāvināja savam mīļotajam puisim Dj Gustavito, ___ D 2 ___, ka mīļotās sirdspukstus ierakstīs jaunā remiksā. Savukārt Kaža savu sirdspukstu ierakstu uzdāvināja mammai, kura dāvanu glabās ģimenes dārgumu skapītī. Arī Nikolajs Puzikovs, kuram Valentīna diena ir gada mīļākie svētki, priecājas par lielisko iespēju iemūžināt nākamajām paaudzēm savu sirdsbalsi. Viņš nolēmis ierakstu glabāt saviem bērniem un mazbērniem, ___ E 4 ___ demonstrēs mammai un pārējai ģimenei. Dziedošās dvīņumāsas sirdspukstu ie-

raksts esot iedvesmojis jauna skaņdarba radīšanai, ___ F 5 ___, un, iespējams, sirdspukstu ierakstu izmantos jaunas dziesmas radīšanai. Katrīne atzīst, ka abu dvīņumāsu sirdspuksti bijuši ļoti atšķirīgi, taču atbilstoši meiteņu rakstura īpašībām. Katrīnes sirdspuksti esot bijuši lēnāki un mierīgāki, savukārt Anas sirds esot dunējusi straujā disko ritmā. Tādas meitenes esot arī ikdienā.

...kura pirmo reizi mūžā dzirdējusi, kā pukst viņas sirds.	1.
...kurš Sanitai apsolījis...	2.
...ka bija skrējusi, lai paspētu uz pasākumu...	3.
...kā arī Valentīna dienas noskaņās ierakstu...	4.
...jo tas ļoti atgādinājis mūzikas ritma fona skaņu...	5.
...kas īpaši Valentīna dienai bija radīta vienā no Rīgas lielveikaliem...	6.

Skolotājs pārbaudes darba vietā skolēniem var piedāvāt projektu „Valentīna dienas pasākums”. Pirms projekta darba skolēni ir jāiepazīstina ar vērtēšanas kritērijiem.

VĒRTĒŠANA

P	Prezentācijas saturs	Sadarbība	Vārdu krājums, stils	Izteikšanās veids*	Afiša
4	Formulē tematu. Runa atbilst tematam. Saturīgs stāstījums, izmanto personīgo pieredzi. Informāciju sniedz, atklājot un pamatojot būtisko.	Darbā ir iesaistīta visa grupa. Katrs dalībnieks aktīvi darbojas.	Plašs vārdu krājums, daudzveidīga teikumu uzbūve. Ievēro valodas kultūras normas. Lieto tēmai un situācijai atbilstošu stilu. Iespējamās dažas pārteikšanās.	Skaidra vārdu izruna. Piemērots runas temps. Maina balss intonācijas, lai uzsvērtu teiktā jēgu.	Izveidota pasākuma afiša. Ne vairāk kā 1 kļūda.
3	Runa atbilst tematam. Saturīgs stāstījums, izmanto personīgo pieredzi.	Darbā ir iesaistīta visa grupa. Ne visi dalībnieki darbojas aktīvi.	Vārdu krājums atbilstošs, lai atklātu tematu, teikumu uzbūve piemērota satura atklāšanai. Lieto tēmai un situācijai atbilstošu stilu. Iespējamās dažas valodas kļūdas.	Runā lielākoties skaidri un sadzirdami. Cenšas izmantot intonācijas un atbilstoši mērķim pielāgot runas tempu.	Izveidota pasākuma afiša. 2 vai 3 kļūdas

P	Prezentācijas saturs	Sadarbība	Vārdu krājums, stils	Izteikšanās veids*	Afiša
2	Runa atbilst tematam. Pamatā saturīgs stāstījums. Neizmanto personisko pieredzi.	Darbā ir iesaistīta grupas lielākā daļa. Taču daži skolēni nedarbojas aktīvi.	Vārdu krājums ierobežots. Vienkāršotas uzbūves teikumi. Lieto situācijai neatbilstošu valodas stilu. Pārsvārā ievēro valodas kultūras normas.	Vāji vai pārspilēti izmantoto balss intonācijas. Monotona runa, nepamatotas pauzes.	Izveidota pasākuma afiša. 4 vai 5 kļūdas
1	Izklāsta idejas, bet nav pārliecības par sacīto. Satura izklāstā izmanto vienveidīgas frāzes.	Darbā ir iesaistīti tikai daži skolēni.	Pārsvārā neloģiski vai nepabeigti teikumi. Maz ievēro valodas kultūras normas.	Daļēji sadzirdama un saprotama runa.	Afiša ir daļēji izveidota. Vairāk par 5 kļūdām.
0	Runa neatbilst tematam vai skolēni neveido stāstījumu.	Darbs grupā nenotiek.	Nespēj domas formulēt teikumus.	Neskaidra un nesadzirdama runa.	Pasākuma afiša nav izveidota.

* runas defektus neņem vērā

Vērtēšanas skala

Punktu skaits	1–10	11–20
Rezultāts	ni	i

Kā papildu materiālu šim tematam ieteicams izmantot LAT2 mācību metodisko izdevumu „Svētki un godi”. Andersone V., Sņikere L. Svētki un godi. Rīga, LVAVP, 1998. (Valentīna diena – 40. lpp. Mātes diena – 55. lpp., ielūguma rakstīšana – 89. lpp.)

5. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (11 p.)

Izlasi tekstu! Pievērs uzmanību, kāda informācija nepieciešama! Klausies tekstu un ieraksti trūkstošo informāciju!

Valentīna diena

Tā ir diena, ap kuru savijas daudzi _____. Svētā Valentīna diena izvērtusies par mīlētāju, saderināto, laulāto un draugu _____

_____. Šī diena bieži aizvieto _____ un izlīdzina nepatei-
cību, kļūst par novēlota „paldies” izteikšanas dienu. Diena, kuras simbols ir
sirds, kurā mīt mīlestība. Un, kaut arī neviens nezina, kura no visām _____
_____ ir istā, neviens nešaubās, ka tā noteikti vēsta par divu cilvēku
abpusēju mīlestību. Viena no leģendām stāsta, ka cietumā _____
_____ Valentīnam esot ļauts satīties ar kādu jaunu meiteni, iespējams, cietu-
ma _____, kurā Valentīns iemīlējies. Pirms nāves Valentīns
atstājis viņai vēstuli, ko parakstījis ar vārdiem: „Tavs Valentīns” – frāzi, kas
tiek lietota kā paraksts _____ līdz pat mūsu dienām. Katrā
valstī pastāv dažādas tradīcijas, piemēram, Anglijā kopš 1476. gada svin „Va-
lentīna pāru dienu”, kad uz lapiņām saraksta visu _____
_____ un liek bļodā lozēšanai. Kuru vārdu izvelk, ar to cilvēku
kopā ir visu _____. Bet, lai kādas arī būtu tradīcijas, šajā
dienā mēs atklājam savu sirdi – ar dāvaniņām, ziediem, _____
____, tādā veidā parādot, cik svarīgs mums ir šis cilvēks, ka viņam ir vieta ne
tikai mūsu dzīvē, bet arī mūsu sirdī. Ja _____ mēs dažkārt
aizmirstam to apliecināt, tad Valentīna diena ir tā diena, kad to vislabāk iz-
darīt, jo visapkārt virmo romantikas un mīlestības elpa. Un vajag tik maz, lai
pateiktu visu, ko jūtam.

(*Salas novada pašvaldības vēstis Nr. 16, 2012. g.*)

2. uzdevums. (9 p.)

**Papildini teikumus ar vienlīdzīgiem palīgteikumiem un saliec
pieturzīmes!**

Kad _____ un kad _____
_____ es priecīgs devos mājās.

Vai tu rakstītu tik daudz apsveikumu **ja** _____
_____ un **ja** _____.

Es māmiņai novēlu **lai** _____ bet
lai _____.

3. uzdevums. (12 p.)

**Jānis internetā ir uzrakstījis: „Svētdien būs Mātes diena! Nezinu,
ko interesantu varētu izdomāt.” Uzraksti vēstuli Jānim (100–
120 vārdi), kurā vietniekvārdi *Tu* un *Tavs* būtu lietoti dažādos
locījumos!**

Pastāsti,

- kā Jānis varētu pārsteigt savu mammu;
- kā tavā ģimenē svin šos svētkus;
- kuri svētki vēl tev patīk! Kāpēc?

Metodiskie ieteikumi

1. Iepriekšējā stundā skolēniem vajadzētu pastāstīt, kādi būs uzdevumi, kam jāpievērš uzmanība pārbaudes darba laikā, ieteicams iepazīstināt ar vēstules (3. uzd.) vērtēšanas tabulu.
2. Ja iespējams, tieši pirms pārbaudes darba vajadzētu atkārtot, kas ir salikts pakārtots teikums.
3. Klausīšanās uzdevumu ieteicams lasīt divas reizes.

Teksts klausīšanās prasmes pārbaudei (1. uzd.)

Valentīna diena

Tā ir diena, ap kuru savijas daudzi nostāsti un leģendas. Svētā Valentīna diena izvērtusies par mīlētāju, saderināto, laulāto un draugu apdāvināšanas dienu. Šī diena bieži aizvieto cilvēcīgo aizmirstību un izlīdzina nepateicību, kļūst par novēlota „paldies” izteikšanas dienu. Diena, kuras simbols ir sirds, kurā mīt mīlestība. Un, kaut arī neviens nezina, kura no visām daudzajām leģendām ir īstā, neviens nešaubās, ka tā noteikti vēsta par divu cilvēku abpusēju mīlestību. Viena no leģendām stāsta, ka cietumā ieslodzītajam priesterim Valentīnam esot ļauts satīties ar kādu jaunu meiteni, iespējams, cietuma uzrauga meitu, kurā Valentīns iemīlējies. Pirms nāves Valentīns atstājis viņai vēstuli, ko parakstījis ar vārdiem: „Tavs Valentīns” – frāzi, kas tiek lietota kā paraksts Valentīna dienas apsveikumos līdz pat mūsu dienām. Katrā valstī pastāv dažādas tradīcijas, piemēram, Anglijā kopš 1476. gada svin „Valentīna pāru dienu”, kad uz lapiņām saraksta visu jauniešu vārdus un liek bļodā lozēšanai. Kuru vārdu izvelk, ar to cilvēku kopā ir visu nākamo gadu. Bet, lai kādas arī būtu tradīcijas, šajā dienā mēs atklājam savu sirdi – ar dāvaniņām, ziediem, izteiktiem vārdiem, tādā veidā parādot, cik svarīgs mums ir šis cilvēks, ka viņam ir vieta ne tikai mūsu dzīvē, bet arī mūsu sirdī. Ja īkdienas steigā mēs dažkārt aizmirstam to apliecināt, tad Valentīna diena ir tā diena, kad to vislabāk izdarīt, jo visapkārt virmo romantikas un mīlestības elpa. Un vajag tik maz, lai pateiktu visu, ko jūtam.

(Salas novada pašvaldības vēstis Nr. 16, 2012. g.).

VĒRTĒŠANA

1. uzdevums. (11 p.)

Par katru pareizi ierakstītu informāciju – 1 p.; $1 \times 11 = 11$ p.

2. uzdevums. (9 p.)

Par saturiski pareizi papildinātu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par katru gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu:

- nav ortogrāfijas kļūdu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.
- nav interpunkcijas kļūdu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

$3 + 3 + 3 = 9$ p.

3. uzdevums. (12 p.)

Punkti	Saturs	Valodas plū- dums	Vārdu krājums	Pareizrakstība
3	Izpildīti visi uzdevuma nosacījumi.	Dažādu formu un konstrukciju pareizs lietojums, atbilst vēstules nolūkam.	Izmantotie vārdi precīzi un skaidri izsaka vēstulē pausto domu.	Ne vairāk kā 2 ortogrāfijas un/vai interpunkcijas kļūdas.
2	Nav izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Pārsvārā lietoti vienkārši teikumi. Ir 2-3 kļūdas gramatisko formu lietojumā.	Pietiekams vārdu krājums; dažas neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ne vairāk kā 5 ortogrāfijas un/vai interpunkcijas kļūdas.
1	Nav izpildīti 2 vai 3 uzdevuma nosacījumi.	Kļūdas teikumu uzbūvē un gramatisko formu izveidē traucē uztvert saturu.	Nabadzīgs vārdu krājums. Lai uztvertu domu, vēstule jāpārlasa.	Ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdu dēļ grūti uztvert rakstīto.
0	Saturs neatbilst uzdevuma nosacījumiem. Apjoms ir pārāk mazs (mazāk par 30 vārdiem), darbu tālāk nevērtē.			

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1-3	4-6	7-9	10-13	14-17	18-21	22-25	26-28	29, 30	31, 32

6. nodaļa

Emociju valoda

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)
ESMU EMOCIONĀLS!		
1., 2. stunda. Emocijas. Emociju nosaukšana. Savas attieksmes paušana. Kopsavilkuma veidošana par savām emocijām. Saliktu pakārtotu teikumu veidošana.	85., 86. uzd.	49., 50. uzd.
3. stunda. Saziņas situācijas. Dialogs saziņas situācijā. Emocijzīmes internetā. E-pasta vēstule.	87., 88. uzd.	51. uzd.
4. stunda. Darbs ar tekstu. Stāstījums par savām dusmām. Sinonīmu veidošana.	89., 90. uzd.	52. uzd.
5. stunda. Par ko var priecāties? Stāstījums par fotogrāfijām. Vārdu savienojumu veidošana ar prievārdu <i>par</i> . Radošs darbs „Priecājies!”. 2. konjugācijas darbības vārdu lietojums.	91. uzd.	
6., 7. stunda. Prieka izpausmes. Daudzveidīgu vārdu savienojumu veidošana. Stāstījums par savām prieka izpausmēm. Diskusija. Radošs darbs.	92., 93., 94. uzd.	
ES RAKSTU EMOCIONĀLI...		
8. stunda. Vārdu izvēle. Sinonīmi. Valodas līdzekļu izvēle atbilstoši saziņas situācijai.	95., 96. uzd.	53., 54. uzd.
9., 10. stunda. Darbs ar tekstu. Emociju atklāšana ar valodas līdzekļiem.	97. uzd. 2. var.	55., 56. uzd.
11., 12. stunda. Pārbaudes darbs.	98. uzd.	

6. nodaļā skolēni pilnveido izpratni par vienu no valodas komunikatīvajām funkcijām – emociju izteikšanu. Stundās skolēni vingrinās emociju izteikšanā un saziņas situācijas novērtēšanā. Skolēni mācās mērķtiecīgi izmantot valodas līdzekļus pašradītā tekstā.

Skolēniem ir iespēja gan atkārtot partikulu un izsaukmes vārdu izmantošanu emociju izteikšanai, gan pilnveidot izpratni par neitrālu leksiku un stilistiski un emocionāli ekspresīvu leksiku. Lai vingrinātos precīzi izvēlēties un lietot vārdus, var strādāt ar sinonīmiem un antonīmiem. Skolotājs var izmantot LVA ESF projektā izdoto D. Cekulas, Dz. Knohenfeldes vingrinājumu krājumu „Leksikoloģija un frazeoloģija” (2011).

MG 86. uzd. tabulu skolēni var aizpildīt kopā ar skolotāju, pārrunājot ikdienas darbības. Uzdevums sniedz iespēju atkārtot darbības vārda pagātnes formu.

MG 87. uzd. situācijas var aizstāt ar skolēnu pašu izdomātām situācijām.

Pirms MG 89. 2. uzd. veikšanas skolotājam vajadzētu noskaidrot, cik atklāti skolēni vēlas būt. Ja viņi nevēlas stāstīt par savām dusmām, tad šo uzdevumu var neveikt.

MG 91.4. uzd. radošajā darbā būtu jāanalizē vārdu izvēle. Arī skolotājam ieteicams iesaistīties darba rakstīšanā.

Summatīvi var vērtēt MG 94.4. un 98.3. uzd. veiktos darbus.

Pārbaudes darba vērtēšanai var izmantot: http://visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/uzdevumi/2009/9klase/valsts_val_9kl_2009.pdf

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Papildu materiāls skolotājam

Bez nožēlas	No sajūsmas
Ar līdzjūtību	Par prieku
Ar prieku	Ar izbrīnu
No bēdām	Bez ciešanām
Par satraukumu	Bez naida
Par emocijām	No raudāšanas
Bez aizvainojuma	Ar satraukumu
Ar pārlicību	Par jūtām

1. Nepieciešams izveidot izdales materiālu.
2. Divi skolēni sadala kartītes.
3. Skolēni viens otram saka savus vārdu savienojumus un ar tiem izdomātos teikumus.
4. Pēc spēles var piedāvāt uzdevumu, kurā skolēniem jāieraksta lietvārdu galotnes.

Bez nožēl-	No sajūsm-
Ar līdzjūtīb-	Par priek-
Ar priek-	Ar izbrīn-
No bēd-	Bez ciešan-
Par satraukum-	Bez naid-
Par emocij-	No raudāšan-
Bez aizvainojum-	Ar satraukum-
Ar pārlicīb-	Par jūt-

Darbs ar tekstu**Darba lapa****1. Izlasi tekstu un izvirzi hipotēzes, kāpēc Līva ir gan priecīga, gan skumja! Pārrunā hipotēzes ar klasesbiedriem!**

Šī sestdiena solījās būt īsti vasarīga. Vispirms iespīdējusi pa Līvas istabas viscaur stiklotajām balkona durvīm, saule lēnām, bet noteikti ap pulksten astoņiem sasniedza viņas guļasvietu. Līva vēl pagriezās pret sienu, bet juta, ka vairs neaizmigs. Viņa nekad agrāk nebija varējusi iedomāties, ka prieks, kas viņu pildīja, reizē varēja arī radīt lielu nemieru un agrāk reti kad pamanītas skumjas.

Vispār jau viņa bija liksma būtne. Vienmēr smējās par smieklīgiem un mazāk smieklīgiem jokiem, ķiķināja – vai vajadzēja vai nevajadzēja. Žurnālus un avīzes sāka lasīt no anekdošu lappusēm. Kad tik patrāpījās kāds britiņš laika, šķirstīja un pārlapoja karikatūru albumus. Un smieklīgākos zīmējumus labprāt pārstāstīja, ja vien atradās klausītājs.

Bet nu viņu pildīja skumjas. Nē, prieks! Tomēr priekam klāt bija skumjas. Kaut kāds ārprāts – prieks ar skumjām.

2. Uzraksti hipotēzi, kura tev liekas visticamākā!

Es uzskatu/man šķiet, ka _____

3. Uzraksti, kas ir

smieklīgs, _____	skumīgs! _____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
priecīgs, _____	_____
_____	_____

4. Izvēlies vienu izveidoto vārdu savienojumu no 3. uzdevuma par virsrakstu un uzraksti radošu darbu (100–150 vārdi)!

7. nodaļa

Valodas pasaulē

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)
KĀ RADUSIES VALODA?		
1. stunda. Valodas rašanās teorijas. Atkārtojums par darbības vārdu saliktajiem laikiem.	99. uzd.	57., 58. uzd.
2. stunda. Vai dzīvnieki arī runā? Salikti teikumi ar nolūka, pieļāvuma un pamatojuma apstākļa palīgteikumiem, pieturzīmes tajos.	100., 101. uzd.	59., 60. uzd.
3. stunda. Valodas gēns. Hipotēzes izvirzīšana.	102. uzd.	61. uzd.
4. stunda. Valodas un valodniecības nozares. Skaitļa vārda nosaukšana un pareizrakstība.	103., 104. uzd.	62., 63. uzd.
5., 6. stunda. Baltu ciltis. Latviešu valodas rašanās. Apstākļa vārdi. Latviešu rakstu valodas aizsākumi.	105., 106. uzd.	64., 65. uzd.
7. stunda. Atstāstījums.		
ES RUNĀJU, LAI...		
8., 9. stunda. Starppersonu un masu saziņa. Komunikatīvās funkcijas.	107., 108. uzd.	66., 67. uzd.
10. stunda. Komunikatīvais nolūks. Saziņas apstākļi, forma un līdzekļi. Darbības vārda darāmās kārtas pavēles izteiksme. Darbības vārda darāmās kārtas vēlējuma izteiksme.	109. uzd.	68., 69., 70. uzd.
11., 12. stunda. V. Ļūdēns „Atzīšanās”. Dzejoļa analīze. Diskusija.	110., 111. uzd.	71., 72. uzd.
Pārbaudes darbs. Pārspriedums mājās „Mana dzimtā valoda.”	111. 6. uzd.	

7. nodaļā „Valodas pasaulē” turpinās komunikatīvās kompetences pilnveide. Skolēni pilnveido izpratni par valodas būtību, rašanos, latviešu valodas attīstību, lai spētu apjēgti, mērķtiecīgi un pamatoti sarunāties, izteikt savas domas un viedokli. Līdzteku komunikatīvajai kompetencei skolēni pilnveido arī sociokultūras kompetenci, diskutējot par savu valodu.

Šajā nodaļā skolēni apgūst pieļāvuma, pamatojuma un nosacījuma apstākļa palīgteikumus, atkārtoto darbības vārda ciešamo kārtu, saliktos laikus, apstākļa vārdus un skaitļa vārdus, lieto darbības vārdus darāmās kārtas vēlējuma, pavēles un vajadzības izteiksmē.

Summatīvi vērtē atstāstījumu un pārspriedumu „Mana valoda – mana vizītkarte!”.

Apgūstot nodaļu „Valodas pasaulē”, ieteicams atkārtot 5., 6. un 7. klasē mācīto:

5. klase 11. lpp.	Saziņas veidi
5. klase 14. lpp.	Kas ir oficiālā un neoficiālā saziņa
7. klase 109. lpp.	Salikts teikums
7. klase 38. lpp.	Darbības vārda darāmā un ciešamā kārtā
7. klase 70. lpp.	Apstākļa vārds
6. klase 92. lpp.	Darbības vārda saliktais laiks
6. klase 139. lpp.	Skaitļa vārds
6. klase 18. lpp.	Tēlainās izteiksmes līdzekļi (epitets, salīdzinājums)
6. klase 95. lpp.	Darbības vārda darāmās kārtas vēlējuma, vajadzības un pavēles izteiksme

Veicot MG 101. uzd., skolotājs palīdz skolēniem formulēt secinājumus par teikumiem, kas izsaka nosacījumu, pieļāvumu un pamatojumu. Turpmāk skolēni stundā apgūst pamatojuma, pieļāvuma un nosacījuma apstākļa palīgteikumus.

MG 102.4. uzd., izvirzot hipotēzi, ieteicams atkārtot darbības vārda darāmās kārtas vēlējuma izteiksmi.

Veicot MG 107.5. uzd., skolēniem ir nepieciešama skolotāja palīdzība.

Saliktā pagātne	Saliktā tagadne	Saliktā nākotne
Runājot par darbību, kas notikusi pirms kādas citas pagātnē notikušas darbības.	Runājot par darbību, kas notikusi pagātnē un kuras rezultāts ir saistīts ar tagadni.	1) apzīmējot darbību nākotnē, kas būs notikusi pirms kādas citas darbības nākotnē; 2) izsakot nenoteiktu apgalvojumu.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Darba lapa

Izveido no dotajiem teikumiem trīs saliktus teikumus ar nolūka, pamatojuma vai pieļāvuma apstākļa palīgteikumiem! Teikuma daļu secību var mainīt.

Daudzi dzīvnieki var rūkt, dziedāt, ruskšēt. Valodnieki neatzīst, ka tā ir valoda. Dzīvnieku valodai taču nav gramatikas.

Strazdus un papagaiļus var iemācīt „runāt”. Šie putni dresūras ceļā var imitēt cilvēka valodu. Putni nesaprot pateiktā jēgu.

Kopumā dzīvnieku „valoda” ir skaņu valoda, specifisku smaržu, ķermeņa kustību un spilgtu krāsu valoda. Vienlaikus eksistē milzīgs „klusējošo” dzīvo radību skaits, kuru dzīvē skaņai gandrīz nav nekādas nozīmes.

(Pēc interneta materiāliem)

Metodiskie ieteikumi

Skolēniem var būt nepieciešama skolotāja palīdzība, tāpēc ieteicams uz tāfeles uzrakstīt saikšus vai arī kopā mutiski izveidot teikumus, kurus pēc tam katrs pieraksta individuāli.

Darbs ar tekstu**Darba lapa****1. Lasi informāciju klusu! Pēc tam izlasi informāciju skaļi, pievēršot uzmanību skaitļa vārdu izrunai!****Interesanti fakti par pasaules valodām**

- Vissenākā valoda ir ēģiptiešu valoda (aptuveni 3100. g. p.m.ē.).
- Visvairāk izplatīta ir angļu valoda, tajā runā 10% pasaules iedzīvotāju.
- Angļu valodā ir vairāk vārdu (490 000 vārdu un 3 000 000 tehnisko terminu) nekā jebkurā citā valodā.
- Vārdu locījumu skaits pasaules valodās svārstās no 0 līdz 48.
- Vissenākais burts ir *o*, kurš nav mainījis savu ārējo izskatu kopš apmēram 1300. g. p.m.ē.
- AINU valodā 23 gadi skan šādi: „Septiņi gadi plus desmit gadu, kuri atskaitīti no divreiz divdesmit gadiem.” $(2 \times 20) - (7 + 10) = 23$
- Vairākās Amazones indiāņu valodās 2 ir lielākais skaitlis, ko var izteikt. Lielākus skaitļus neizrunā, bet rāda ar pirkstiem.
- Āfrikā tiek runāts aptuveni 1000 valodās.
- Havajiešu valodas alfabētā ir 12 burti.
- Parasti valodā ir 11–67 fonēmas. Angļu valodā izmanto apmēram 45 fonēmas, bet havajieši izmanto tikai 13.
- Lai lasītu gudras grāmatas dzimtajā valodā, ķīniešu skolēniem jāpārzina 1000 dažādas zīmes.
- Aptuveni 175 pasaules valodās runā mazāk nekā desmit cilvēku, un gandrīz 500 valodās runā mazāk par 100.

*(Pēc interneta materiāliem)***2. Uzraksti sešus jautājumus klasesbiedriem par informāciju! Veido katru jautājumu tā, lai atbildē būtu jāiekļauj kāds skaitlis!**

- 3. Sadalieties pāros un uzdodiet viens otram jautājumus, atbildiet uz tiem!**
- 4. Strādājiet pāri vai grupā! Pārbaudiet, ja iespējams, izlasīto informāciju un pastāstiet, kuri fakti ir apstiprinājušies! Pastāstiet, kur meklējāt informāciju!**

3. PIELIKUMS

Klausīšanās teksts (DB 65. uzd.)

Lībiešu valoda

13. gadsimtā lībieši dzīvoja gar visu Rīgas jūras līci no Ainažiem līdz Dundagai un vēl tālāk uz dienvidiem. Gar Gauju lībiešu apmetnes sniedzās līdz Siguldai, gar Daugavu – līdz Aizkrauklei. Pēdējais Vidzemes lībietis Mārcis Sārums miris pirms 150 gadiem. Pašlaik lībieši vēl dzīvo izkaisīti starp latviešiem Kurzemes ziemeļrietumos – Popes un Dundagas apvidos 2 kilometru platā joslā gar Baltijas jūru no Lūžas līdz Melnsilam kādos 12 ciemos. Jaunā paaudze gandrīz nemaz neprot savu dzimto valodu un runā tikai latviski. Tāpēc var domāt, ka ar tagadējo paaudzi lībiešu valoda izbeigsies. Lībiešiem ir zināma loma latviešu tautības izveidē, jo šajā izveides procesā lībieši saplūduši ar baltu ciltīm. Latviešu valodā lībiskais dialekts cēlies no lībiešiem, kuri kā varēdami iemācījušies latviešu valodu. Latviešu literārajā valodā ir ieviesušies kādi 80 lībiešu vārdi, piemēram, joma, kāzas, ķilda, māja, puisis, puķe, salaka, selga, suga, tērauds, vai, veseris u.c.

(Pēc interneta materiāliem)

4. PIELIKUMS

Mācību diktāts ar uzdevumu

Lībieši

Līvi jeb lībieši bija Baltijas somu tauta Latvijas teritorijā, kas runāja somugru grupas valodā. 9.–13. gs. lībieši apdzīvoja Rīgas līča piekrasti, Kurzemes ziemeļdaļu un nodarbojās ar lauksaimniecību, zveju un tirdzniecību. No šīs teritorijas tos pakāpeniski izspieda kurši. Ap 11. gadsimtu lībiešu kultūra uzplauka arī Gaujas krastos – Turaidas, Siguldas un Krimuldas apkārtnē. Pie Gaujas dzīvojošos lībiešus dēvēja par Gaujas lībiešiem.

13. gs. sākumā tagadējās Latvijas teritorijā lībieši bija aptuveni 20% no iedzīvotāju kopskaita. Pirmo lielo iznīcinošo triecienu lībieši saņēma 12. un 13. gadsimtā, kad Latvijas teritoriju iekaroja vācu krustneši. Viņi pakļāva gan lībiešus, gan baltu ciltis – latgaļus, sēļus, kuršus, zemgaļus.

Vēsturisko apstākļu spiesti lībieši pamazām saplūda ar latviešu ciltīm un izveidojās par latviešu tautu.

(Pēc interneta materiāliem)

Uzdevums. Izrakstīt no teksta darbības vārdus vienkāršajā pagātnē un pārveidot tos saliktajā pagātnē attiecīgajā dzimtē un skaitlī!

Metodiskie ieteikumi

Diktāta uzdevums saistīts ar atkārtojumu par darbības vārda salikto laiku formām, tāpēc skolēni jābrīdina par nepieciešamību atkārtot darbības vārda salikto laiku formas.

5. PIELIKUMS

Atstāstījums tuvu tekstam

Viens kungs zināja dzīvnieku valodu. Vakarā pēc aršanas viņš ievada kūtī vērsi, kurš bijis noguris un nosvīdis. Pie vērsa piegāja auns un sacīja: „Kāds tu esi muļķis, kāpēc tu strādā? Izliecies par klibu, tad nevajadzēs strādāt!”

Kungs sarunu noklausījās. Rītā kalps ziņoja kungam, ka vienu vērsi nevar jūgt, jo tas ir klibs. Kungs pavēlēja jūgt otram vērsim blakus aunu un stipri to nopērt. Kalps gan teica, ka auns neko nevarēs pavilkt, bet kungs neatlaidās un tik teica, lai aunu per. Vakarā pēc darba auns teicis vērsim: „Neizliecies vairs par klibu. Es dzirdēju, ka saimnieks teicās rītā tevi kaut, ja tu vēl klibosi.”

Vērsis noticēja aunam un bija atkal vesels.

(Pēc latviešu tautas pasakas)

Metodiskie ieteikumi

Pirms atstāstījuma rakstīšanas ieteicams uz tāfeles uzrakstīt un izskaidrot vārdu *aršana*, *klibs*, *jūgt*, *nopērt*, *saimnieks teicās*, *vērsis*, *auns* nozīmi.

Klausīšanās teksts (DB 68.1. uzd.)

Mūsdienu digitālajā pasaulē rakstīšana kļūst aizvien svarīgāka. Jūsu saskarsme bieži notiek e-pastā vai ar īsziņām. Spēja apmainīties ar idejām, sadarboties ar citiem un galu galā gūt panākumus ir atkarīga no spējas efektīvi rakstīt. Tāpēc **ieklusieties** šajos padomos!

Rakstiet, ko jūs zināt vai ko jūs vēlaties uzzināt. **Neizsakieties** par to, ko jūs nezināt! Tas var tikai atbaidīt lasītājus.

Sāisiet garlaicīgās teksta daļas, jo lasītāju uzmanība koncentrējas uz galveno, un mūsdienās visi taupa laiku!

Neizmantojiet tādus nevajadzīgus vārdus kā *tiešām*, *patiesībā* vai *ārkārtīgi*. Tie tikai traucē. **Izņemiet** tos no teksta un nekad vairs **nelietojiet**! Liekvārdība tikai sarežģī tekstu.

Rakstiet kaislīgi un dedzīgi, jo nevienam nesaviļņos jūsu rakstītais, ja tas nesaviļņo jūs!

Ar spilgtiem salīdzinājumiem, metaforām un epitetiem **radiet** gleznu, kas spēcīgi iedarbojas uz lasītāja emocijām, tā piesaistot viņa uzmanību.

Ir grūtāk, taču efektīvāk izteikties pēc iespējas vienkāršākā veidā. **Nesarežģījiet** tekstu ar svešvārdiem, kurus citi cilvēki reti lieto.

Sāciet rakstīt savā sociālā tīkla vietnē un **dariet** to par skaistām acīm! Vērtīgākais ieguvums ir reakcija.

Iemācieties gūt spēkus no kritikas un uzklaustīt aizrādījumus, neuzticoties uzslavai.

Esiet unikāli un neparedzami!

Vērtēšanai var izmantot:

http://visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/uzdevumi/2009/9klase/valsts_val_9kl_2009.pdf

8. nodaļa

Es – rakstītājs

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)
KĀ RADUSIES RAKSTĪBA?		
1., 2. stunda. Valodas runas un rakstu forma. Saziņas papildlīdzekļi.	112., 113., 114. uzd.	73. uzd.
3., 4. stunda. Kā radusies rakstība? Valodas funkcionālie stili. Sinonīmi un antonīmi.	115. uzd.	74. uzd.
5. stunda. Kas ir miniatūra? Tēlainās izteiksmes līdzekļi.	116. uzd.	75. uzd.
6.,7. stunda. Miniaturas rakstīšana.	117. uzd.	76., 77. uzd.
ESMU RAKSTNIEKS		
8., 9. stunda. Atkārtojums morfoloģijā un sintaksē. Patstāvīgi vārdi un palīgvārdi. Teikumu uzbūve.	118., 119. uzd.	78., 79., 80. uzd.
10. stunda. Manas plānošanas prasmes. Literārā pasaka.	120., 121. uzd.	81. uzd.
11., 12. stunda. Literārās pasakas sacerēšana un rakstīšana.	122., 123. uzd.	

8. nodaļa „Es – rakstītājs” ir noslēguma nodaļa, kurā skolēni nostiprina zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas, lai uzrakstītu tekstu atbilstoši vēlamajam stilam un žanram. Skolēni pilnveido izpratni par saziņu, valodas rakstu formu, vingrinās valodas līdzekļu izvēlē. Skolēni sacer un uzraksta divus darbus – miniatūru un literāro pasaku. Lai to izdarītu, ne tikai jāiepazīstas ar labiem paraugiem, bet arī pašiem jāvingrinās, tas soli pa solim tiek piedāvāts šajā nodaļā.

Summatīvi var vērtēt miniatūru un literāro pasaku. Literārās pasakas vērtēšanai ieteicams izmantot 3. pielikuma 4. uzdevuma vērtēšanas tabulu.

Skolotājs var piedāvāt arī nobeiguma pārbaudes darbu (3. pielikums).

Apģūstot nodaļu „Es – rakstītājs”, ieteicams atkārtot 5., 6. un 7. klasē mācīto:

5. klase 11. lpp.	Saziņas veidi
5. klase 14. lpp.	Kas ir oficiālā un neoficiālā saziņa
6. klase 156. lpp.	Kas ir sarunvaloda

6. klase 169. lpp.	Zinātniskās valodas stils
7. klase 76. lpp.	Sinonīmu lietojums
5. klase 7. lpp.	Antonīmu lietojums
5. klase 16. lpp.	Kas ir salīdzinājums
6. klase 18. lpp., 20. lpp.	Tēlainās izteiksmes līdzekļi (epitets, salīdzinājums, pretstats)
6. klase 168. lpp.	Plāns un balsta vārdi
7. klase 118. lpp.	Pārsprieduma veidošana pēc plāna

MG 115.3. uzd. atbildes:

Kategorija – priekšmetu, parādību, cilvēku grupējums pēc kādām to pazīmēm vai īpašībām.

Priesteris – kulta kalpotājs (galvenokārt politeisma reliģijās, arī kristietībā, parasti katoļu, pareizticīgo baznīcā), kas izpilda un vada reliģiskos rituālus.

Aizgādnis – persona, kam uzticēta aizgādība.

Sakrāls – ar reliģisku kultu un rituālu saistīts.

Mūžība – bezgalīgi ilgais pasaules pastāvēšanas laiks, ko nosaka tas, ka matērija kopumā nav radāma un iznīcināma.

Druīdi – senās Gallijas, Britānijas un Īrijas ķeltu priesteri, pareģi, kas izpildīja arī tiesnešu pienākumus.

DB 78. uzd. atbildes:

Apgalvojums	jā	nē
Saliktenim <i>saldskābmaize</i> ir trīs saknes.	x	
Partikulas <i>diez, diezin, nez, nezin, kaut</i> un <i>it</i> rakstāmas kopā ar saistīto vārdu.		x
Ar lielo sākumburtu raksta tikai pirmo vārdu daudzos ģeogrāfiskajos nosaukumos, organizāciju, iestāžu un uzņēmumu nosaukumos, goda nosaukumos, svētku un atceres dienu nosaukumos, grāmatu, literāru darbu un mākslas darbu nosaukumos.	x	
Piedēklis atrodas aiz galotnes.		x
Vārdā galotne var arī nebūt, reizēm vārds var beigties ar piedēkli vai sakni.	x	
Latviskas cilmes vārdu saknē patskaņu garums lokot nemainās.	x	
Lietvārdu lokot, mainās tikai galotne.	x	
Darbības vārdam latviešu valodā ir 6 izteiksmes.		x
Frāzē <i>Man ir jārūnā</i> ir darbības vārda vajadzības izteiksmes saliktā tagadne.		x
Frāzē <i>Darbs tiks izdarīts</i> darbības vārds ir darāmajā kārtā.		x
Divdabis ir vārdšķira.		x

Apgalvojums	jā	nē
Īpašības vārdam <i>plāpīgs</i> salīdzināmās pakāpes ir <i>plāpīgāks</i> un <i>visplāpīgākais</i> .	x	
Vārdu savienojumos <i>pareizā atbilde</i> un <i>pareizais variants</i> īpašības vārds un lietvārds lietoti nominatīvā.	x	
<i>Vislabāk</i> ir īpašības vārda vispārākā pakāpe.		x
Skaitļa vārdu savienojums <i>divdesmitdivi</i> uzrakstīts pareizi.		x
Vārdi <i>arī, diezin, gan, gan jau, jā gan, pat, taču, tad</i> ir partikulas.	x	
Saikļi ir palīgvārdi, kas norāda attieksmes starp atsevišķiem vārdiem, vārdkopām, salikta teikuma daļām vai starp atsevišķiem teikumiem.	x	
Prievārdus saista ar lietvārdiem nominatīvā, akuzatīvā un datīvā.		x
Izsaukmes vārdus teikumā atdala ar komatu.	x	

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Mācību diktāts ar uzdevumu

Vienmēr, uzsākot saraksti, norādi skaidru un saprotamu sarakstes tematu! Piemēram, ja runa ir par pirmdienas stundām, tad vietā, kur jānorāda e-pasta temats, tā arī raksti – pirmdienas stundas. Tā saņēmējam būs vieglāk novērtēt e-pasta svarīgumu, un vēlāk, ja nepieciešams, tas būs vieglāk atrodamas starp citām vēstulēm.

Pievērs uzmanību arī pareizrakstībai! Protams, neviens komatus un cita veida kļūdas nelabos, tomēr centies rakstīt saskaņā ar pareizrakstības likumiem! Liec komatus, raksti vārdus pareizajā locījumā, lieto garumzīmes un mīkstinājuma zīmes!

Metodiskie ieteikumi

1. Vispirms nolasa visu tekstu, pēc tam atsevišķi – pa teikumam.
2. Skolotājs paskaidro dažu pieturzīmju lietojumu, piemēram, domuzīmes, lietojumu.
3. Diktātu ieteicams papildināt ar uzdevumu, piemēram, uzrakstīt norādītajiem vārdiem antonīmus.

Darba lapa

1. Izvēlies vienu no fotoattēliem un uzraksti vienu metaforu, divus salīdzinājumus, trīs epitetus!

2. Raksturo izvēlētā fotoattēla noskaņu, asociācijas, vēstījumu un iesaisti teikumos uzrakstītos tēlainās izteiksmes līdzekļus!

3. Izdomā un uzraksti fotoattēla nosaukumu!

4. Uzraksti par izvēlēto fotoattēlu miniatūru!

5. Izlasi un rakstiski novērtē klasesbiedra miniatūru! Pastāsti, kas tev īpaši patika un kas likās nesaprotams!

3. PIELIKUMS

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (10 p.)

1. Iepazīsties ar tekstu!

2. Klausies tekstu un izlaidumu vietās ieraksti atbilstīgus vārdus!

2001. gadā Latvijas Rakstnieku _____ aizsāka tradīciju piešķirt Literatūras gada balvu, kas uzskatāma par godpilnāko balvu _____ literatūrā. Literatūras gada balva sniedz regulāru _____ norisēm latviešu literatūrā. Šis pasākums ir atskaites punkts gada laikā izdotajai literatūrai, vērtējot to pēc saturiskām kvalitātēm, tā kalpojot par _____ motivāciju darba turpināšanai autoriem un izdevējiem, informējot sabiedrību par vērtīgākajiem latviešu literatūras gada _____.

Ik gadu izdevniecības, sabiedriskās _____ un citas juridiskas personas tiek aicinātas iesniegt pieteikumus Literatūras gada balvas nominācijām. Rīkot Literatūras gada balvu kopīgi _____ Latvijas Rakstnieku savienība, Latvijas Literatūras centrs un Ventspils Rakstnieku un _____ māja. Projekta galvenie mērķi ir apzināt gada laikā izdotos oriģinālliteratūras _____ un jauniznākušos tulkojumus, izvērtēt un godalgot vērtīgākos darbus, _____ literātus un tulkotājus, kuri savu radošo mūžu veltījuši latviešu literatūrai un tulkošanai.

2. uzdevums. (14 p.)

1. Lasi tekstu! Izdomā un uzraksti tam virsrakstu!

Liela gliemežnīca gulēja smiltis. To bija izmetusi vētrainā jūra. Smiltis bija klusas, bet gliemežnīca nedzirdami skanēja. Pienāca puisēns un to pacēla. Gliemežnīca domāja: „Viņš pieliks mani pie savas maigās auss un dzirdēs manī jūras nebeidzamo balsi. Viņš būs apburts.” Alkatīgi pirksti cieši un ilgi spieda gliemežnīcu – tā nesalūza. Puisēns pielika to pie savas skaistās mutes un sāka graužt. Gliemežnīca nesabirza. „Pretīgā!” iesaucās bērns apburošā mute. Viņš nosvieda gliemežnīcu un aizskrēja. Bet pārakmeņotajos vākos un apkārt tiem dunēja pasaules bezgalīgās, skaidrās skumjas.

(Pēc M. Ķempes)

2. Nosaki teksta žanru!

3. Nosauc divas šī žanra iezīmes!

4. Atrodi tekstā sinonīmus vārdiem!

savaldzināts – _____ kārs – _____
dimdēt – _____ mūžīgs – _____

5. Izraksti no teksta tēlainās izteiksmes līdzekļus!

1 metafora _____
2 epiteti _____

6. Izsaki miniatūras galveno domu vienā teikumā!

7. Nosaki, kuram funkcionālajam stilam atbilst teksts!

Apvele pareizās atbildes burtu!

A Sarunvalodas stils

D Zinātniskais stils

B Lietišķo rakstu stils

E Publicistikas stils

C Daiļliteratūras stils

3. uzdevums. (7 p.)

Izveido no vārdiem teikumus! Vārdu formu drīkst mainīt.

1. Man, būt, māsa

2. Es, dejoj, valsis

3. Jānis, draugs, braukt, uz, lauki

4. Es, ir, ātrs, nekā, vējš

5. Pie, debesis, spīdēt, spožs, zvaigzne

6. Mans, vecāks, brālis, pats, uzcelt, savs, māja, upe, krasts

7. Bērns, sēdēt, neliels, šaurs, gulta, kājas, pār, mala, nolaist

4. uzdevums. (20 p.)

1. Izvēlies vienu no piedāvātajiem attēliem un uzraksti miniatūru!
(80–100 vārdi)

Metodiskie ieteikumi

1. Iepriekšējā stundā skolēniem vajadzētu pastāstīt, kādi būs uzdevumi, kam jāpievērš uzmanība pārbaudes darba laikā, ieteicams iepazīstināt ar miniatūras (4. uzdevums) vērtēšanas kritērijiem.
2. Klausīšanās uzdevumu ieteicams lasīt divas reizes.

Teksts klausīšanās prasmes pārbaudei (1. uzd.)

2001. gadā Latvijas Rakstnieku savienība aizsāka tradīciju piešķirt Literatūras gada balvu, kas uzskatāma par godpilnāko balvu latviešu literatūrā. Literatūras gada balva sniedz regulāru novērtējumu norisēm latviešu literatūrā. Šis pasākums ir atskaites punkts gada laikā izdotajai literatūrai, vērtējot to pēc saturiskām kvalitātēm, tā kalpojot par lielisku motivāciju darba turpināšanai autoriem un izdevējiem, informējot sabiedrību par vērtīgākajiem latviešu literatūras gada ieguvumiem.

Ik gadu izdevniecības, sabiedriskās organizācijas un citas juridiskas personas tiek aicinātas iesniegt pieteikumus Literatūras gada balvas nominācijām. Rīkot Literatūras gada balvu kopīgi vienojušās Latvijas Rakstnieku savienība, Latvijas Literatūras centrs un Ventspils Rakstnieku un tulkotāju māja. Projekta galvenie mērķi ir apzināt gada laikā izdotos oriģinālliteratūras darbus un jauniznākušos tulkojumus, izvērtēt un godalgot vērtīgākos darbus, godināt literātus un tulkotājus, kuri savu radošo mūžu veltījuši latviešu literatūrai un tulkošanai.

VĒRTĒŠANA

1. uzdevums. (10 p.)

Par katru saturiski atbilstīgu ierakstītu vārdu – 1 p., $1 \times 10 = 10$ p.

2. uzdevums. (13 p.)

1. Par saturiski atbilstīgu teksta nosaukumu – 1 p.
2. Par pareizi noteiktu žanru – 1 p.
3. Par pareizi noteiktām divām žanra iezīmēm – 2 p.
4. Par vienu pareizu žanra iezīmi – 1 p.
5. Par katru pareizi atrastu sinonīmu – 1 p., $1 \times 4 = 4$ p.
6. Par katru pareizi izrakstītu metaforu un epitetu – 1 p., $1 \times 3 = 3$ p.

2.4. uzd. sinonīmi

savaldzināts – apburts
dimdēt – dunēt
kārs – alkatīgs
mūžīgs – bezgalīgs

7. Par saturiski pareizu teikumu – 1 p.

8. Par pareizi noteiktu stilu – 1 p.

3. uzdevums. (7 p.)

Par katru saturiski pareizu teikumu – 1 p., $1 \times 7 = 7$ p.

4. uzdevums. (20 p.)

Punkti	Saturs	Plānveidība	Stils	Ortogrāfija, ** interpunkcija **
5	Saturs atbilst tematam. Domas un jūtas atklātas precīzi un oriģināli.	Ir ievēroti miniatūras uzbūves principi. Precīzi attīstīta galvenā doma, ievērotas rindkopas un to savstarpējā saistība. Ievērots apjoms.	Bagāta leksika, precīzi izvēlēti vārdi un daudzveidīgas teikumu sintaktiskās konstrukcijas. Ir vērojams savs stils, izteiksmīga valoda.	1 kļūda
4	Spriedumi atbilst tematam. Domas un jūtas atklātas pietiekami oriģināli un skaidri.	Ievēroti teksta uzbūves principi, pietiekami precīzi atklāta galvenā doma un teksts sadalīts rindkopās. Apjoms 70–79 vārdi.	Bagāta leksika, izmantotas dažādas sintaktiskās konstrukcijas. Valoda izteiksmīga. Viena stila kļūda.	2 vai 3 kļūdas
3	Spriedumi atbilst tematam.	Ievēroti teksta uzbūves pamatprincipi. Galvenā doma pamatā atklāta. Ir ievērotas rindkopas. Apjoms 60–69 vārdi.	Tematam atbilstoša leksika. Vienveidīgas teikumu konstrukcijas. 2 vai 3 stila kļūdas.	4 vai 5 kļūdas
2	Aptuvens temata izklāsts, virspusēja temata izpratne.	Teksta uzbūve neskaidra. Grūti izsekot galvenajai domai. Daļēji ievērots dalījums rindkopās. Apjoms – mazāks par 60 vārdiem*.	Vienkāršota leksika. Vienveidīgas teikumu konstrukcijas, pārsvarā vienkārši teikumi. 4 vai 5 stila kļūdas.	6–8 kļūdas

Punkti	Saturs	Plānveidība	Stils	Ortogrāfija, ** interpunkcija **
1	Temats nav izprasts.	Nav ievērota plānveidība un nav dalījuma rindkopās.	Trūcīga leksika. Kļūdas vārdu izvēlē, primitīvi veidoti teikumi. 6 vai 7 stila kļūdas.	9–12 kļūdas
0	Nav saistības ar tematu.	Haotisks temata izklāsts.	Darbs nav uztverts.	13 un vairāk kļūdu

** Ja teksta apjoms ir mazāks par 60 vārdiem, maksimālais punktu skaits par katru kritēriju – 2 punkti.*

*** Vērtē tikai apgūto mācību saturu.*

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–4	5–10	11–16	17–24	25–30	31–36	37–42	43–46	47, 48	49, 50

2.3. Mācību stundas plānojuma paraugs

Temats. Es – rakstītājs.

Mācību saturs. Veiksmīgas rakstīšanas priekšnosacījumi. Valodas runas un rakstu forma. Rakstīšana kā saziņas veids. Adresāts.

Sasniedzamais rezultāts

Skolēni

- pilnveido izpratni par valodas runas un rakstu formas kopīgajām un atšķirīgajām pazīmēm;
- nostiprina vēstules rakstīšanas prasmes;
- izdara secinājumus par mācību tematu;
- mācās apkopot izteiktos viedokļus, secināt un prezentēt savu viedokli un secinājumus;
- prot izvērtēt savu mācību darbību.

Izmantotie metodiskie paņēmieni

Jautājumi un atbildes.

Viedokļa apspriešana mazās grupās.

Informācijas strukturēšana domu zirneklī.

Uzdevumu veikšana individuāli (vēstules rakstīšana konkrētam adresātam).

Vērtēšana. Pašvērtējums, savstarpējais vērtējums.

Stundu (2 stundas) gaita

	Skolotāja darbība	Skolēna darbība	Laiks	Komentāri
Ierosināšana				
1.	Lūdz iepazīties ar nodaļas saturu un pārdomāt, ko skolēni zina, ko vēl nezina, ko spēj izdarīt un kas vēl jāmācās.	Individuāli iepazīstas ar nodaļas saturu un veic savu zināšanu un prasību pašvērtēšanu brīvā sarunā.	8 min	Ja skolēni nespēj patstāvīgi veikt pašvērtēšanu, skolotājs var atgādināt, ko skolēni ir mācījušies. Skolotājs frontāli var pārliecināties par skolēnu zināšanām, sagatavojot un uzdodot konkrētus jautājumus par mācīto.

2.	<p>Uzdod jautājumus, kas saistīti ar nodaļas tematu un virsrakstu: <i>Vai jūs varat par sevi teikt, ka esat rakstītājs; kāpēc jā, kāpēc nē?</i> <i>Vai jums patīk rakstīt?</i> <i>Kas nepieciešams, lai labi rakstītu?</i></p>	<p>Individuāli pārdomā atbildes uz diviem jautājumiem un apspriež tos grupās. Katra grupa izsaka savu viedokli par vienu jautājumu. Ja grupu ir daudz, savu viedokli par vienu jautājumu izsaka divas vai vairākas grupas. Atbildes uz jautājumu <i>Kas nepieciešams, lai labi rakstītu?</i> uzraksta uz tāfeles.</p>	17 min	<p>Jārosina domāt par vēlmi un motivāciju sazināties, par mērķauditoriju – saziņas adresātu.</p>
Apjēgšana				
3.	<p>Apkopo skolēnu viedokļus un virza sarunu par valodas runas un rakstu formas kopīgajām un atšķirīgajām pazīmēm.</p>	<p>Veic 112. uzdevumu no MG 113. lpp. Pārrunā klasē 112.3. uzdevumu.</p>	15 min	<p>Jārosina skolēni domāt par runas un rakstu formas atšķirībām.</p>
4.	<p>Lūdz veikt 114.1., 2. uzdevumu.</p>	<p>Veic 114.1., 2. uzdevumu.</p>	10 min	<p>Jārosina skolēni domāt par to, kā uzrakstītais atspoguļo paša rakstītāja kultūru un personību.</p>
5.	<p>Lūdz izvēlēties vienu no adresātiem 114.3. uzdevumā.</p>	<p>Izvēlas vienu no adresātiem 114.3. uzdevumā vai arī izdomā savu adresātu un uzraksta e-pasta vēstuli.</p>	10 min	<p>Skolēni var strādāt datorkabinētā. Tādā gadījumā skolēns izvēlas kādu lomu, un klasesbiedrs raksta viņam e-pasta vēstuli. Jārosina atcerēties vēstules rakstīšanas nosacījumus un rakstīt vēstuli atbilstoši tiem.</p>
6.	<p>Lūdz veikt 114.4. un 114.5. uzdevumu.</p>	<p>Veic 114. 4. uzdevumu un par saviem secinājumiem pastāsta klasesbiedriem (114.5. uzdevums).</p>	10 min	<p>Skolotājs rosina skolēnus izteikties precīzi un lakoniski.</p>

Refleksija				
7.	Lūdz veikt uzdevumu DB. Pēc teksta izlasīšanas var kopā ar skolēniem izteikt komentārus.	Veic 73.2. uzdevumu DB. Nolasa uzrakstīto. Savstarpējos komentāros izvērtē cits cita darbu.	8 min	Skolotājs var noteikt, cik teikumu jāuzraksta.
8.	Uzdod mājasdarbu.	Mājās veic 73.1. uzdevumu DB.	2 min	Ja ir laiks, klasē var pārrunāt ar saziņu saistītos vārdus un vārdu savienojumus.

2.4. Pārskats par biežāk izmantotajiem metodiskajiem paņēmieniem

Metodes, metodiskie paņēmieni, mācību paņēmieni	Raksturojums		Piemērs
Aptauja un interviija	Aptauja un interviija ir metodiski paņēmieni saziņas prasmi attīstīšanai. Aptauju izmanto galvenokārt skolēnu attieksmju un mācīšanās prasmi novērtēšanai, kā arī atgriezeniskās saites iegūšanai. Intervija būs veiksmīga, ja intervētāji tai sagatavosies – būs formulēti standartizēti jautājumi un vērtēšanas kritēriji, sagatavoti apstākļi interviijas veikšanai.		5. pielikums 53. lpp. SG
Atstāstījums	Atstāstījums tuvu tekstam	Tiek trenēta skolēna atmiņa, attīstīta prasme ievērot detaļas un izklāsta secību, pēc iespējas precīzāk un pilnīgāk reproducēt pamatteksta saturu.	2. pielikums 38. lpp. SG 5. pielikums 101. lpp. SG
Brīvais atstāstījums	Skolēns mācās iekļauties teksta sīzētiskajās robežās, saglabājot autora pamatdomu. Notikumu secību var attēlot, brīvi atstāstot tos saviem vārdiem.		
Izlases atstāstījums	Rakstot šo atstāstījumu, tiek reproducēts viens no pamatteksta mikrotematiem, kas atklāts atstāstījuma dažādās daļās, un skolēnam jāapkopo vajadzīgā informācija no visa teksta.		
Konspektīvais atstāstījums	Skolēns mācās atstāstīt pamatteksta saturu īsumā, konspektīvi, saskatīt būtiskāko tekstā – atrast galveno informāciju un papildinformāciju, atteikties no nesvarīgā, vispārināt, radīt koncentrētu tekstu.		

Metodes, metodiskie paņēmieni, mācību paņēmieni	Raksturojums	Piemērs
Darbs ar tekstu	<p>INSERT metode <i>INSERT</i> metodes pamatā ir piezīmju sistēma ar noteiktiem apzīmējumiem, kurus lieto informācijas izvērtēšanai teksta lasīšanas gaitā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teksta malā jāievelk kāstītis «V», ja lasītais apstiprina to, ko skolēns jau zina vai domā, ka zina; • teksta malā jāliek plusa zīme «+», ja izlasītā informācija skolēnam ir jaunums; • teksta malā jāliek mīnusa zīme «-», ja izlasītā informācija ir pretrunā ar to, ko skolēns jau zina vai domā, ka zina; • teksta malā jāliek jautājuma zīme «?», ja, lasot informāciju, rodas neskaidrības vai skolēns vēlas uzzināt par to kaut ko vairāk. 	<p>2. pielikums 28. lpp. SG 3. pielikums 30. lpp. SG 3. pielikums 39. lpp. SG 6. pielikums 53. lpp. SG 3. pielikums 84. lpp. SG</p>
Diktāts	<p>Vingrinājums pareizrakstībā – priekšā lasīta teksta rakstīšana. Diktāts kā metodisks paņēmieni ir mācību procesa būtisks elements un nostiprina pareizrakstības, kā arī klausīšanās prasmes. Pēc diktāta uzrakstīšanas ir iespējami daudzveidīgi uzdevumi.</p>	<p>1. pielikums 27. lpp. SG 4. pielikums 32. lpp. SG 1. pielikums 38. lpp. SG 1. pielikums 49. lpp. SG 1. pielikums 83. lpp. SG 2. pielikums 84. lpp. SG</p>
Domu karte	<p>Domu karte palīdz strukturēt domas gaitu: sākt ar vispārīgo (tematu), pāriet uz konkrēto (apakštematu) un tikai tad iedziļināties detaļās.</p> <p>Domu kartē var gan apkopot iegūto informāciju, gan pārskatāmi attēlot zināmo pirms jaunas tēmas uzsākšanas vai papildināt informāciju tēmas apguves laikā, gan uzskatāmā veidā atspoguļot savas idejas.</p>	<p>1.3. uzdevums 7. lpp. MG</p>

Metodes, metodiskie paņēmieni, mācību paņēmieni	Raksturojums	Piemērs
Inter-aktīvās mācību metodes	Diskusija Tiek novērtēta skolēna līdzdalība diskusijā klasē – kā pauž savus uzskatus, piedāvā idejas, jautā, sniedz novērtējumu un apspriež temata pamatjēdzienus, atlieksmes. Tiek vērtēts galvenokārt skolēna līdzdalības līmenis un komentāru kvalitāte.	Diskusija 2. pielikums 73. lpp. SG
	Lomu spēle un dramatisēšana Skolēniem tiek dota situācija, lomu apraksti, kā arī spēles noteikumi. Skolēni noklausās vai izlasa lomu spēles sižetu, sadala lomas, iepazīstas ar lomu aprakstiem, iestudē lomas un izspēlē situāciju. Skolēni, kuri lomu spēlē nav iesaistīti, skatās un pieraksta vērojumus. Pēc situācijas izspēlēšanas skolēni kopīgi diskutē un izvērtē lomu spēles norisi. Valodu apgūvē izmanto arī lomu spēles komplikētāku variantu – dramatisēšanu.	109. 3. uzd. MG
	Prātavētra Šī metode nodrošina katram skolēnam iespēju iesaistīties ideju izteikšanā un lēmuma pieņemšanā, aktivizē iztēli un radošo domāšanu. Skolotājs vai skolēni izvirza tēmu (jautājumu, problēmu), kuru uzraksta uz tāfeles. Skolēniem tiek atvēlēts noteikts laika sprīdis, kurā viņiem par attiecīgo tēmu jāizsaka un jāpieraksta maksimāli daudz ideju, atbilžu, atslēgas vārdu u.tml., nekommentējot un nevērtējot citu teikto. Pēc tam skolēnu idejas var grupēt, izvērtēt, ranžēt u.tml.	Prātavētra 3.1. uzdevums MG 39.2. uzdevums MG
	Projekts Skolēni veic projektu individuāli, pāri vai grupā. Pēc projekta īstenošanas skolēni aizpilda darba novērtēšanas karti. Projekta darbs var ietvert projekta vērtēšanas kartes sagatavošanu (kritēriju izstrādi), bet to var sagatavot arī skolotājs jau iepriekš.	Projekts 11. pielikums 63. lpp. SG
	Situāciju izspēle Skolotājs rakstveidā vai mutvārdos piedāvā skolēniem reālas situācijas aprakstu. Skolēni iejūtas situācijā un to risina, uzņemoties dažādus situācijai atbilstošus pienākumus un izspēlējot tos.	96. uzd. MG

Metodes, metodiskie paņēmieni, mācību paņēmieni	Raksturojums	Piemērs
	<p>Situācijas analīze Situācijas analīze ir kāda notikuma vai notikumu virknes analīze. Parasti analīzei izmanto reālas situācijas un notikumus, kurus skolēni var saistīt ar savu pieredzi. Notikumus situācijas analīzei var attēlot tekstā, zīmējumos, fotogrāfijās, videoierakstos vai audioierakstos. Skolēni noklausās, izlasa vai noskatās materiālu, saņem konkrētu darba uzdevumu (atrast situācijas cēloni, prognozēt notikumu tālāko gaitu, izvēlēties piemērotu risinājumu utt.), grupā izsaka savus minējumus, iespējamus risinājuma variantus utt., apspriež un izvērtē tos, pieņem lēmumu par atbilstošāko, piemērotāko risinājumu un noslēgumā ziņo pārējām grupām par darba rezultātu.</p>	Situācijas analīze 9. uzdevums DB
	<p>Spēles un rotaļas Spēlei mācību procesā izšķir trīs posmus – sagatavošanu, norisi, izvērtēšanu. Sagatavošanas posmā svarīgi skolēnus iepazīstināt ar spēles mērķi un noteikumiem. Izvērtēšanas posmā skolēni paši izanalizē, kā ievērojuši noteikumus, kā izpildījuši uzdevumu, un secina, kādas prasmes izmantojuši un/vai pilnveidojuši. Pēc darbības veida izšķir fiziskās, intelektuāli radošās, sociālās un kompleksās spēles. Skolotājs ir sagatavojis konkrētai tēmai vai stundai tematiski atbilstošu galda vai kustību spēli un iepazīstina skolēnus ar noteikumiem. Skolēni iesaistās spēlē. Spēles sagatavošanu pēc skolotāja norādījumiem var veikt arī skolēni.</p>	Spēle 3. pielikums 73. lpp. 1. pielikums 93. lpp. SG
Jautājumi un atbildes	Skolotājs (vai skolēni) mutvārdos vai rakstveidā uzdod jautājumus par noteiktu tematu un atbild uz jautājumiem.	68.4. uzdevums MG
Pētījums	Skolotājs vai skolēni formulē problēmu vai jautājumu, kas jāizpēta, lietojot zinātniskās pētniecības metodes. Skolēns patstāvīgi izpēta avotus un literatūru par pētījuma tematu, vāc informāciju, veic novērojumus, eksperimentus, pieraksta rezultātus, apkopo informāciju, izdara secinājumus, izklāsta pētījuma rezultātus. Pētījumā skolēni pilnīgo prasmī patstāvīgi plānot un organizēt savu mācību darbu, iegūt un daudzveidīgi izmantot informāciju.	79.2. uzdevums MG, 102., 103. uzdevums MG – pētnieciskajai darbībai nepieciešamās prasmes

Metodes, metodiskie paņēmieni, mācību paņēmieni	Raksturojums	Piemērs
Saruna (mācību dialogs)	Skolotājs vai skolēns uzdod jautājumus un virza sarunu, izmantojot saņemtās atbildes. Pārējie skolēni iesaistās sarunā atbilstoši uzdevuma noteikumiem.	50., 51. uzdevums MG 62.2. uzdevums MG 116.1. uzdevums MG
Savstarpējs vērtējums	Skolēni strādā pāri vai grupā un novērtē viens otra sniegumu vai kāda cita pāra vai grupas dalībnieku sniegumu. Tiek novērtēts skolēna ieguldījums, sociālās prasmes, darba rezultāts. Parasti vērtēšanai izmanto kritēriju karti.	11.2. uzdevums DB
Stāstījums (izklāsts)	Skolotājs vai skolēns izklāsta kāda temata saturu. Tas var būt ideju, viedokļu, faktu, teoriju vai notikumu izklāsts. Skolēni klausās, pieraksta, uzdod jautājumus.	5. pielikums 57. lpp. SG
Testuzdevumi	<p>Atbilžu izvēles uzdevums Alternatīvo variantu izvēles uzdevums, kurā skolēniem katrā jautājumā jāizvēlas viena no vairākām piedāvātajām atbildēm.</p> <p>Savietošanas uzdevums Skolēniem jāatrod pareizās atbildes, piemēram, starp grāmatu nosaukumiem un to anotācijām.</p> <p>Tukšo vietu aizpildīšanas uzdevums Uzdevums, kurā skolēni aizpilda tekstā tukšās vietas, paši izdomājot pareizos vārdus vai frāzes vai izvēloties tos no piedāvātajiem variantiem.</p>	5. pielikums 75. lpp. SG 68. uzdevums MG 6.3. uzdevums MG
Vingrinājumi	Skolotājs piedāvā skolēniem vairākus līdzīgus uzdevumus, lai nostiprinātu noteiktas zināšanas vai prasmes. Skolēni atkārtoti veic vairāk vai mazāk vienveidīgas darbības, kas palīdz automatizēt kādu zināšanu vai prasmju lietošanu, iegūt vai pilnīgot fizisku vai psihisku īpašību, spējas.	Vingrinājumi DB
Vizualizēšana	Vizualizēšana ir informācijas pārveide vizuālā formā. Skolēni apgūto informāciju apkopo diagrammā, shēmā, attēlā u.c. Veicot informācijas pārveidi, skolēni demonstrē izpratni un prasmi strukturēt informāciju.	45.3. uzdevums MG 69.3. uzdevums MG

Metodes, metodiskie paņēmieni, mācību paņēmieni	Raksturojums	Piemērs
Ziņojums	Skolēni mutvārdos vai rakstveidā sagatavo ziņojumu par grupu darbu, ekskursijas, pētījuma vai projekta rezultātiem, izmantojot iepriekš zināmus kritērijus. Skolēns klasesbiedriem un skolotājam sniedz verbālu ziņojumu par izstrādātu projektu (izlasītu tekstu, redzētu filmu u.tml.), pamatojoties uz iepriekš noteiktiem kritērijiem. Skolēns var uzstāties viens vai iesaistīt prezentācijā arī citus skolēnus.	29.2. uzdevums MG

Pārskats par izmantoto literatūru un citiem resursiem

- 2. pielikums 7. lpp.**
Grebzde I. *Tikai meitenes*.
R.: Sprīdītis, 1992.
- 1. pielikums 15. lpp.**
<http://izklaide.delfi.lv/archive/slavenakas-mates-kuram-piedzimusi-dvini.d?id=38365739>, skat. 01.03.2012.
- 2. pielikums 15. lpp.**
<http://cosmo.lv/blogi/12218-dviinjubums.htm>, skat. 01.03.2012.
- 3. pielikums 16. lpp.**
<http://www.apollo.lv/portal/fun/articles/121624>, <http://lv.wikipedia.org/wiki/>, skat. 01.03.2012.
- 4. pielikums 17. lpp.**
http://lv.wikipedia.org/wiki/Alberts_Ein%C5%A1teins, skat. 03.03.2012.
<http://www.hofmanapasakas.lv/apalas-majas-ideja/>,
skat. 03.03.2012.
- 1. pielikums 26. lpp.**
Grauzdiņa I., Vasmanis I.
Mūzika 8. klasei. R.: Zvaigzne ABC.
- 3. pielikums 27., 28. lpp.**
Grauzdiņa I., Vasmanis I.
Mūzika 8. klasei. R.: Zvaigzne ABC.
- 4. pielikums 28., 29. lpp.**
Ziedonis I. *Epifānijas*.
R.: Zvaigzne ABC.
- 6. pielikums 32. lpp.**
<http://zinat.zinas.nra.lv/latvija/40668-milets-un-vientuls-martins-freimanis.htm>, skat. 13.03.2012.
- 6. pielikums 53. lpp.**
http://www.dziesmas.lv/d/Satities_sapities_-_Martins_Freimanis_Ella_-_Martins_Freimanis/13716, skat. 13.03.2012.
- 8. pielikums 35. lpp.**
Eglītis A. *Homo novus*. R.: Jumava, 2006.
- 8. pielikums 37. lpp.**
Eglītis A. *Homo novus*. R.: Jumava, 2006.
- 1. pielikums 48. lpp.**
Skalbe K. *Pasaka par vērdiņu*.
R.: Valters un Rapa, 2007.
- 2. pielikums 49. lpp.**
http://www.pasakas.net/pasakas/latviesu-pasakas/latviesu_tautas_pasakas/z/zvejnieks-un-vina-sieva, skat. 05.03.2012.
- 4. pielikums 62. lpp.**
<http://www.kasjauns.lv/lv/zinas/40382/princesei-kublainai-ir-visskalakie-sirdspuksti>, skat. 28.05.2012.
- 5. pielikums 64. lpp.**
www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file.../salas,
skat. 28.05.2012.
- 1. pielikums 75. lpp.**
http://www.tvnet.lv/zala_zeme/dzivnieki/175978-dzivnieku_valoda,
skat. 20.05.2012.
- 2. pielikums 76. lpp.**
http://www.rezeknesbiblioteka.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=273:eiropas-valodu-diena&catid=163:par-izstadem-cb&Itemid=104, skat. 22.05.2012.
- 3. pielikums 77. lpp.**
www.liis.lv/latval/valoda/v5-6.htm,
skat. 22.05.2012.
- 6. pielikums 79. lpp.**
<http://www.pickthebrain.com/blog/art-of-writing>, skat. 24.05.2012.
- 3. pielikums 84. un 88. lpp.**
<http://www.rakstnieciba.lv/projekti.html>, skat. 02.06.2012.
- 3. pielikums 85. lpp.**
Kempes M. *Dzintara spogulis*.
R.: Liesma, 1968.